

"OBČINA PO MERI INVALIDOV"

– IZZIV ZA LOKALNO SKUPNOST

(Primeri dobre prakse v Sloveniji)

Naslov: "Občina po meri invalidov" – Izziv za lokalno skupnost
(Primeri dobre prakse v Sloveniji)
Prva izdaja: 2009
Izdala in založila: Zveza delovnih invalidov Slovenije, Dunajska cesta 101,
1000 Ljubljana
Za izdajatelja: Drago Novak, predsednik
Uredniški odbor: mag. Tanja Hočevar, Zora Tomič, mag. Andrejka Fatur-Videtič,
mag. Jelka Fužir, Lea Kovač, Roman Velikonja
Oblikovanje: Birografika Bori d.o.o., Ljubljana
Priprava in tisk: Birografika Bori d.o.o., Ljubljana
Naklada: 400 izvodov

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

364-056.26:352

OBČINA po meri invalidov - izziv za lokalno skupnost : (primeri
dobre prakse v Sloveniji) / [uredniški odbor Tanja Hočevar ... et
al.]. - Ljubljana : Zveza delovnih invalidov Slovenije, 2009

ISBN 978-961-91060-5-1

1. Hočevar, Tanja

245635328

KAZALO

Predgovor ministrica mag. Zlata Ploštajner	9
Predgovor Drago Novak	11
Predgovor mag. Cveto Uršič	13

PROJEKT "OBČINA PO MERI INVALIDOV" – IZZIV LOKALNIM SKUPNOSTIM

Zora Tomič: Projekt "Občina po meri invalidov" – Izziv lokalnim skupnostim	17
--	----

PRAVILA

OSVEŠČANJE

Martin Mlinar: Osveščeni invalidi in vsi občani – dejavnik v ustvarjanju družbenega okolja za kakovostno skupno življenje	26
Joža Ložak: Zainteresirati vse občane za projekt	27

SKRB ZA ZDRAVJE IN REHABILITACIJA

mag. Andrejka Fatur-Videtič: Skrb za zdravje in rehabilitacijo invalida – nujna sestavina pogojev za čimbolj neodvisno življenje posameznika	30
mag. Robert Cugelj: Celostna rehabilitacija za večjo kakovost življenja invalidov ..	34

DOSTOPNOST

Blanka Šmit: Dostopnost fizičnega okolja v Občini Zagorje ob Savi	38
---	----

VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE

mag. Karla Škrinjarič: Šola po meri invalidov	42
Urška Gostenčnik: Pedagoška akcija na Koroškem – zakaj?	44

ZAPOSLOVANJE

Lea Kovač: Dostop do dela in zaposlitve – brez diskriminacije	48
Blanka Šmit: Sodelovanje Društva invalidov Zagorje ob Savi z delodajalci	51
Nataša Berk: Zaposlila sem se v šoli	52
Tanja Stare – Zapušek: Zaposlovanje invalidov – izziv strokovni službi	53

FINANČNA POMOČ IN SOCIALNA VARNOST

mag. Jelka Fužir: Socialno varnost ne zagotavljajo le zakoni 56

DRUŽINSKO ŽIVLJENJE IN OSEBNA INTEGRITETA

Mateja Fidler: Življenje Marije Zupanec - intervju 60

Vida Rozman: Sem spoštovana kot človek – osebnost 63

KULTURA

mag. Mateja Tajnšek: Gre za kulturo skupnega življenja 66

Lado Planko: Kulturne dobrine so namenjene vsem občanom
– naj bodo dostopne tudi invalidom 67

Irena Medvešek: Invalidom prijazna knjižnica 69

REKREACIJA IN ŠPORT

Roman Velikonja: Brez rekreacije in športa ne gre 74

RELIGIJA

Franc Ornik: Odstranili smo "oviro" – omogočili dostop v cerkev 78

OBLIKOVANJE POLITIKE IN PLANIRANJA

Zora Tomič: Načrtovanje – pogoj za uspešno realizacijo pravic invalidov 82

ZAKONODAJA

mag. Senka Vrbica: Odzivnost lokalne skupnosti na zakonodajo 86

Majda Dežman: Občinske službe in invalidi 89

EKONOMSKA POLITIKA

Roman Velikonja: Tudi "denar" je pomemben 92

KOORDINACIJA DELA

Boris Šuštaršič: Koordinirano oblikovanje odločitev 96

ORGANIZACIJA INVALIDOV

Zora Tomič: Invalidske organizacije kot dejavnik v uresničevanju
pravic invalidov 100

USPOSABLJANJE STROKOVNEGA OSEBJA

dr. Bojan Regvar: Izobraževanje

– gibalno uspešnega razvoja nevladnih organizacij 104

NACIONALNO SPREMLJANJE IN VREDNOTENJE PROGRAMOV ZA INVALIDE IN URESNIČEVANJE PRAVIL

Zora Tomič: Odgovornost in nadzor 110

MEDNARODNO SODELOVANJE

mag. Tanja Hočevar: Mednarodno sodelovanje – izmenjava izkušenj 114

PRIMER DOBRE PRAKSE

Zora Tomič: Občina Rogaška Slatina

– "Občina po meri invalidov" za leto 2008 – primer dobre prakse 119

IZJAVE ŽUPANOV OBČIN – DOBITNIC LISTINE "OBČINA PO MERI INVALIDOV"

Marjan Poljšak, župan Občine Ajdovščina

– dobitnice listine "Občina po meri invalidov" za leto 2003 127

Srečko Meh, župan Mestne občine Velenje

– dobitnice listine "Občina po meri invalidov" za leto 2004 129

Janko S. Stušek, župan Občine Radovljica

– dobitnice listine "Občina po meri invalidov" za leto 2005 131

Bogdan Barovič, župan Občine Trbovlje

– dobitnice listine "Občina po meri invalidov" za leto 2005 133

Miran Jerič, župan Občine Hrastnik

– dobitnice listine "Občina po meri invalidov" za leto 2006 135

Alan Bukovnik, župan Občine Radlje ob Dravi

– dobitnice listine "Občina po meri invalidov" za leto 2007 137

mag. Branko Kidrič, župan Občine Rogaška Slatina

– dobitnice listine "Občina po meri invalidov" za leto 2008 139

Matjaž Zanoškar, župan Mestne občine Slovenj Gradec

– dobitnice listine "Občina po meri invalidov" za leto 2008 141

Matjaž Švagan, župan Občine Zagorje ob Savi

– dobitnice listine "Občina po meri invalidov" za leto 2008 143

PREGLED DOKUMENTOV

DOKUMENTI ZVEZE DELOVNIH INVALIDOV SLOVENIJE

PRI PROJEKTU "OBČINA PO MERI INVALIDOV" 147

Pravilnik Zveze delovnih invalidov Slovenije
o pridobitvi listine "Občina po meri invalidov" 148

Opomnik za pripravo analize stanja in pripravo občinskega akcijskega načrta ... 152

Dogovor o vključitvi občine v izvajanje projekta
za pridobitev listine Zveze delovnih invalidov Slovenije z nazivom "Občina po
meri invalidov" 154

TEMELJNI DOKUMENTI NA PODROČJU URESNIČEVANJA

PRAVIC INVALIDOV ' 157

PREDGOVOR

Spoštovane bralke, spoštovani bralci,

občina je v Sloveniji tista oblika samoupravne lokalne skupnosti, ki je najbližja občanom, saj se v njenem okviru izvaja večina nalog, s katerimi se srečujemo v vsakdanjem življenju. Cilj občine je dobrobit njenih prebivalcev, pri čemer pa mora upoštevati različnost potreb svojih občanov.

Občina se trudi biti prijazna do svojih prebivalcev kot tudi do tistih, ki v njej delajo, se izobražujejo ali pa so zgolj njeni naključni obiskovalci. Dobršen del pozornosti občin pa je pomembno namenjati tudi osebam, ki imajo zaradi invalidnosti prilagojen način življenja in na nekaterih področjih potrebujejo drugačen pristop. Ne le invalid posameznik, tudi njegova družina, sodelavci, sošolci, prijatelji in drugi si želijo občino, ki bo zagotavljala primerljivo kvaliteto življenja za vse. Družbeni položaj in vloga se oblikujeta skozi vsakodnevno prakso, zato je po-

mag. Zlata Ploštajner, ministrica

Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko

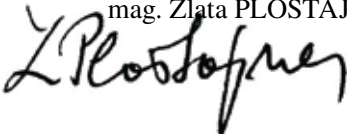
membno, da vsem občanom zagotavljamo stalno socialno vključenost, enake možnosti in uresničevanje njihovih pravic. To vodilo ne sme biti le načelo, temveč ga moramo uresničevati pri vseh svojih ravnanjih, tako pri velikih in pomembnih stvareh kot majhnih, drobnih rečeh, ki pa so za ljudi še kako pomembne, saj ustvarjajo njihov vsakdan. Zato mora tudi skrb za invalide in ostale osebe s posebnimi potrebami postati stalnica, pa naj gre za odpravljanje arhitekturnih ovir, zagotavljanje možnosti integriranega izobraževanja, dostopa do novih tehnologij, zdravstvenih in socialnih programov, prostočasnih aktivnosti ter do raznovrstnih storitev ali pa za pripravljenost prisluhniti njihovim potrebam in jih vključiti v procese sprejemanja odločitev, še posebej tistih, ki zadevajo njihove pogoje bivanja in dela. Čeprav je ponekod mogoče spremembe

na bolje doseči le z ukrepi in s sodelovanjem države, lahko marsikaj na teh področjih postorijo občine same. Za zgled nam so nam lahko občine, ki so na podlagi svojih prizadevanj pridobile naziv »Občina po meri invalidov«.

Ker se težave invalidov ne tičejo le majhnega dela naše družbe, temveč nas vseh in vem, da tudi v drugih lokalnih okoljih obstaja pripravljenost izboljšati razmere, sem vesela, da je Zveza delovnih invalidov Slovenije pripravila priročnik »Občina po meri invalidov«. Menim, da bodo zbrani primeri dobrih praks prispevali k uresničevanju Konvencije o pravicah invalidov in Standardnih pravil OZN za izenačevanje možnosti invalidov ter na podlagi Agende 22 ponudili pomoč in napotke lokalnim okoljem, kako pristopiti k izboljševanju pogojev za invalide ter oplemenitili že doseženo na tem področju.

Verjamem, da bomo v prihodnjih letih, ob aktivnem sodelovanju vladnih in nevladnih institucij, lokalne in državne ravni, kot tudi aktivnih posameznikov in posameznic, v okviru občin dosegli opazen napredek pri zagotavljanju pogojev za polno vključenost oseb z različnimi oblikami invalidnosti v družbo in s tem tudi za udejanjanje pravic človeka in državljana v okviru občine kot lokalne samoupravne skupnosti.

Želim, da vam priročnik služi kot inspiracija za vaše delovanje.

mag. Zlata PLOŠTAJNER

ZA OBČINO PO MERI INVALIDOV

Zveza delovnih invalidov Slovenije je že leta 2003 sprejela odločitev, da bo kot svoj prispevek k udejanjanju Standardnih pravil OZN za izenačevanje možnosti invalidov in Madridske deklaracije razvila projekt: »Občina po meri invalidov«.

Razlogi segajo v preteklost – izhajajo iz potreb in interesov članstva in temeljijo na skupnem spoznanju in iskanju poti invalidov k sobivanju v lokalni skupnosti kot enemu od temeljev moderne družbe. Projekt je zrasel na pobudo našega članstva v zvezi z večjim aktiviranjem občin. Je naš projekt.

Lokalna skupnost je socialni prostor, v katerem državljani zadovoljujemo oziroma naj bi zadovoljevali večino svojih vsakdanjih potreb in interesov, v želji po sooblikovanju skupnega življenja; je prostor, kjer invalidi z vsemi drugimi skupinami državljanov stremimo k takemu razvoju socialne države, ki obravnava celostni pristop k posamezniku v njegovem življenjskem in socialnem okolju ter ga uveljavlja kot odgovorno osebnost v urejanju osebnih in družbenih zadev.

Država Slovenija je lani ratificirala Konvencijo OZN o pravicah invalidov in prav projekt "Občina po meri invalidov" vidimo kot dobro podlago za uveljavljanje le-te, saj terja tudi našo odgovornost, da se vključimo v njegovo izvajanje.

Agenda 22 nam je dala dragocen prispevek kot inštrument k prepoznavanju odgovornosti lokalne skupnosti do ranljivih skupin oziroma posameznikov.

Na nas – invalidski organizaciji pa je, da s svojo dejavnostjo opozarjamo na ovire v družbi, ki vodijo k diskriminaciji in socialni izključenosti.

Ponovno potrjujemo, da krepitev polnopravnega državljanstva in polne udeležbe invalidov zahteva usposobitev posameznika, da bo lahko obvladoval svoje lastno življenje, za kar so potrebni posebni podporni ukrepi, s poudarkom na različnih oblikah izobraževanja in usposabljanja.

Namen projekta »Občina po meri invalidov« je vzpodbuditi lokalne skupnosti – občine, da v svojem delovanju upoštevajo, da so med občani osebe s posebnimi potrebami – tudi invalidi, ki so v svojem vsakdanjem življenju vezani na lokalno skupnost in v njej zadovoljujejo večino svojih potreb.

Namen projekta je tudi opozoriti, da je v lokalnem okolju mnogo fizičnih in drugih ovir, ki bistveno vplivajo na kvaliteto življenja invalidov in jim onemogočajo udejanjanje njihovih pravic in socialno vključevanje.

Listino podeljujemo ob Mednarodnem dnevu invalidov in pomeni, da v neki lokalni skupnosti dejansko postavljajo v središče delovanja človeka invalida, njegovo socialno vključenost in nediskriminacijo.

V Zvezi delovnih invalidov Slovenije smo trdno prepričani, da je zaposlovanje invalidov ključ za socialno vključenost. Za to pa morajo biti ustvarjeni pogoji, da se bo invalid brez omejitev lahko pojavil na odprtem trgu dela, kot tržno zanimiv subjekt, ki želi neodvisno življenje na temelju enakih možnosti. Za to je potrebno vzpodbujanje socialnih partnerjev, da aktivno delujejo in še utrjujejo in razširjajo že sprejete ukrepe.

Naša dolžnost je nenehno opozarjati, tvorno sodelovati, predvsem pa osveščati strukture oblasti o pomembnosti udejanjanja in spoštovanja človekovih pravic.

Zveza delovnih invalidov Slovenije, največja nacionalna invalidska organizacija, ki v 69 lokalnih društvih invalidov združuje več kot 50.000 članov, se zavezuje, da bomo s projektom »Občina po meri invalidov«, v sodelovanju z vsemi invalidskimi organizacijami, v praksi dosledno uresničevali temeljne človekove pravice - pa naj gre za dostopnost ali za razumevanje invalidnosti na delovnem mestu.

Priročnik, ki smo ga pripravili v sklopu aktivnosti ob praznovanju 40. letnice delovanja Zveze delovnih invalidov Slovenije, je predstavitev inovativnega projekta, namenjen je kot pomoč vsem tistim občinam, ki razmišljajo o vključitvi v projekt; združuje strokovne prispevke in v njem so predstavljeni tudi primeri dobre prakse iz posameznih področjih Standardnih pravil OZN za izenačevanje možnosti invalidov.

Drago Novak, predsednik
Zveze delovnih invalidov Slovenije

PROJEKT "OBČINA PO MERI INVALIDOV" – PRIMER DOBRE PRAKSE URESNIČEVANJA KONVENCIJE O PRAVICAH INVALIDOV

Številni slovenski invalidi so se aprila 2008 vprašali ali bo ratifikacija Konvencije o pravicah invalidov (v nadaljevanju: Konvencija) v resnici kaj vplivala na njihovo življenje. Odgovor je enoznačen in preprost: DA!

Ko govorimo o uresničevanju Konvencije, velja uvodoma najprej poudariti, da je bilo njeno sprejetje v Združenih narodih za invalide zgodovinski dogodek, ki ga lahko primerjamo s sprejetjem Splošne deklaracije človekovih leta 1948 ali pa na primer Magne carte leta 1215. Čeprav Konvencija ni v vseh pogledih dokument, s katerim bi bili lahko povsem zadovoljni, je vendarle to v zgodovini do sedaj najbolj celovit pravno zavezujoč dokument, ki ureja človekove pravice invalidov.

Snovalci Konvencije govorijo o osmih načelih, na katerih temelji Konvencija: spoštovanje dostojanstva in individualne avtonomije, nediskriminacija, polno in učinkovito sodelovanje in vključenost v družbo, spoštovanje različnosti in sprejemanje invalidnosti kot dela človeške različnosti in človeškosti, enakost možnosti, dostopnost, enakost med moškimi in ženskami ter spoštovanje razvojnih sposobnosti invalidnih otrok in spoštovanje pravice invalidnih otrok do ohranjanja njihove identitete. Načela in pravice ter dolžnosti, ki na njih temeljijo so jasna. Človekove pravice invalidov so s Konvencijo torej postale prepoznane, so pravno zavezujoče norme in se oziroma se bodo uresničevale – upoštevajoč pri tem različne pravne, ekonomske, politične in druge dejavnike. Odgovornost civilne družbe (invalidov in njihovih reprezentativnih invalidskih organizacij), stroke in države pa je, da te pravice in dolžnosti postanejo nekaj samoumevnega, splošnega, običajnega – ne pa razumljeno kot posebno, izjemno, dodatno.

Projekt Zveze delovnih invalidov Slovenije "Občina po meri invalidov" je primer dobre prakse, kako naj bi se načela, pravice in dolžnosti zapisane v Konvenciji uresničevale v temeljni lokalni samoupravni skupnosti - občini. Kakšna je odgovornost lokalne skupnosti je podrobno pojasnjeno v Madridski deklaraciji iz leta 2003, ki poudarja, da se morajo človekove pravice invalidov »v prvi vrsti uresničevati na lokalni ravni,

kjer se državljani soočajo s težavami in kjer invalidske organizacije ter invalidi sami opravijo največ svojega dela. Vse moči je potrebno usmeriti v to, da se na lokalni ravni osredotoči na opozarjanje, vzpodbujanje in izvajanje aktivnosti. Lokalne oblasti je potrebno povabiti, da vključujejo potrebe invalidov v mestno in občinsko politiko, vključno z izobraževanjem, zaposlovanjem, bivanjem, prevozom, zdravstvenimi in socialnimi programi. Pri tem je potrebno upoštevati raznolikost invalidov, med drugim tudi ostarele, ženske in migrante. Lokalne oblasti morajo v sodelovanju s predstavniki invalidov pripraviti načrte za delovanje na invalidskem področju in imenovati lokalne odbore«.

Projekt "Občina po meri invalidov" je dejansko to! Tako predsednica projektne sveta "Občina po meri invalidov" gospa Zora Tomič na spletni strani Zveze delovnih invalidov Slovenije v obrazložitvi projekta preprosto in zelo konkretno pojasnjuje, "da projekt nagovarja pravo okolje - občino, v katerem oseba z invalidnostjo zadovoljuje večino svojih potreb, kjer najbolj občuti "ovire" zaradi svoje invalidnosti in je tudi njen vpliv na svoje in skupno življenje najmočnejši, če ima možnosti, da enakopravno sodeluje tudi v življenju skupnosti, soodloča, krepi svoje socialne vezi in odgovornosti; da je projekt svojevrsten izziv za lokalno okolje - občino in istočasno pobuda za urejanje "zadev" - stvari, ki oblikujejo socialno okolje za bolj kvalitetno življenje vseh občanov, ne le invalidov; da se krepi skupna odgovornost vseh za skupno življenje; da je uresničevanje projekta istočasno tudi proces osveščanja, v katerem ne odstranjujemo le vidne in fizične ovire, temveč tudi tiste v nas samih v dojemanju realnosti osebnega in skupnega življenja; da je uresničevanje projekta prispevalo k bolj kvalitetnemu življenju vseh občanov". Do sedaj je listno "Občina po meri invalidov" prejelo devet slovenskih občin. Te so morale za to narediti analizo stanja, sprejeti načrt ukrepov in ga tudi začeti uresničevati.

Svet je danes in bo tudi vedno ostal daleč od idealnega. Zato ostajajo človekove pravice najpomembnejši "pripomoček", ki kaže pot naprej. Konvencija o pravicah invalidov je zgodovinski mejnik na tej poti. Primer dobre prakse, kako hoditi po tej poti, pa je vsekakor tudi projekt "Občina po meri invalidov". Zato velja zahvala in pohvala Zvezi delovnih invalidov Slovenije za iniciativo in skrbno izvajanje projekta od leta 2003 dalje. Pohvala in zahvala pa seveda velja tudi vsem občinam dobitnicam listine.

mag. Cveto Uršič, generalni direktor Direktorata za invalide MDDSZ in
član Odbora Združenih narodov za pravice invalidov

**PROJEKT "OBČINA PO
MERI INVALIDOV" - IZZIV
LOKALNIM SKUPNOSTIM**

PROJEKT "OBČINA PO MERI INVALIDOV" - IZZIV LOKALNIM SKUPNOSTIM

Projekt »Občina po meri invalidov« je Zveza delovnih invalidov oblikovala na osnovi pobud svojega članstva in je odgovorna nosilka projekta. Oblikovala ga je z namenom, da bi v čim večji meri spodbudila lokalne skupnosti k načrtnim in trajnim dejavnostim za doseganje večje kvalitete življenja invalidov v njihovem primarnem okolju, za njihovo socialno vključenost in sodelovanje v družbenem življenju kraja - za večjo kvaliteto življenja vseh občanov.

Projekt spodbuja občino kot lokalno samoupravno skupnost, da se skladno s svojo vlogo odgovorno odziva na potrebe in interese vseh občanov, torej tudi tistih s tako imenovanimi posebnimi potrebami; da skrbi za čimbolj kvalitetno življenje v skupnosti in pri tem upošteva različnost njihovih potreb in možnosti; da povezuje dejavnost in odgovornost različnih javnih služb, pa tudi gospodarskih dejavnikov v občini. Izjemno pomembno je, da daje civilni družbi prostor/možnost, da uveljavi tvorno svojo vlogo in aktivira svoje člane, torej tudi invalide, v skupnem delovanju.

Uresničevanje projekta je pomembno za vse invalide v občini, saj se odziva na raznovrstne potrebe in interese invalidov in vzpodbuja povezovanje in usklajeno delovanje vseh invalidov oziroma invalidskih organizacij na lokalni ravni. Istočasno se projekt odziva tudi na potrebe drugih skupin občanov (na primer starejše) in tako prispeva k večji kakovosti skupnega življenja.

Zveza delovnih invalidov Slovenije uveljavlja s projektom "Občina po meri invalidov" nov metodološki pristop k uresničevanju Standardnih pravil za izenačevanje možnosti invalidov. Skladno s svojim statusom reprezentativne invalidske organizacije, poslanstvom, cilji in nalogami organizacije, številnimi mednarodnimi dokumenti, ki jih je dolžna uresničevati država, pa tudi občine in drugi dejavniki, razvija celovito zasnovo uresničevanja teh dokumentov na lokalni ravni. Agenda 22 predstavlja dober praktičen pripomoček. Sprejeta Konvencija o pravicah invalidov daje projektu dodatne možnosti za doseganje ciljev projekta.

Pridobitev listine »Občina po meri invalidov« je izraz priznanja lokalni skupnosti/občini:

- da se je s svojim dotedanjim konkretnim delovanjem potrdila kot odgovoren dejavnik v skrbi za kvaliteto življenja občanov – invalidov;
- da je s konkretnim akcijskim načrtom povezala v trajno skupno delovanje oziroma sodelovanje vse dejavnike v občini: javne službe, gospodarstvo in nevladne organizacije; še zlasti invalidske organizacije;
- da je ustvarjala nove možnosti za kvaliteto življenja, za socialno vključenost in nediskriminacijo invalidov;
- da je odgovornost občinskega sveta in njegovih delovnih teles in zlasti župana za uresničevanje akcijskega načrta prepoznana v dejanjih.

Zveza delovnih invalidov Slovenije je s Pravilnikom za pridobitev listine »Občina po meri invalidov« tudi formalno opredelila postopke in pogoje za vključitev posamezne občine v realizacijo projekta in za pridobitev Listine. Zainteresirana društvo in občina se morata za vključitev v projekt in sodelovanje v projektu predhodno in temeljito pripraviti in izpolnjevati določene pogoje.

I. V pripravah za vključitev v projekt je potrebno:

1. da društvo invalidov (član Zveze delovnih invalidov Slovenije) – predlagatelj realno oceni ali je občina v svojem dosedanjem delovanju dejansko posvečala posebno skrb invalidom ter podpirala dejavnost invalidskih organizacij in je pripravljena v bodoče še bolj načrtno delovati na tem področju skladno z mednarodnimi dokumenti (Standardna pravila za izenačevanje možnosti invalidov, Agenda 22 in Konvencija o pravicah invalidov) in Akcijskim programom RS za invalide 2007 – 2013;
2. da je društvo invalidov / občina organiziralo okroglo mizo v sodelovanju z vsemi invalidskimi organizacijami in odgovornimi predstavniki javnih služb, ki se srečujejo s problematiko invalidov, da bi na osnovi skupnih ugotovitev pripravili oceno položaja invalidov v občini in oblikovali predloge za akcijski načrt;
3. da društvo invalidov predlaga županu in župan sprejme pobudo društva, da se občina vključi v projekt ter sprejme odgovornost za izvedbo projekta za njegovo mandatno obdobje, imenuje posebno delovno skupino, ki pripravi analizo uresničevanja Standardnih pravil za izenačevanje možnosti invalidov in predlog akcijskega načrta občine s konkretno opredeljenimi nalogami, odgovornimi izvajalci, roki in viri financiranja;
4. da župan predlaga občinskemu svetu v sprejem Akcijski načrt za mandatno obdobje, imenuje Svet za invalide in zagotovi objavo Akcijskega načrta v glasilu občine in ga predstavi javnosti.

II. Z objavljenim razpisom za pridobitev listine »Občina po meri invalidov« prične postopek kandidiranja posameznih občin, ki traja od decembra do 31. januarja naslednjega leta.

1. V tem obdobju se prijavi društvo invalidov (član Zveze delovnih invalidov Slovenije) na razpis. Predložiti mora vso dokumentacijo, ki jo zahteva Pravilnik za pridobitev listine »Občina po meri invalidov«, in to:
 - utemeljen predlog društva invalidov;
 - soglasje občine za sodelovanje v projektu;
 - gradiva v zvezi z okroglo mizo;
 - sklep župana o imenovanju delovne skupine za pripravo analize in predloga Akcijskega načrta;
 - analizo o položaju invalidov v občini;
 - akcijski načrt kot sestavino delovnega programa občinskega sveta;
 - sklep o imenovanju sveta za invalide.
2. Projektni svet Zveze delovnih invalidov Slovenije za projekt »Občina po meri invalidov« pregleda formalno in vsebinsko dokumentacijo posameznih predlagateljev, zaprosi za eventualna dopolnila ter predlaga upravnemu odboru Zveze delovnih invalidov uvrstitev posameznih predlagateljev med kandidate za pridobitev listine.

III. Upravni odbor Zveze delovnih invalidov Slovenije sprejme sklep o uvrstitvi med občine kandidatke in o tem obvesti občino in društvo - predlagatelja.

1. Skladno s Pravilnikom sklenejo občina, ki jo zastopa župan, lokalno društvo invalidov, ki ga zastopa predsednik in Zveza delovnih invalidov Slovenije, ki jo zastopa predsednik, Dogovor o vključitvi občine v izvajanje projekta za pridobitev Listine »Občina po meri invalidov«. S tem potrdijo sodelovanje in opredelijo svoje obveznosti za realizacijo projekta.
2. Opredeljena je vloga župana in vloga lokalnega društva za izvedbo občinskega akcijskega načrta, kakor tudi za poročanje o izvajanju načrta. V primeru, da se ne izvaja Dogovor, se kandidatka obvesti o mirovanju dogovora.
3. Med nalogami društva invalidov je posebej poudarjena obveznost društva, da okrepi sodelovanje z drugimi invalidskimi organizacijami in med invalidskimi organizacijami tako, da bo spoštovana posebnost sleherne organizacije in istočasno skupna odgovornost v projektu.

IV. Uresničevanje akcijskega načrta je pogoj za pridobitev listine »Občina po meri invalidov«.

1. Akcijski načrt občine je temeljni občinski dokument, ki usmerja dejavnost vseh v občini na področju invalidskega varstva. Zasnovan je za večletno obdobje, opredeljene so konkretne naloge. Posamezni nosilci nalog morajo pripraviti svoje konkretne načrte/programme za uresničevanje posameznih nalog iz občinskega akcijskega načrta. Pri tem je zelo pomembna vloga Sveta za invalide, ki koordinira, spodbuja in spremlja delo posameznih izvajalcev nalog in o tem obvešča

občinski svet in javnosti. Svet za invalide spremlja uresničevanje akcijskega načrta in sodeluje z izvajalci in jim je v podporo.

2. Društvo invalidov na osnovi akcijskega načrta vzpodbudi in okrepi medsebojno sodelovanje invalidskih organizacij, tako, da se neposredno vključujejo v realizacijo akcijskega načrta in aktivirajo svoje članstvo in prostovoljne sodelavce.
3. Sredstva javnega obveščanja s svojo dejavnostjo sodelujejo v oblikovanju pozitivnega javnega mnenja in v informiranju javnosti v zvezi z uresničevanjem akcijskega načrta, so v podporo neposrednim izvajalcem posameznih nalog.
4. Projektni svet spremlja izvajanje akcijskega načrta z obiski na terenu in preko poročil posameznih dejavnikov. V zaključnem obdobju prvega leta izvajanja projekta poleg pisnih poročil podpisnikov Dogovora, projektni svet skupaj z njimi analizira realizacijo prvega leta neposredno v občini. Po temeljiti razpravi na svoji seji pripravi svoje mnenje o posamezni kandidatki in oblikuje predlog upravnemu odboru Zveze delovnih invalidov Slovenije v zvezi s podelitvijo listine. Projektni svet pripravi pisno obrazložitev za prejemnika listine.

V.

1. Listino »Občina po meri invalidov« županu občine in skulpturo društvu invalidov – predlagatelju podeli predsednik Zveze delovnih invalidov Slovenije na svečanem zboru ob mednarodnem dnevu invalidov.
2. Projektni svet Zveze delovnih invalidov Slovenije spremlja uresničevanje akcijskega načrta pri vseh občinah – dobitnicah listine. Občine morajo redno poročati o uresničevanju občinskega akcijskega načrta.

Sklepna misel:

Projekt »Občina po meri invalidov« dosega svoj namen – zastavljene cilje, ker se je oblikoval iz prakse za prakso, v kateri so imeli in imajo pomembno vlogo društva invalidov in društveni delavci - invalidi, ki se vsakodnevno soočajo s potrebami in stiskami svojih članov v lokalnem okolju - občini. Za invalide kot celovite in enkratne osebnosti z vsemi pravicami človeka in državljana je prav lokalna skupnost tisti socialni prostor, v katerem zadovoljujejo oziroma naj bi zadovoljevali večino svojih vsakdanjih potreb in interesov v sožitju z drugimi občani in z možnostjo, da sooblikujejo skupno življenje v lokalni skupnosti. Projekt vsebuje celostni pristop k invalidu kot subjektu v življenjskem in socialnem okolju kot odgovorni osebnosti v urejanju osebnih in družinskih zadev v lokalnem okolju.

Občina mora v svojem delovanju v dobro vseh občanov upoštevati, da so med občani, otroci in odraslimi in starejšimi osebami, tudi invalidi. V tem smislu mora prepoznati tudi svojo odgovornost.

Dejstvo je:

- da projekt nagovarja pravo okolje - občino, v katerem invalid zadovoljuje večino svojih potreb, kjer najbolj občuti "ovire" zaradi svoje invalidnosti in je tudi njegov vpliv na svoje in skupno življenje najmočnejši, če ima možnosti, da enakopravno sodeluje tudi v življenju skupnosti, soodloča, krepi svoje socialne vezi in odgovornosti;
- da je projekt svojevrsten izziv za lokalno okolje - občino in istočasno pobuda za urejanje "zadev" - stvari, ki oblikujejo socialno okolje za bolj kvalitetno življenje vseh občanov, ne le invalidov. Občina kot samoupravna skupnost je tisti dejavnik, ki je sposoben "združiti" - povezati ob človeku vse dejavnike v svojem okolju, javne službe, nevladne organizacije in gospodarske objekte; župan je tista povezovalna osebnost;
- da pomeni "po meri invalidov" osmišljanje in bogatenje skupnega življenja, da nihče ne bo odrinjen na družbeno obrobje, ne bo prepoznan kot občan; da je invalid kot občan in celovita osebnost z vsemi pravicami in dolžnostmi;
- da je izziv tudi za vse invalide, ne glede na vzrok invalidnosti, društva in organizacije invalidov, da se povežejo, koordinirajo svoje delovanje, se aktivirajo in tako prispevajo k realizaciji projekta, ki je namenjen vsem invalidom občanom; da se krepi skupna odgovornost vseh za skupno življenje;
- da je uresničevanje projekta istočasno tudi proces osveščanja, v katerem ne odstranjemo le vidne in fizične ovire, temveč tudi tiste v nas samih v dojetanju realnosti osebnega in skupnega življenja, v katerem naj ne bo nihče "prezrt", nerazumljen, socialno izključen ali celo diskriminiran, ker je drugačen in ima posebne potrebe;
- da so v občinah dobitnicah bolj prepoznane potrebe in interesi invalidov kot skupen interes in odgovornost, da je razvit pozitiven odnos do uresničevanja njihovih pravic, da občine na tej osnovi spodbujajo odgovornost vseh dejavnikov v občini, da s konkretnimi dejanji prispevajo k realizaciji akcijskega programa;
- da se je okrepilo sodelovanje invalidskih organizacij na lokalnem nivoju za čim boljšo socialno vključenost vseh invalidov;
- da je uresničevanje projekta prispevalo k bolj kvalitetnemu življenju vseh občanov.

Zora Tomič, predsednica projektne sveta Zveze delovnih invalidov Slovenije
za projekt "Občina po meri invalidov"

PRAVILA

OSVEŠČANJE

Iz Standardnih pravil OZN za izenačevanje možnosti invalidov

1.1. pravilo: Države naj zagotovijo, da bodo odgovorni organi oblasti razširjali invalidom, njihovim družinam, strokovnjakom in širši javnosti aktualne informacije o razpoložljivih programih in pomožnih službah. Informacije invalidom naj bodo predstavljene v njim dostopni obliki.

Iz Konvencije OZN o pravicah invalidov

8. člen: Države pogodbenice se zavezujejo, da bodo sprejele takojšnje, učinkovite in primerne ukrepe za ozaveščanje celotne družbe, tudi na ravni družine, o invalidih in spodbujanje spoštovanja njihovih pravic in dostojanstva.

OSVEŠČENI INVALIDI IN VSI OBČANI - DEJAVNIK V USTVARJANJU DRUŽBENEGA OKOLJA ZA KAKOVOSTNO SKUPNO ŽIVLJENJE

**Martin Mlinar,
Društvo invalidov Hrastnik in član Sveta invalidov Občine
Hrastnik**

Naša sedanja oblika obveščanja članstva in širše javnosti je posledica pripomb v preteklosti, da so člani premalo seznanjeni o delu in dogodkih v društvu, tako v tekočem letu, kot minulem obdobju. V društvu smo pripombe proučili, prisluhnili pripombam in sugestijam in pričeli postopno dograjevati sistem. Že uveljavljenemu sistemu informiranja s poverjeniki, ki so v stikih s članstvom večkrat v letu in vodij sekcij, ki se z velikim številom članstva udeležujejo raznih tekmovanj in delavnic, smo v zadnjem času dodajali nove oblike.

S katerimi novimi oblikami dograjujemo klasičen sistem obveščanja preko žive besede? Objavljanje pomembnejših dogajanj na lokalni televiziji, s čimer omogočamo članstvu in širši javnosti vpogled v naše delo. Zelo učinkovita oblika je letni koledarček s programi in datumi srečanj in ekskurzij, termini za rekreacijo, delo delavnic in program ohranjanja zdravja v objektih ZDIS. Z uvedbo samostojne spletne strani so se možnosti za učinkovito obveščanje občutno povečale, saj vedno več naših članov koristi internet, da o ostalih občanah ne govorimo. Po pridobitvi listine »Občina po meri invalidov« pa je spletna stran občine, ob drugih informacijah, dopolnjevana s stvarmi, ki so posebej pomembne za invalide.

Sinteza vseh dogajanj v društvu je narejena v Letnem biltenu društva. V njem so po posameznih področjih delovanja društva skrbno obdelana vsa dogajanja v društvu v minulem letu, s pomembnejšimi obvestili za delo v bodoče. V tem biltenu so predstavljeni donatorji, ki društvu pomagajo realizirati programe dela, kar je s strani članstva dobro sprejeto.

Širina obveščanja članstva pa se je še povečala z ustanovitvijo aktiva invalidov v gospodarski družbi SINET.

Zbir vseh dogajanj, tako političnih, družbenih in društvenih, seveda tudi našega društva, je v Letopisu občine, ki se izda vsako leto in ga dobijo vsa gospodinjstva.

S tem kratkim opisom oblik obveščanja članstva in občanov smo želeli prikazati načine, ki jih uporabljamo, da članstvo in javnost obveščamo o našem delu. Obveščanje je živa stvar in zato ji bomo tudi v bodoče posvečali primerno pozornost, saj nam razvoj in potrebe to narekujejo.

ZAINTERESIRATI VSE OBČANE ZA PROJEKT

Joža Ložak,

Radio Kum Trbovlje, koordinatorica enakih možnosti v Občini Trbovlje

Ko človek prvič sliši geslo »Občina po meri invalidov« se mu zazdi, da je to nekaj nepotrebnega, saj vendar imajo invalidi pri nas enake pravice in možnosti kot vsi drugi občani. Na prvi bolj ali manj površni pogled res. Ko pa se malo, samo malo poskusiš postaviti v kožo enega izmed njih, je stvar povsem drugačna. S projektom »Občina po meri invalidov« pa lahko, če se ga resno lotimo, odpravimo vsaj nekaj te drugačnosti.

Kot občinska svetnica in tudi koordinatorica enakih možnosti v naši občini sem se razveselila odločitve župana Občine Trbovlje, gospoda Bogdana Baroviča in Občinskega sveta, da se resno vključimo v projekt in skušamo pridobiti listino »Občina po meri invalidov«. Za začetek je potrebno najprej vedeti, kaj je tisto, kar invalide v kraju ovira, da bi svoj vsakdan živeli tako kot njihovi sokrajani. Zato so pri Društvu invalidov Trbovlje skupaj z občinsko upravo organizirali okroglo mizo na to temo. K sodelovanju so povabili invalide - predstavnike različnih invalidskih organizacij, ravnatelje šol, vodstva podjetij in ustanov, predstavnike verskih skupnosti in sploh vse, ki bi lahko kakorkoli pomagali pri uresničitvi projekta. Na tej okrogli mizi je že nastal spisek ovir v mestu. Župan je potem v dogovoru z Društvom invalidov Trbovlje imenoval posebno komisijo, ki je imela nalogo, da po vsem našem mestu poišče ovire in nevšečnosti. Dolg postane spisek, če so ljudje resni pri tem delu in jim gre za to, da bi naredili kaj dobrega za druge. Na Društvu invalidov Trbovlje so potem skupaj z občinsko upravo spisek pregledali in naredili nekakšen vrstni red posameznih del. Če se prav spomnim, so začeli pri pločnikih oziroma prehodih za pešce. Zdaj pa so postali pozorni že mnogi prebivalci, kaj se dela po mestu. Klančine, ki so jih naredili za lažji prehod invalidov pa naenkrat niso bile dobrodošle le tistim gibalno oviranim, ampak tudi mamici in očkom, babicam in dedkom, ki pred sabo potiskajo otroške vozičke. Led je bil prebit in nadaljevali smo z delom. Velika pridobitev je bilo dvigalo v Zdravstvenem domu, ki je bilo že prej načrtovano, a je znotraj teh okvirov dobilo še večji pomen. Po mestu so nastajale nove klančine pred ustanovami, verskimi objekti, ograje za oprijem gredo tudi zraven, pa posebni toaletni prostori. Občinska zgradba je stara in tako seveda brez dvigala, v njej pa ima prostore tudi Upravna enota. Za začetek so se vsi prilagodili tako, da za vsakega, ki ne more po stopnicah, pridejo uradniki v pritličje in tam lahko človek uredi vse, kar se je namenil. Tudi na napise za slepe niso pozabili in že marsikje v našem mestu lahko vidite čas uradnih ur tudi v brailici. Za boljšo obveščenost občanov in občanov naše občine je bila organizirana še ena okrogla miza, kjer pa smo lahko govorili že o narejenem in delali načrte za naprej. Vseskozi pa so na Društvu invalidov Trbovlje in seveda tudi na občinski upravi skrbeli, da so ljudi obveščali o posameznih delih in namenu teh preko valov Radia Kum Trbovlje in časnika Zasavc.

Tako je prišel tudi slovesni trenutek, ko smo dobili potrditev za naša prizadevanja – listino »Občina po meri invalidov«. Razveselili smo se je vsi in kar ponosni smo na to imenovanje. Zavedamo pa se vsi skupaj, da še zdaleč nismo odstranili vseh ovir za boljše in enakovrednejše življenje invalidov v naši občini. Še naprej se trudimo in iščemo rešitve, ki pa so velikokrat povezane žal tudi z denarjem, ki nam ga kronično primanjkuje. Vendar se tudi v Trbovljah vsi zavedamo in verjamemo, da kjer je volja, je tudi pot. Marsikatero oviro smo odstranili ali jo vsaj malo obrusili in z veliko volje bomo z deli nadaljevali v zadovoljstvo invalidov in tako tudi vseh občank in občanov Občine Trbovlje.

Srečno!

SKRB ZA ZDRAVJE in REHABILITACIJA

Iz Standardnih pravil OZN za izenačevanje možnosti invalidov

2.5 pravilo: Države naj zagotovijo, da je zdravstveno, pomožno zdravstveno in podobno osebje ustrezno usposobljeno, da ne daje neustreznih nasvetov staršem ter s tem omejuje možnosti njihovim otrokom. To usposabljanje naj bo permanenten proces in naj temelji na najnovejših razpoložljivih informacijah.

3.1 pravilo: Države naj razvijajo nacionalne rehabilitacijske programe za vse kategorije invalidov. Takšni programi naj temeljijo na dejanskih individualnih potrebah invalidov in na načelih polne participacije in enakopravnosti.

4. pravilo: Države naj zagotavljajo razvoj in razpoložljive strokovne storitve, vključno s pripomočki za invalide, ki jim pomagajo povečati raven neodvisnosti v vsakdanjem življenju in pri uresničevanju njihovih pravic.

Iz Konvencije OZN o pravicah invalidov

25. člen: Države pogodbenice priznavajo invalidom pravico do najvišjega dosegljivega zdravstvenega standarda brez diskriminacije zaradi invalidnosti. Države pogodbenice sprejmejo vse ustrezne ukrepe, da invalidom zagotavljajo dostop do zdravstvenih storitev, primernih njihovem spolu, vključno z zdravstveno rehabilitacijo.

26. člen: Države pogodbenice sprejmejo učinkovite in ustrezne ukrepe, s katerimi invalidom, tudi z medsebojno pomočjo, omogočajo doseganje in ohranjanje največje mogoče samostojnosti in polne telesne, duševne, socialne in poklicne sposobnosti ter polno vključenost in sodelovanje na vseh življenjskih področjih. V ta namen države pogodbenice organizirajo, krepijo in širijo celovite storitve habilitacije in rehabilitacije, zlasti na področju zdravja, zaposlovanja, izobraževanja in socialnih služb.

SKRB ZA ZDRAVJE IN REHABILITACIJO INVALIDA - NUJNA SESTAVINA POGOJEV ZA ČIMBOLJ NEODVISNO ŽIVLJENJE POSAMEZNIKA

mag. Andrejka Fatur Videtič

Pravilo 2 Standardnih pravil za izenačevanje možnosti invalidov in Agende 22 opredeljuje področje **zdravstvenega varstva** z namenom, da sistem na vseh nivojih prispeva programe, ki zagotavljajo invalidom učinkovito skrb za zdravje. Celovitost zagotavljajo naslednje ključne aktivnosti:

1. zgodnje odkrivanje, ocenjevanje in zdravljenje okvar zdravja, ki ga izvaja multidisciplinarni tim;
2. usposabljanje strokovnih delavcev v lokalni skupnosti (v upravnih enotah) za napotitev invalida na ustrezne strokovne službe;
3. invalidom naj se nudi enak nivo storitev znotraj sistema;
4. ustrezno usposobljenost zdravstvenega osebja za nudenje zdravstvene pomoči invalidom z zagotavljanjem ustreznih metod zdravljenja in tehnologije.

Pravilo 3 Standardnih pravil za izenačevanje možnosti invalidov in Agende 22 opredeljuje področje **rehabilitacije**. Pravila jo opredelijo kot proces, s katerim se invalidom omogoči doseči in ohranjati optimalni telesni, senzorični, intelektualni, psihični in/ali socialni funkcijski nivo za doseganje čim višje stopnje življenjske neodvisnosti.

Celovitost zagotavljajo naslednje ključne aktivnosti:

1. razvijanje nacionalnih rehabilitacijskih programov za vse skupine invalidov;
2. programi, ki obsegajo usposabljanje, svetovanje invalidom in njihovim družinam, krepitev njihove samozavesti in nudenje priložnostne pomoči;
3. dostopnost programov vsem, tudi najtežjim invalidom;
4. zagotavljanje, da invalidi in njihove družine sooblikujejo načrt svoje rehabilitacije;
5. zagotavljanje celovite rehabilitacije tudi v lokalni skupnosti;
6. vzpodbujanje invalidov in družinskih članov, da se vključujejo v rehabilitacijo tudi kot izvajalci npr. kot učitelji, svetovalci, inštruktorji;
7. vključevanje strokovnega znanja invalidskih organizacij pri oblikovanju in vrednotenju rehabilitacijskih programov.

Primeri rešitev za področje zdravstvenega varstva in rehabilitacije v akcijskih načrtih občin, ki so pridobile listino »Občina po meri invalidov«

Področje uresničevanja dobrega zdravstvenega varstva invalidov in ustreznih rehabilitacijskih programov zanje je zelo zahtevno področje, saj sloni na vzpostavljeni dobri komunikaciji nosilcev teh dveh strokovnih dejavnosti in njihovih strokovnjakov (običajno je to zdravstveni dom) in občino. Kot pomembno se kaže, da je za zbiranje idej in kasneje pripravo programov na tem področju akcijskega načrta v okviru projekta za pridobitev listine zelo pomembna naravnost vseh udeležениh strani k temu, da potrebujemo čim bolj zdrave in čile občane in občanke, ne glede na njihovo zdravstveno stanje. Ne glede na to, da že sama vsebina zgoraj navedenih pravil za ti dve področji opredeli priporočena področja za aktivnosti, pa je vsebina dobrih praks še dokaj skromna. Zato za namen praktične uporabnosti priročnika povzemamo kar večino tistih aktivnosti, ki so jih v svoje akcijske načrte vključile občine, ki so že pridobile listino »Občina po meri invalidov«. In kaj so lahko dobre rešitve:

1. **Preventivni obiski** za nudenje zdravstvene nege invalidom in starejšim na domu (izvajalec: patronažna služba po naročilu osebnega zdravnika). Program je še posebno zanimiv, če presega običajni program, ki omogoča letni načrt zdravstvenega doma.
2. **Razgovori** Centra za socialno delo **za reševanje** nastalih zdravstvenih problemov invalidov in starejših. Pomembna aktivnost, ki odpira možnost razširjenega dela v timu, prostovoljcev. Vrsta problemov lahko tudi opozori, kako bi z vsebino izobraževanja lahko tovrstne zaplete zmanjšali (programsko sodelovanje in usmerjanje različnih služb).
3. **Zagotavljanje fizične** dostopnosti invalidom in starejšim osebam do vseh prostorov zdravstvenega doma in lekarne, zobnih ambulant npr. **pridobitev dvigala, ureditev sanitarij**, gradnja podhoda v zdravstvenem domu, v lekarni vgrajena avtomatska vrata in preureditev vhoda v dežurno lekarno. Ali pa kar **celovit pristop k zagotavljanju dobre fizične dostopnosti Zdravstvenega doma za invalide** – vgraditev avtomatskih vhodnih vrat, podaljšanje klančine, delna ureditev posebnih sanitarij za invalide s spremljajočim načrtom nadaljnjega urejanja, vključno s prilagojenimi sanitarijami v prostorih otroškega dispanzerja, obnovitev dvigala, prilagojena namestitvev otroške ambulante v pritličje stavbe.
4. **Invalidom** (invalidi, kronični bolniki, ostareli) **prilagojen urnik individualnega izvajanja fizioterapije**, za **šolske otroke tudi takoj po pouku**, tedensko še **skupinske vaje**, s programom, prilagojenim invalidom .
5. **Širjenje obsega dejavnosti** - Zdravstveni dom je pridobil **psihiatrično in trombotično ambulantno**. Širjenje dostopnosti specialistične dejavnosti v domačem okolju.

6. **Zdravstveno in zobozdravstveno vzgojne delavnice, predavanja, praktične vaje za: šolske otroke, pedagoge, starše, vedno ob sodelovanju invalidnih otrok.** Nivo: vrtec, osnovne in srednje šole. To je temeljni pristop izvajanja preventive (preprečevanje poslabševanja že prisotnih zdravstvenih okvar in nastajanje novih), ki so pomembni pri njenem uresničevanju
7. **Prilagoditev zdravstveno vzgojne učilnice,** da je dostopna tudi invalidom.
8. Izvajanje **posebnih preventivnih zdravstvenih programov** v okviru CINDI programa z vsebinami o preprečevanju nastanka invalidnosti. S tem je poudarjena podpora širše lokalne skupnosti programom, ki jih načrtuje Ministrstvo za zdravje. S tem povezano bi opozorili, da bi bilo smiselno uspešnost tovrstne podpore tudi promovirati in izkoristiti za širjenje programov in skupin udeležencev. Izvedba **testa vzdržljivosti prilagojen invalidom** (dvakrat v letu). Izvajanje **zdravstveno – preventivnega projekta – Skupaj bomo zmogli – Živimo zdravo** skupaj z Zdravstvenim domom: test vzdržljivosti, pet predavanj in meritev, telovadba, tečaj nordijske hoje.
9. Samo v enem primeru je program za invalide predvidel tudi **izobraževanja strokovnih delavcev na področju komunikacije z osebami**, ki imajo težave s sluhom, so slepi ali težave zaradi druge vrste invalidnosti, in še to v lekarni. Kot ocena dosedanjih praks v izvajanih akcijskih načrtih za invalide osebno pogrešam prav ta del – izobraževanje vseh strokovnih delavcev na področju izvajanja zdravstvenega varstva o tem, kaj bi invalidi in drugi občani in občanke potrebovali, kako razumeti invalidnost in z njo povezane težave, ali dejavnost zdravstvenega varstva v občini res pomaga ohranjati čim bolj izenačeno skrb za zdravje in rehabilitacijo vseh.
10. Rdeči križ Slovenije v dogovoru z območnim združenjem izvaja **predavanja po krajevnih organizacijah**; zdrav način življenja vključno s prehrano, preprečevanje različnih bolezni (sladkorna bolezen, visok krvni tlak, revmatična obolenja, rak), **delo z mladimi o pravilnem odnosu do invalidov**. Pomembno je izobraževanje vseh občanov in po različnih poteh - zloženke, tečaji prve pomoči..
11. Ne prav veliko zavodov in občin se odloča za gradnjo bazena. Pa vendar, se je tudi to zgodilo v eni od občin, da je dom upokojencev zgradil **bazen za kvalitetno rehabilitacijo**. In pomembno je poudariti, da je lahko prav prijava na razpis za listino vzpodbuda, da do uresničitve takega projekta pride. Zakaj pa ne!
12. **Preventivne aktivnosti društva invalidov za krepitev zdravja:** merjenje krvnega tlaka, sladkorja, holesterola, seznanitev z oblikami alternativnega zdravljenja. Pa primer **Preventivni programi za ohranitev zdravja, preprečevanje invalidnosti:** organizirana so predavanja po krajevnih skupnostih občine, intenzivni preventivni pregledi za odrasle od 35 do 70 let, preventiva za osebe z visokim tveganjem za razvoj bolezni srca in ožilja.
13. **Obiski na domu** – družabništvo, socializacija, prispeva lahko tudi k razvijanju pozitivnega odnosa do preostalega zdravja, telesne in duševne vzdržljivosti.

Ohranjanje zdravja - rekreacija invalidov v bazenu

14. **Pomoč odvisnikom, še posebno mladim.** Pomembno je zavedanje vseh v lokalni skupnosti, da katerakoli odvisnost posameznika ni in ne more biti samo njegov problem, ki si ga je »nakopal sam«. Torej je pomembno, da je ob pomoči posamezniku v zdravljenje tega pojava vključena tudi lokalna skupnost. In primeri so: **Pomoč odvisnim od alkohola in njihovim družinam** (enkrat/teden), tudi anonimni telefon. **Prijava na razpis DROGA** – društva, organizacije za izobraževanje (preventiva) mladih o različnih oblikah odvisnosti, občina **sofinancira program dela z odvisniki**.
15. **Tehnični pripomoček za samostojnejše življenje** – nabava in oddaja prenosnih kisikovih aparatov.
16. Intenzivno koriščenje sistemskih možnosti za vključevanje invalidov v različne rehabilitacijske programe različnih društev.

Na kratko, usmerjeno in predvsem s primeri, ki v praksi potekajo ali so zaključeni, smo želeli prikazati, da so na teh dveh področjih občine načrtovale svoje delovanje v različnem obsegu, na različne načine, nekatere so celo načrtovale rešitve za daljše obdobje. Pogled na vsebine tudi kaže, da občine dejansko in prednostno rešujejo to, kar potrebujejo invalidi in ostali občani (občasno ali trajno) kot posebne potrebe za dobro socialno vključenost, tukaj in sedaj. Dobri in občini prilagojeni programi za področje varovanja zdravja, tudi s programi rehabilitacije, so torej tesno povezani s **poznavanjem lastnosti in z njimi**

povezanih potreb invalidov in drugih občanov, ki imajo trajne ali prehodne težave povezane z okvaro ali s spremembo zdravja in zdravstvenega stanja, nenazadnje pa tudi težave in značilnosti, ki spremljajo staranje in starost.

Med navedenimi primeri je nekaj zelo izvirnih – lahko, da so povezani s posebnimi pogoji v občini, morda tudi z razpoložljivimi in že prej načrtovanimi denarnimi sredstvi, pa je bil naš projekt vzpodbuda za realizacijo.

Vsekakor so vsi primeri vredni pozornosti – za pogled na to, kako lahko ti dve področji vključimo že v samo analizo položaja invalidov v občini in še bolj v pripravo akcijskega načrta za doseganje njihovega čim bolj neodvisnega življenja.

CELOSTNA REHABILITACIJA ZA VEČJO KAKOVOST ŽIVLJENJA INVALIDOV

mag. Robert Cugelj,
Inštitut Republike Slovenije za rehabilitacijo

V preteklosti, ki pa ni tako oddaljena, je prevladovalo mnenje, da zadostuje, če invalidom nudimo nego in oskrbo. V zadnjih dvajsetih letih pa je v Evropi prišlo do premika, tako, da invalide gledamo kot na prebivalce s polno avtonomijo in človekovimi pravicami. To stališče je v duhu standarda Združenih narodov o človekovih pravicah in je vodilo v oblikovanje zakonodaje in pripravi pravil za izenačevanje možnosti invalidom. Tudi poslanstvo inštituta Republike Slovenije za rehabilitacijo (inštitut), v katerem smo zapisali, da izvajamo celotno rehabilitacijo z namenom izboljšanja kakovosti življenja in vrnitve v ustrezno življenjsko okolje narekuje, da pripravimo vse potrebno, da se bodo invalidi lahko enakopravno vključili v procese dela, izobraževanja, športa, učenja, zabave itd. Kot javni zdravstveni zavod se vsak dan srečujemo z vprašanji invalidnosti, predvsem pa z vprašanji, kako invalide enakopravno vključiti v procese rehabilitacije in resocializacije.

Inštitut je kot evropski učni center za področje fizikalne in rehabilitacijske medicine vključen v pomembna evropska združenja kot so Evropsko združenje za fizikalno in rehabilitacijsko medicino (UEMS), evropska platforma za rehabilitacijo (EPR) in številna druga združenja, kjer so glavne teme vprašanja invalidnosti, resocializacije in integracije v ustrezno življenjsko okolje. Ker je rehabilitacija kot samostojna medicinska specialnost, s katero se inštitut prvenstveno ukvarja, namenjena prvenstveno izboljševanju telesnih in kognitivnih funkcij, dejavnosti (vključno z vedenjem), sodelovanja (vključno s kakovostjo življenja ter prilagajanjem osebnim in okoljskim dejavnostim), je izmenjava dobrih praks še toliko bolj pomembna, saj s tem bogatimo naša znanja in pridobivamo dodano vrednost, ki je v korist predvsem invalidom.

Zaradi narave našega dela smatramo, da so invalidske organizacije in društva predvsem naš partner, zato jih redno vključujemo v projekte izobraževanja, desiminacije znanja, projekte razvoja in tudi projekte infrastrukturne opremljenosti inštituta. Vsak, ki načrtuje javne projekte oz. projekte širšega družbenega pomena, bodisi so to infrastrukturni ali razvojni, bi moral invalidske organizacije sprejeti kot partnerja, saj so ravno invalidi tisti, ki lahko izkušnje vsakdanjega življenja prenesejo na papir. V zadnjem obdobju smo v inštitutu realizirali kar nekaj pomembnih razvojnih in infrastrukturnih projektov, pri katerih so invalidi in invalidske organizacije aktivno sodelovale (dom IRIS, nov oddelek za poklicno in zaposlitveno rehabilitacijo, načrtovanje športne dvorane za invalide itd.) in to prakso želimo tudi naprej obdržati.

Izkušnje iz vsakdanjega življenja invalidov so neprecenljive vrednosti, ki bi jih morali spoštovati prav vsi.

Republika Slovenija kot članica EU na podlagi formalno sprejetih dokumentov, ki obravnavajo problematiko invalidov, v nobeni bistveni sestavini ne zaostaja za drugimi razvitejšimi evropskimi državami. Še več, lahko trdimo, da glede na bruto družbeni prihodek zelo dobro sledimo tehnološkemu napredku in se uspešno vključujemo v mednarodne projekte in povezave, ki zagotavljajo razvoj in gospodarsko rast.

Ne smemo dopustiti, da bi se družba delila na tiste, ki znajo in zmorejo, ampak moramo narediti svet takšen, da razlik ni, da so vsi ljudje enaki in da zmoremo vsi.

Zapisan moto vsekakor narekuje strokovnjakom velike in odprte možnosti za nadaljnji razvoj tehnoloških rešitev za invalide. Vsekakor pa je potrebno omeniti, da je razvoj dražji in velikokrat ekonomsko ne opravičuje posredovanje rešitev tudi v prakso, saj gre za specifičnost tehnoloških rešitev in relativno nizko število uporabnikov rešitev. Za uspešno realizacijo in implementacijo projektov je torej nujno sodelovanje države, javnih razvojnih inštitucij in gospodarstva na evropski ravni, za kar se Evropska skupnost tudi prizadeva.

Inštitut je s svojim projektom pametne hiše dom IRIS uspel povezati državne inštitucije, ministrstva, univerze in gospodarstvo in se s tem pridobljenim znanjem vključuje v sodelovanje z mnogimi evropskimi inštitucijami. Vsem nam pa je glavni cilj razvoj tehnologije in storitev, ki bodo omogočale samostojnost, enakopravnost, dostopnost in vključenost, rezultat pa se mora odražati v novih zaposlitvah invalidov. Živeti v in z informacijsko in tehnološko družbo je veččina, ki iz dneva v dan kroji naše življenje in brez katere si že skoraj ne znamo predstavljati vsakdanjega dela in invalidi tukaj niso prav nobena izjema.

DOSTOPNOST

Iz Standardnih pravil OZN za izenačevanje možnosti invalidov

5. pravilo: Države naj celovito spoznajo pomembnost dostopnosti v procesu izenačevanja možnosti na vseh nivojih družbe. Za osebe s kakšnimi koli nezmožnostmi naj države

- a) uvedejo akcijske programe, ki bodo omogočili dostopnost fizičnega okolja;
- b) sprejmejo ukrepe, da zagotovijo dostop do informacij in komuniciranja.

Iz Konvencije OZN o pravicah invalidov

9. člen: Da države pogodbenice invalidom omogočijo neodvisno življenje in polno sodelovanje na vseh področjih življenja, sprejmejo ustrezne ukrepe, s katerimi invalidom zagotovijo, da imajo enako kot drugi dostop do fizičnega okolja, prevoza, informacij in komunikacij, vključno z informacijskimi in komunikacijskimi tehnologijami in sistemi, ter do drugih objektov, naprav in storitev, ki so namenjene javnosti ali se zanjo opravljajo v mestu in na podeželju. Ti ukrepi zajemajo prepoznavanje in odpravljanje ovir pri dostopnosti.

DOSTOPNOST FIZIČNEGA OKOLJA V OBČINI ZAGORJE OB SAVI

Blanka Šmit,
Občina Zagorje ob Savi

Na področju ureditve dostopnosti fizičnega okolja za invalide smo v letu 2008 v zagorski občini realizirali večino projektov, ki smo jih kot prioritete opredelili v akcijskem načrtu za leto 2008.

Izvedena je bila rekonstrukcija regionalne ceste R1-222 na odseku Zdravstveni dom do semaforiziranega križišča z izgradnjo novega prehoda za pešce pri Srednji šoli Zagorje in razširitvijo enostranskega pločnika na celotnem odseku. S tem posegom so bile na tem delu cestišča odpravljene vse arhitekturne ovire za gibalno ovirane osebe. V sklopu rekonstrukcije navedenega dela cestišča je občina pristopila tudi k izgradnji novih parkirišč pred Zdravstvenim domom Zagorje in pri Srednji šoli Zagorje. S tem posegom smo pridobili 96 novih parkirnih mest v samem centru Zagorja, od tega 8 parkirnih mest za invalide. Parkirna mesta so ustrezno označena in ustrezne širine.

V okviru modernizacije in rekonstrukcije dela Ceste zmage se v prvih mesecih leta 2009 načrtuje tudi izgradnja klančine, ki bo omogočila dostopnost gibalno oviranim osebam do trgovine s pohištvom, Mladinske knjige in ostalih poslovnih objektov na tem predelu.

Edino semaforizirano križišče pred zagorsko tržnico smo v mesecu oktobru 2008 posodobili. Obstoječi semafor je opremljen z novo dodatno opremo, montirane so tipke za slepe, slabovidne, gluhe in naglušne, ima odštevalni display za pešce ter odštevalni display za vozila. Namestitev zvočnega signala bo slepim in slabovidnim osebam omogočila varen prehod čez cesto.

V mesecu septembru in novembru 2008 so se v stavbi občinske uprave izvajala večja vzdrževalna dela, ki so vključevala tudi izgradnjo dvigala v objektu, kjer poleg strokovnih služb občinske uprave Občine Zagorje ob Savi delujejo tudi strokovne službe Upravne enote Zagorje, davčnega urada Zagorje, Sklada za ljubiteljske kulturne dejavnosti Zagorje in Društvo prijateljev mladine Zagorje. Z izgradnjo dvigala smo odpravili fizične ovire na vertikalnih in horizontalnih komunikacijah in s tem gibalno oviranim osebam omogočili dostop do vseh strokovnih služb v zgradbi.

Pri gostišču KUM smo zaradi nepreglednosti, prekratke zavorne poti, predvsem pa zaradi odprave arhitekturnih ovir za gibalno ovirane osebe v letu 2007 pristopili k ureditvi novega prehoda in k izgradnji klančine za gibalno ovirane osebe. Poseg je vključeval tudi rekonstrukcijo obstoječih stopnic. **S to naložbo smo gibalno oviranim osebam omogočili dostopnost do zagorske cerkve, glasbene šole, osnovne šole Ivana Skvarče, vrtca, šole s prilagojenim programom, ter do ostalih poslovnih objektov, ki se nahajajo na Cankarjevem trgu, pa tudi stanovalcem in uporabnikom naselja krajevnne skupnosti Franc Farčnik.** S tem posegom smo gibalno oviranim

Novozgrajena klančina

osebam omogočili tudi varnejši dostop do zagorskega pokopališča. Na zagorskem pokopališču smo ustrezno uredili parkirišča za invalide, gibalno oviranim osebam pa je omogočen tudi dostop do, pred dvema letoma preurejene, mrliške vežice na zagorskem pokopališču.

Občina Zagorje ob Savi je pred štirimi leti Osnovni šoli dr. Slavka Gruma kupila stopniščni vzpenjalnik. Ker pa v zadnjih letih ugotavljamo, da se na šolo s prilagojenim programom vključuje vse več gibalno oviranih otrok, je naložba v izgradnjo dvigala na tej šoli nujna. V občinski upravi smo v mesecu decembru 2008 na osnovi javnega razpisa že izbirali izvajalca za izgradnjo osebnega dvigala in ureditev sanitarij za invalide na tej šoli, pri čemer planiramo, da bo navedena investicija zaključena do konca meseca februarja 2009.

VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE

Iz Standardnih pravil OZN za izenačevanje možnosti invalidov

6.1 pravilo: Organi, ki so pristojni za splošno izobraževanje, so odgovorni za izobraževanje invalidov v integriranih okoljih. Izobraževanje invalidov naj tvori integralni del nacionalnega načrtovanja izobraževanja, oblikovanja učnih načrtov in šolske organizacije.

Iz Konvencije OZN o pravicah invalidov

7. člen:

1. Države pogodbenice sprejmejo vse potrebne ukrepe, s katerimi invalidnim otrokom zagotovijo, da enako kot drugi otroci uživajo vse človekove pravice in temeljne svoboščine.
2. Pri vseh dejavnostih v zvezi z invalidnimi otroki mora biti poglobljena skrb otrokova korist.
3. Države pogodbenice zagotovijo, da imajo invalidni otroci enako kot drugi pravico svobodno izraziti svoje mnenje o vsem, kar jih zadeva, pri čemer se njihova mnenja upoštevajo glede na njihovo starost in zrelost, prav tako jim glede na njihovo invalidnost in starost priskrbijo primerno pomoč za uresničevanje teh pravic.

ŠOLA PO MERI INVALIDOV

mag. Karla Škrinjarič,

II. Osnovna šola Rogaška Slatina

V našo, II. osnovno šolo Rogaška Slatina, so vključeni tudi učenci s posebnimi potrebami in invalidi. Zavedamo se, da so slednji populacija, ki ima zaradi prirojenih telesnih napak, posledic bolezni, poškodb, dolgotrajne telesne, duševne, intelektualne in/ali senzorične okvare, ki jih lahko ovirajo ali omejujejo, da enako kot drugi polno in učinkovito sodelujejo v družbi.

Načela vzgoje in izobraževanja nam zato na šoli narekujejo zagotavljanje enakih možnosti, s katerimi se invalidi lahko enakovredno, brez razlikovanja, izključevanja ali omejevanja, vključujejo v vse segmente našega življenja in dela. Ob zagotavljanju osnovnih pogojev, kot so didaktični material, učila in izobraževanje učiteljev, je naš cilj nadgrajevanje dela in povezovanje s starši in zunanjimi institucijami, sistematično vzpodbujanje pozitivnih odnosov tudi z invalidi ter načrtovanje konkretnih dejavnosti in nadstandardnih programov zanje. Na ta način razvijamo in zadovoljujemo čustvene, socialne, kognitivne potrebe invalidov in njihovih sošolcev. Gre za razvoj in ohranjanje empatije, ki omogoča polno, učinkovito in bogato sodelovanje.

Naši **kratkoročni in dolgoročni ukrepi** so usmerjeni v:

- urejanje pogojev dela,
- izobraževanje učiteljev,
- oblikovanje odnosov do invalidov,
- delo s starši učencev invalidov in delo s starši ostalih učencev,
- sodelovanje z zunanjimi institucijami,
- vključevanje teh otrok v konkretne dejavnosti in nadstandardne programe.

Zastavljen je **triletni načrt**, ki ga bomo na omenjenih področjih vsako šolsko leto nadgrajevali in dopolnjevali s cilji:

- zagotoviti pogoje za popolno integracijo učencev invalidov v vzgojno – izobraževalni proces,
- omogočiti optimalen kognitivni, čustveni, socialni razvoj invalidov,
- vzpodbuditi empatijo do invalidov,
- omogočiti širši okolici razumevanje omejitev in potreb invalidov.

V ta namen je na šoli tim, katerega člani so mag. Karla Škrinjarič, Kristina Valjavec, prof.def., Darinka Tihole, univ.dipl. psih., Frumencij Weilguni, socialni delavec, Marko Čonček, prof. ter Helena Mikša, dipl.vzg.

Tako smo v skladu z našo vizijo, ki se glasi, da je Vzgojno izobraževalni zavod II. osnovna šola Rogaška Slatina tempelj medsebojnega spoštovanja, upoštevanja različnosti, medgeneracijske povezanosti in vzajemnega sodelovanja, osebnostne moči in odgovornega ravnanja, udeležili že več ključnih pogojev za vključevanje invalidov v našo šolo, s čimer smo si pridobili tudi status šole po meri invalidov. Izvedli smo nujna prilagajanja pogojem življenja in dela učencev s posebnimi potrebami in invalidov.

Uredili smo specialno učilnico, ki ji je sledila preureditev prostora za počitek, relaksacijo, koncentracijo in umirjanje ob glasbi in pitju vode. Ta prostor se nahaja v oddaljenem in umirjenem delu šole, ob knjižnici. Nabavili smo nujno opremo, stolčke in mizice z nakloni, posamezna učila in učni pripomočki – večji ekran z računalnikom, prilagodili višino šolskih tabel. Sledile so prilagoditve naklonov in dostopov v šolo po hodnikih šole in v telovadnici, namenjene premoščanju arhitekturnih ovir.

Vključevanje šole v mrežo slovenskih šol po meri invalidov je bilo potrjeno oktobra 2007. Vedno bolj izražena potreba po dvizni napravi in preurejanju sanitarij za invalide je bila realizirana konec septembra 2007, slavnostna otvoritev pa v začetku decembra ob Svetovnem dnevu invalidov.

Ker se zavedamo, kako pomemben je vzor mladim, da so odprti za invalide in da so invalidi sprejeti, ter kako pomemben je medgeneracijski pristop, smo na Dan športa treh generacij (10. maj) povabili k sodelovanju tudi invalide iz Pegazovega doma, ki so se pridružili našim učencem invalidom pri otvoritvi invalidske poti ter pri drugih aktivnostih.

Kljub temu, da na šoli trenutno nimamo slepega učenca, smo spomladi pričeli z akcijo zbiranja sredstev za nakup računalnika za slepe in slabovidne osebe, ki smo jo zaključili z dobrodelnim koncertom, ki so ga izvedli učenci naše šole v Kulturnem centru.

V povezavi z omenjenima populacijama vlada danes na naši šoli posebna kultura, ki je nastajala v procesu naraščajočih potreb nekaterih naših notranjih javnosti in se izraža skozi vsakodnevni utrip in klimo šole. Ta trenutek lahko s ponosom rečemo, da na naši šoli delamo z invalidi in za invalide.

Opisan primer dobre prakse je vodilni v naši občini, a ne edini, saj se na nivoju le-te intenzivno povezujemo z drugimi zavodi, od vrtca, obeh osnovnih šol, glasbene šole, do srednje šole, kjer v sodelovanju z nami nastajajo in se že tudi izvajajo podobni programi, vse s ciljem ustvarjanja boljših pogojev za vključevanje invalidov v naše okolje, za kar si prizadeva tudi Občina Rogaška Slatina.

Vzajemno sodelovanje z zunanjimi javnostmi je v omenjenem procesu nujno. Doslej smo intenzivno, uspešno in učinkovito, tako v vsebinskem, organizacijskem, kot v finančnem smislu sodelovali z Občino Rogaška Slatina, Območnim društvom invalidov Zgornje Posotelje in drugimi zainteresiranimi javnostmi. Vsem velja zahvala za sodelovanje in pomoč.

PEDAGOŠKA AKCIJA NA KOROŠKEM - ZAKAJ?

Urška Gostenčnik, Društvo invalidov Mežiške doline

Kako seznaniti ožjo in širšo javnost z delom in življenjem invalidov, predvsem pa kako prepričati, da invalidi niso nič drugačni ljudje, da imajo le zmanjšane ali manjkajoče nekatere fizične ali psihične funkcije?

Izhajamo iz teze, da nihče ni popoln! Tako si bomo lažje predstavljali, da so tudi invalidi – takšni ali drugačni – sposobni opravljati primerna dela, še več tudi ustrezne družbene funkcije.

Iz tega sledi, da to vprašanje ne zadeva samo invalide, ampak tudi življenjsko okolico in družbo, namreč, kako ta spoznava in vrednoti prizadeto skupino ljudi in njene potrebe po enakopravnem vključevanju v delovno in družbeno življenje. Da bi prispevali čim več k prebujanju javnosti.

Prve naloge so bile na regijskem posvetu leta 1981 o odpravljanju arhitekturnih ovir. Ob vseslovenski akciji leta 1988 so društva invalidov na Koroškem popisala najpomembnejše ovire na prometnicah in javnih zgradbah. Več razprav ob različnih priložnostih je opozorilo na vzroke invalidnosti in na ekonomske in življenjske razmere invalidov.

Iz zaključeka pedagoške akcije, Ljubljana, 24.5.2000

S problematiko smo sproti seznanjali občinske skupščine in večje delovne organizacije v koroških občinah.

Ob konkretnem delu smo spoznali, da to ni dovolj in da je nujno potrebno ta vprašanja predstaviti tudi mladim ljudem. V začetku leta 1990 smo s to pobudo seznanili profesorja Franca Lasbaherja, predstojnika koroške enote Zvoda RS za šolstvo in šport. Ta je pozitivno ocenil prizadevanja in bil zamisli naklonjen. Prvi korak k uresničevanju je bil storjen, ko sta se predstavnika invalidskih društev udeležila konference ravnateljev Osnovnih šol iz koroških občin in predstavila načrte društvenih nalog. Ravnatelji so pobudo pozitivno ocenili.

To nalogo smo poimenovali – Pedagoška akcija.

Ustanovili smo koordinacijski odbor. Na prvi seji je sklenil, da bo vsako leto razpisal teme, ki naj bi jih obravnavali v Osnovnih in srednjih šolah.

Pravočasno smo posredovali podatke o namenu in okviru ideje, ki naj bi usmerila obravnavo. V februarju in marcu so učitelji namenili učno uro vsebinam, ki so življenjskega pomena za invalide.

Učenci in dijaki so zapisali doživetja in spoznanja ali izdelali primerna likovna dela.

Prve selekcije smo opravili na šolah, izbrali najboljše spise in jih v dogovorjenem roku poslali občinskemu društvu invalidov. Društvene komisije so izbrale nagrajence in podelile priznanja in knjižne nagrade, običajno na občinski ali medobčinski proslavi mednarodnega dneva invalidov, redno je akcijo spremljal oz. še spremlja Koroški radio Slovenj Gradec.

Na dosedanje razpise so se odzvale vse Osnovne šole v koroških občinah, največ matične. Pomembno je, da sta se pridružili šoli s prilagojenim programom na Ravnah in v Slovenj Gradcu. Tudi na srednjih šolah je vse večje zanimanje.

V začetku leta 1993 je Društvo invalidov Slovenj Gradec predlagalo Ministrstvu za šolstvo in šport, da bi zadevno vsebino upoštevali tudi v šolskih programih. Ministrstvo je s predlogom seznanilo ZRS za šolstvo in šport, ta je v marcu poslal Osnovnim šolam okrožnico, naj se vključijo v obeležitev in praznovanje svetovnega dneva invalidov. Šole lahko namenijo del učnega časa razgovoru z učenci o življenju in varstvu invalidov. Učenci pišejo spise, razmišljajo, kako je poskrbljeno za invalide.

Prvi odzivi so bili vzpodbudni.

V letu 2009 bo potekala že 20. pedagoška akcija.

Prisrčno se zahvaljujem vsem, ki so bili in so še pripravljeni sodelovati in nam pomagati, zlasti šolam, ravnateljem in učiteljem, da so bile in so zastavljene naloge uresničene.

ZAPOSLOVANJE

Iz Standardnih pravil OZN za izenačevanje možnosti invalidov

7.6 pravilo: Države, sindikati in organizacije delodajalcev naj medsebojno sodelujejo, pri zagotavljanju pospeševalne politike zaposlovanja invalidov, ustreznega deleža zaposlenih invalidov in pogojev zaposlovanja, s sprejemanjem ukrepov za izboljšanje delovnega okolja, preprečevanje poškodb in funkcijskih okvar ter ukrepov za rehabilitacijo invalidov, ki so utrpeli poškodbe na delu.

Iz Konvencije OZN o pravicah invalidov

27. člen: Države pogodbenice priznavajo invalidom pravico do dela enako kot drugim, ki vključuje pravico do možnosti za preživljanje s svobodno izbranim ali sprejetim delom na trgu dela in v delovnem okolju, ki je odprto, vključujoče in dostopno invalidom. Države pogodbenice varujejo in spodbujajo uresničevanje pravice do dela, tudi tistim, pri katerih nastane invalidnost med trajanjem zaposlitve, tako da sprejmejo ustrezne, tudi zakonodajne ukrepe.

DOSTOP DO DELA IN ZAPOSLOTITVE - BREZ DISKRIMINACIJE

Lea Kovač

Akcijski program za invalide za obdobje 2007-2013, ki ga je sprejela Vlada RS predvideva tudi občine kot nosilce pri uresničevanju ciljev v zvezi z zagotavljanjem dostopa do dela in zaposlitve brez diskriminacije v delovnem okolju, ki je invalidom odprto, vključujoče in dostopno, kar pomeni, da je tudi na najvišji ravni prisotno zavedanje, da je vpliv lokalne skupnosti pomemben pri ustvarjanju ustreznih pogojev za višjo zaposljivost invalidov.

Uresničevanje omenjenega cilja je posredno povezano tudi z uresničevanjem ostalih ciljev, zlasti zagotavljanjem vključujočega izobraževalnega sistema na vseh ravneh in vseživljenjskega učenja, direktno in neposredno pa večja zaposljivost invalidov pomembno vpliva na ustrezno življenjsko raven, finančno pomoč in socialno varnost.

Osnovni okvir za uresničitev načela, da je invalidom potrebno omogočiti, da uresničujejo svoje človekove pravice, zlasti na področju zaposlovanja, tako ustvarja država, naloga lokalne skupnosti pa je, da ga dopolnjuje in izboljšuje, upošteva specifičnosti le-te in sicer z izvajanjem naslednjih aktivnosti:

- osveščanjem lokalne skupnosti z namenom premagovanja negativnih stališč in predsodkov glede invalidnih delavcev, s posebnim poudarkom na razvijanju aktivne vloge delodajalcev,
- omogočanjem dostopnosti do informacij in strokovne podpore za invalide tudi z uporabo različnih (tehničnih) pripomočkov,
- izvedbo konkretnih aktivnosti za omogočanje dostopnosti do delovnih mest za invalide v lokalni skupnosti,
- sodelovanjem z invalidskimi organizacijami pri načrtovanju in izvajanju ukrepov za invalide na delovnih mestih in trgu dela,
- zagotavljanjem pogojev za izvajanje zaposlitvene/poklicne rehabilitacije,
- spodbujanjem vključevanja invalidov v redno zaposlitev,
- zaposlovanjem invalidov v lokalni oblasti,
- zagotavljanjem enakih možnosti za napredovanje, usposabljanje in povečanje plače za invalide zaposlene na delovnih mestih pod okriljem lokalne uprave,
- izvajanjem ukrepov/napotkov za prilagajanje delovnega časa invalidovim omejitvam.

Področje zaposlovanja predstavlja področje, ki v akcijskih načrtih praviloma zajame izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja (javna dela) in bolj ali manj podrobno analizo stanja na področju brezposelnosti invalidov, zato so drugačni pristopi, predvsem pa aktivna vloga lokalne skupnosti, še toliko bolj dragoceni.

Skupni imenovalec vseh primerov dobre prakse na področju zaposlovanja v Akcijskih načrtih občin, ki so pridobile listino «Občina po meri invalidov» je dodana

vrednost sistemskim rešitvam na področju zaposlovanja, kar pomeni, da so se v konkretnih primerih povezali nosilci posameznih segmentov invalidskega varstva in ob upoštevanju lokalnih posebnosti pripravili nekaj novih, izvirnih rešitev, kot primeroma:

- podpora vlogi aktivov delovnih invalidov v invalidskem in v običajnem podjetju ter lokalni skupnosti,
- združevanje moči lokalne skupnosti in invalidskega podjetja pri reševanju nastalih težav (npr. prostorska stiska...),
- vpetost regionalnih razvojnih agencij v razvojne načrte občine (razvojni programi, zagotavljanje novih delovnih mest za različne kategorije delavcev),
- aktivna vloga lokalne skupnosti pri prehodu invalidov v odprto brezposelnost,
- zagotavljanje izrednih socialnih pomoči v smislu reševanja finančnih stisk ob izgubi zaposlitve,
- sodelovanje invalidskih organizacij pri organiziranju okrogle mize o zaposlovanju z delodajalci in predstavniki institucij,
- sodelovanje aktiva delovnih invalidov v invalidskem podjetju pri načrtovanju procesa poklicne/zaposlitvene rehabilitacije.

Prilagoditev delovnega okolja delovnemu invalidu

Z izvajanjem omenjenih aktivnosti občina v praksi uresničuje eno izmed osnovnih rehabilitacijskih načel in sicer, da aktivne oblike pomoči imajo vedno prednost pred pasivnimi. Zaposlitev, bodisi na rednem trgu dela, bodisi v invalidskem podjetju ali zaposlitvenem centru, za invalida pomeni priložnost, da s svojim znanjem in izkušnjami ustvarja in oblikuje tudi ekonomsko »podobo« lokalnega okolja, hkrati pa krepi svojo samozavest in dostojanstvo. Podobne učinke imajo tudi vključitve v programe socialne vključenosti za skupino najtežje zaposljivih invalidov, kjer je pričakovana vloga lokalne skupnosti še toliko večja in pomembnejša. Pri vključevanju skupine invalidov, ki imajo največje ovire na področju zaposljivosti je potrebna najvišja stopnja koordinacije med invalidi na eni strani in lokalno skupnostjo na drugi (ob upoštevanju sistemskih možnosti). Programi socialne vključenosti še vedno predstavljajo novost, ki dopolnjuje sistem zaposlovanja in priprave na zaposlitev in že v osnovi predvideva aktivno sodelovanje lokalne skupnosti. Vplivi in učinki vključitve najtežje zaposljivih invalidov v strukturirano in programirano obliko aktivnosti je od izjemnega pomena pri ohranjanju duševnega zdravja in višje kakovosti življenja celotne skupnosti. Zaposlitev in /ali socialna vključenost tako zagotavlja tudi finančno varnost in obratno: v sistemu, ki tudi pri kritičnih »vmesnih« točkah v karieri zagotovi določeno stopnjo socialne varnosti, invalid lahko »aktivira« svoje potencialne v polnem obsegu, kar v končni fazi pomembno povečuje delovno učinkovitost posameznika.

Osnovno izhodišče obeh pravil je torej, da država zagotavlja enake možnosti za produktivno in donosno zaposlitev ter socialno varnost in finančno pomoč invalidom, v praksi je pa ravno lokalna skupnost tista, ki sproti zaznava potrebo po še dodatnih ukrepih, saj je vsaka skupnost močna toliko, kot so močni njeni najšibkejši člani. Naloga lokalne skupnosti je torej, da »iz prve roke« spremlja učinke izvajanja tovrstnih programov in opozarja na morebitne potrebe po spremembi le-teh. V tem smislu je ravno lokalna skupnost tista osnovna celica sistemske skrbi za invalide, ki povezuje v obeh smereh. Samo občina, ki se zaveda te svoje vloge, je lahko tudi občina po meri invalidov v pravem smislu besede.

SODELOVANJE DRUŠTVA INVALIDOV ZAGORJE OB SAVI Z DELODAJALCI

Blanka Šmit,
Občina Zagorje ob Savi

V Občini Zagorje se v zaposlovanje invalidov vključujejo tako vladne kot tudi nevladne institucije z raznovrstnimi ukrepi, s svetovanji in usposabljanji invalidov, ter sofinanciranjem delovnih mest za invalide.

Največjo vlogo pri zaposlovanju invalidov pa imajo v zagorski občini tri invalidska podjetja: Podjetje ETI - IZLAKE zaposluje 95 invalidov, kar predstavlja 6% vseh zaposlenih v podjetju. Njegova hčerinska firma ETI - GUM, IZLAKE d.d., ki je bila ustanovljena leta 1998 kot invalidsko podjetje, pa trenutno zaposluje 31 invalidov, pretežno invalidov II. in III. kategorije invalidnosti.

Drugo invalidsko podjetje na območju zagorske občine je PAK 4, I.P., d.o.o. KISOVEC, trenutno zaposluje 24 invalidov. Podjetje je bilo ustanovljeno leta 1995.

Tretje invalidsko podjetje v zagorski občini je IGM ZAGORJE, I.D., d.o.o., ki zaposluje trenutno 8 invalidov. V podjetju sami skrbijo za prerazporeditev invalidne osebe na ustrezno delovno mesto.

Zaposlovanje invalidov je seveda prisotno tudi v vseh ostalih zagorskih podjetjih. Naj našteto le nekaj tistih, ki zaposlujejo večje število invalidnih oseb in so na osnovi razgovora s predstavniki Društva invalidov Zagorje izkazali interes oz. pomoč zagorskemu društvu invalidov pri reševanju zaposlovanja invalidov.

EVJ ELEKTROPROM KISOVEC trenutno zaposluje 4 invalide iz programa prezaopositve invalidov ob zapiranju Rudnika Zagorje kot presežne delavce. Sami rešujejo posamezne primere s prerazporeditvami, če je to potrebno. SVEA ZAGORJE trenutno zaradi pretežkih pogojev dela zaposluje le 15 invalidov, tako da morajo plačevati nadomestno kvoto. KOMUNALA ZAGORJE zaposluje trenutno 8 invalidov, v kratkem bodo zaposlili še enega.

Nezaposljivi invalidi se vključujejo tudi v program socialne vključenosti, ki se izvaja v Varstveno delovnem centru Zagorje, v sodelovanju z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve. V varstveno delovni center je vključenih preko 100 varovancev iz Zasavja in občine Litija.

Vse zgoraj našteje, in tudi nekatere druge organizacije v zagorski občini, so pokazale zanimanje in tudi sprejele povabilo Društva invalidov Zagorje za sodelovanje in pomoč pri izvajanju politike zaposlovanja invalidov v Občini Zagorje. Predstavniki Društva invalidov Zagorje so opravili razgovore s kadrovskimi službami v invalidskih podjetjih, kot tudi v vseh ostalih zagorskih podjetjih o zaposlovanju invalidov v občini Zagorje ob Savi. To je seveda dobra izhodiščna točka za nadaljnje reševanje zaposlitev invalidnih oseb, ki ji bosta društvo in občinska uprava v prihodnje namenila posebno pozornost.

ZAPOSILILA SEM SE V ŠOLI*

**Nataša Berk,
Rogaška Slatina**

Obisk Občine Rogaška Slatina s strani članov projektne sveta Zveze delovnih invalidov Slovenije za projekt »Občina po meri invalidov« me je vzpodbudil, da zapišem nekaj besed kot občanka, predvsem pa kot oseba od rojstva zaznamovana s 80% telesno okvaro roke, ker preprosto čutim, da se tudi o pozitivnih stvareh mora pisati in o plemenitih dejanjih ljudi izvedeti kaj več.

Kot Slatinčanka sem neizmerno vesela in ponosna, da živim v skupnosti, ki si prizadeva postati "Občina po meri invalidov". Zadovoljstvo je toliko večje ob zavedanju, da se ljudje, ki sodelujejo pri izvedbi programa, resnično zavzemajo za ozaveščanje javnosti ter ustvarjanje ugodne družbene klime za sožitje in enakopravne možnosti vseh občanov. Svoja prizadevanja in prepričanja pa tudi udejanijo.

Ena takšnih oseb je gospa mag. Karla Škrinjarič, ravnateljica II. Osnovne šole Rogaška Slatina. Po dveh letih iskanja zaposlitve, po mnogih neuspehih in bolečih zavrnitvah, ki so mi počasi krhale optimizem, zaupanje v ljudi in samo vase, sva se na tej moji poti srečali. Prisluhnila mi je in povedano tudi slišala. Razumela je mojo stisko in brez obotavljanja mi je omogočila dva meseca usposabljanja na delovnem mestu.

Z gotovostjo lahko trdim, da mi je ta socialna integracija spremenila življenje. Postala sem del kolektiva, ki me je medse sprejel kot celovito osebnost in ki mi, v prvih, še negotovih korakih, na zame popolnoma novem delovnem področju, izjemno pomaga. Izteka se šesti mesec, odkar sem na šoli. Vse pa bi se lahko končalo že po dveh mesecih, če bi gospa ravnateljica ne bila oseba, ki vidi globlje in dlje.

Preprosto ne najdem besed, s katerimi opisati radost, ki me preveva iz dneva v dan, ko odhajam na delo, ki zame ne predstavlja samo službe. Zame je to delo, ki me izpolnjuje v vsej svoji polnosti. Delati na šoli, ki je poznana po izjemni uspešnosti na vseh področjih in je tudi šola po meri invalidov, kjer mladi rod odrašča med vrstniki, ki jih invalidnost ni obšla, je bila moja skoraj otroška želja.

Želim si, da takšnih zgodb prejmete še več, predvsem pa naj bo ravnanje naše gospe ravnateljice opomin tistim, ki nimajo posluha, vzpodbuda za tiste, ki še oklevajo zaposliti invalida in svetel zgled celotni družbi.

* Članek je nastal v času kandidiranja Občine Rogaška Slatina za pridobitev listine »Občina po meri invalidov«.

Občina Rogaška Slatina je prejemnica listine »Občina po meri invalidov« v letu 2008.

ZAPOSLOVANJE INVALIDOV - IZZIV STROKOVNI SLUŽBI

Tanja Stare Zapušek,
Zavod RS za zaposlovanje, Območna enota Velenje

Zavod RS za zaposlovanje spremlja zaposlitvene možnosti invalidov na podlagi prijav delodajalcev o prostih delovnih mestih oz. vrstah dela na obrazcu PD-1 ter obvestilih o potrebi po sklenitvi pogodbe o naročilu avtorskega dela ali podjemne pogodbe. V obrazcu PD-1 pod rubriko 27 delodajalec označi ali je delo primerno za invalida ali ne! Spremlja tudi realizacijo zaposlitev z izmenjavo podatkov z Zavodom za zdravstveno zavarovanje RS ter preko obvestil o sklenjenih podjemnih pogodbah oziroma avtorskih pogodbah.

Spremljanje podatkov o različnih skupinah invalidov in njihovih potrebah

Zavod RS za zaposlovanje analitično spremlja brezposelne invalide po vrstah invalidnosti glede na izdano odločbo pristojnega organa. Spremlja tudi potrebe invalidov v zvezi z njihovo zaposljivostjo. V skladu s 85. členom Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov Zavod vodi naslednje evidence:

- evidenco brezposelnih invalidov;
- evidenco invalidov, ki so pridobili status po ZZRZI;
- evidenco invalidov, ki jim je bila priznana pravica do zaposlitvene rehabilitacije;
- evidenco invalidov, ki jim je bila izdana odločba o nezaposljivosti;
- evidenco invalidov, ki jim je bila izdana odločba o zaposljivosti na zaščitnih delovnih mestih;
- evidenco invalidov, ki jim je bila izdana odločba o zaposljivosti v podporni zaposlitvi;
- evidenco invalidov zaposlenih na zaščitnih delovnih mestih;
- evidenco invalidov zaposlenih v podporni zaposlitvi;
- evidenco vseh zaposlenih invalidov v invalidskih podjetjih.

Storitve in programi namenjeni invalidom

Zavod RS za zaposlovanje invalidom posreduje prosta delovna mesta in jih po potrebi vključuje v vse programe aktivne politike zaposlovanja, kjer so tudi kot ciljna skupina prioritarno obravnavani. Z Zakonom o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov pa lahko uveljavijo pravico do zaposlitvene rehabilitacije, ki se izvaja pri pooblaščenih koncesionarjih izbranih na javnem razpisu.

FINANČNA POMOČ IN SOCIALNA VARNOST

Iz Standardnih pravil OZN za izenačevanje možnosti invalidov

8.2 pravilo: V deželah, v katerih obstaja socialna varnost, socialno zavarovanje ali kjer razvijajo druge programe socialne blaginje za široke sloje prebivalstva, naj države zagotovijo, da takšni sistemi ne izključujejo ali prikrajšajo invalidov.

Iz Konvencije OZN o pravicah invalidov

28. člen: Države pogodbenice priznavajo invalidom in njihovim družinam pravico do ustrezne življenjske ravni, kar vključuje ustrezno prehrano, oblačila in stanovanje, in do nenehnega izboljševanja življenjskih razmer ter sprejmejo ustrezne ukrepe za varovanje in spodbujanje uresničevanja te pravice brez diskriminacije zaradi invalidnosti.

SOCIALNO VARNOST NE ZAGOTAVLJAJO LE ZAKONI

mag. Jelka Fužir

Standardna pravila Združenih narodov za izenačevanje možnosti invalidov in Agenda 22 med drugim opredeljujejo tudi zavezo lokalnih skupnosti, da v povezavi z organizirano civilno družbo omogočajo dostopnost invalidom do **storitev strokovno- podpornih služb**.

Pravilo 4 tako dostopnost do storitev strokovno-podpornih služb javnega in zasebnega sektorja opredeli kot **temeljno pravico**, ki omogoča posamezniku, da se z **izbiro, svojim potrebam ustrezne poti, integrira v družbo in s tem tudi ohranja in povečuje raven socialne vključenosti**. Socialna vključenost v tem smislu ne predstavlja le ustrezno materialno preskrbljenost, temveč prisotnost pristnih medčloveških odnosov, odsotnost izolacije in osame ter podporo družini kot mestu človekove primarne socializacije in integracije v skupnost.

Odzivnost strokovnih-podpornih služb se v večini v projekt »Občina po meri invalidov« vključenih lokalnih okolij kaže v naslednjih vrstah dejavnosti javnih služb in nevladnih organizacij:

1. **Centri za socialno delo** v okviru svojih zakonskih pristojnosti nastopajo kot izvajalci **socialno varstvenih storitev**. Te imajo naravo pravice in se uveljavljajo po načelih enake dostopnosti in proste izbire. **Prva socialna pomoč** predstavlja pomoč pri prepoznavanju, opredelitvi socialne stiske in težave, oceno možnih rešitev ter seznanitev s pravicami in oblikami pomoči ter z mrežo izvajalcev storitev. Storitve **osebne pomoči** vsebuje razvijanje, dopolnjevanje, ohranjanje in izboljšanje socialnih možnosti v obliki svetovanja, urejanja ali vodenja. Ponudba socialnovarstvene storitve **pomoč družini na domu** pomeni eno najpomembnejših pridobitev vsakega okolja. Z njo lahko upravičenec tudi ob povečanih potrebah po socialni oskrbi ali mobilni pomoči ostaja v domačem okolju in ohranja socialne stike, ki so bogatili njegovo življenje v obdobju polne delovne aktivnosti.

Na centrih za socialno delo upravičenci **uveljavljajo tudi nekatere pravice invalidov**, kot so **status invalida** po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb, **pravico do izbire družinskega pomočnika in pravico do tolmača za slovenski znakovni jezik**.

Izbira družinskega pomočnika invalidni osebi omogoča bivanje v znanem, domačem okolju ob celodnevem varstvu in oskrbi in nadomešča institucionalno varstvo.

S pravico do tolmača za slovenski znakovni jezik je gluhim osebam omogočeno enakopravnejše uveljavljanje vseh človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

Centri za socialno delo so tudi v večini občin prejemnic ali kandidatk preko kandidiranja na lokalnih, državnih ali evropskih razpisih izbrani kot izvajalci **socialno varstvenih programov**.

2. **Domovi za starejše in posebni socialno varstveni zavodi za odrasle** poleg osnovne storitve **institucionalnega varstva** ponujajo tudi nekatere nove možnosti, ki odgovarjajo na specifične potrebe starejšega človeka ali invalida v smislu priprave okolja, družine in posameznika na starost, odpiranja storitev varovanih stanovanj, izvajanja pomoči na domu in omogočanja dnevnega varstva.
3. Varstveno delovni centri z organizirano **skrbjo, vodenjem in varstvom ter zaposlitvijo pod posebnimi pogoji** odraslim telesno in duševno prizadetim osebam omogočajo ohranjanje pridobljenih znanj ter razvoj novih sposobnosti v neposredni bližini doma. S tem se ohranja nenadomestljiva vloga družine v smeri čustvene opore in ohranjanja občutka varnosti. Za potrebe celodnevnega varstva odpirajo **bivalne skupnosti**.
4. **Humanitarne organizacije** (Rdeči križ, Karitas, idr.) s svojimi programi, na eni strani pomagajo pri premagovanju nepredvidenih materialnih stisk, na drugi strani pa posameznike opremljajo z uporabnimi znanji in veščinami ter krepijo prostovoljstvo kot obliko sobivanja. **Invalidske organizacije, humanitarne organizacije in uporabniška združenja** (ZDIS, Sožitje, Šent, idr.) **pa predstavljajo** nezamenljivi dejavnik, ki s posebnimi socialnovarstvenimi programi vsak zase odgovarjajo na specifične potrebe posameznikov in skupin občanov.

V podporno okolje vključeni izvajalci pri svojem delu **upoštevajo najbolj očitno izražene potrebe skupin uporabnikov, nove pristope in izhodišča** kot so **aktiviranje uporabnika**, da uveljavi svojo vlogo in pri tem izhaja iz lastnih pogledov na problem in lastnih pogledov na njegovo rešitev.

V **posebnih socialnovarstvenih programih** dajejo neprecenljiv prispevek k humanizaciji odnosov do uporabnikov **prostovoljci, organizirani uporabniki in laični sodelavci**.

Učinkovitost delovanja strokovnih - podpornih služb v vsakem lokalnem okolju je odvisna predvsem od stopnje sodelovanja vseh ključnih dejavnikov.

Ker se v nepredvidenih življenjskih okoliščinah običajno ne moremo opirati le na že sprejete dokumente, kot primer dobre prakse **reševanja problematike socialne in materialne ogroženosti posameznikov in družin zaposlenih, predvsem invalidov**, prikazujemo aktivnosti podpornega lokalnega okolja v **stečajnem postopku invalidskega podjetja** in prehodu večjega števila invalidov v odprto brezposelnost:

- **Občina** je sprejela vlogo **pobudnika in organizatorja sodelovanja** predstavnikov **podpornega okolja; Centra za socialno delo, Rdečega križa, Karitasa, Sindikata SKEI, Zavoda za zaposlovanje**.

- Imenovana je bila **delovna skupina za spremljanje in evalviranje posameznih dejavnosti**.
- **Center za socialno delo** je v okviru svojih pristojnosti omogočal **storitev prve socialne pomoči, odločal o izrednih denarnih socialnih pomočeh** in v soglasju z upravičenci tudi dokumentiral potrebe po **izrednih denarnih pomočeh s strani občine** ter po **materialnih oblikah pomoči Rdečega križa in Karitasa**.
- Občina je iz lastnih sredstev začasno zagotovila **možnost prehrane v javni kuhinji večjemu številu upravičencev, dodelila dodatna materialna sredstva Rdečemu križu** za nakup prehrabnenih paketov ter **Zvezi svobodnih sindikatov** odobrila finančna sredstva za **zagotavljanje pravne pomoči pri vodenju postopkov uveljavljanja materialnih pravic iz delovnega razmerja**.

Opisani način sodelovanja v lokalnem okolju se je pokazal kot učinkovita pomoč v trenutni stiski. Ne le to, predstavljal je tudi nujni pogoj za ohranitev socialne vključenosti posameznikov in njihovih družin ter s tem tudi ohranjanje povezanosti lokalnega okolja kot pogoja za kakovost življenja vseh v njem.

DRUŽINSKO ŽIVLJENJE IN OSEBNA INTEGRITETA

Iz Standardnih pravil OZN za izenačevanje možnosti invalidov

9. pravilo: Države naj podpirajo polno udeležbo invalidov v družinskem življenju. Podpirajo naj njihovo pravico do osebne integritete in zagotavljajo, da zakoni ne prikrajšajo invalidov za spolne odnose, poroko in starševstvo.

Iz Konvencije OZN o pravicah invalidov

17. člen: Vsak invalid ima enako kot drugi pravico do spoštovanja telesne in duševne integritete.

19. člen: Države pogodbenice te konvencije priznavajo enako pravico vsem invalidom, da živijo v skupnosti in enako kot drugi odločajo ter sprejemajo učinkovite in ustrezne ukrepe, ki jim omogočajo polno uživanje te pravice ter polno vključenost v skupnost in sodelovanje v njej.

ŽIVLJENJE MARIJE ZUPANEC

Intervju

Mateja Fidler, Pegazov dom, Rogaška Slatina

Marija Zupanec je vedno nasmejana, urejena in pripravljena zapeti kakšno domačo vižo. V Pegazovem domu je od njegovega odprtja. Udeležuje se raznih skupinskih aktivnosti v domu, poleti se rada vozi zunaj ali pa bere in se sonči. V kraju je zelo priljubljena, saj si obiskovalci na njenih vratih kar menjavajo kljuke. Spoznajte jo še vi...

1. Gospa Marija kako bi se opisali?

Rojena sem na Brestovcu v Rogaški. Otroštvo sem preživela na kmetiji, bilo je delovno in lepo. Imela sem tri brate, eden je ostal na kmetiji, ostali smo se odselili in odšli v službe. Delala sem kot šivilija v Korsu. Po poroki sva z možem ustvarila družino, imam hčer in sina. Najprej sva živela 20 let v Rogaški, nato pa v Zg. Sečovem, od koder je bil mož.

2. Zgodil se vam je dogodek, ki je obrnil življenje na glavo: nezgoda, ki vas je potisnila na invalidski voziček.

Tri leta po upokojitvi (ki sem jo težko čakala) se mi je zgodila nesreča, saj sem padla iz drevesa, ko sem obirala jabolka. Poškodovala sem si hrbtenico in čez noč postala tetraplegik. Tega je že 13 let in od takrat sem na invalidskem vozičku.

Leta 1995 sem bila najprej na zdravljenju v Bolnici Celje, na poškodbenem oddelku, nato na rehabilitaciji v Ljubljani in po letu dni premeščena v Dom upokoencev Šmarje pri Jelšah. Tam sem bila zadovoljna, ker pa se je v mojem rojstnem kraju leta 2006 odprl Pegazov dom, sem se preselila sem, saj tukaj v bližini živijo tudi moji otroci. V Rogaški Slatini imam tudi veliko možnosti, da se z vozičkom vozim po promenadi in parku, kjer pogosto srečujem znance in kaj poklepetamo.

3. Vsi vas občudujemo zaradi optimizma, prijaznosti in nasmeha na obrazu. Kakšen je vaš recept, da ne obupamo, tudi, če je na začetku zadeva videti neznosna?

Od začetka je bilo strašno, najprej nisem vedela ali bom vse to sploh prenesla. Bila je nadvse težka preizkušnja. Pri prenašanju psihičnih in fizičnih bolečin mi je največ pomagala družina in prijatelji. Stali so mi ob strani in me bodrili. Družina, vera in primerna strokovna oskrba so mi pomagali prebroditi težave. Zaradi otrok sem se trudila ohraniti voljo do življenja.

4. Kako poteka vaš dan v Pegazovem domu?

Veste, da mi ni nikoli dolgčas. V domu sodelujem pri raznih aktivnostih, veliko sem rada zunaj – na domski terasi ali se vozim po promenadi. Ob slabem vremenu pa si

čas zapolnim s kakšno dobro knjigo ali filmom. Organiziranih je mnogo prireditev, nastopov raznih pevskih skupin, srečujemo se z otroci, obiskujem sv. maše,...

5. Menite, da imajo ljudje do invalidov vzpostavljen nek poseben odnos?

V vsakem človeku je prisoten strah, da se mu ne bi zgodila invalidnost. Dala bi nasvet: nikoli ne pomilujte invalidov, ampak jih vzpodbujajte!

6. Kje se srečujete z največ težavami?

Moram reči, da nimam nikakršnih težav ali problemov. Po tolikih letih sem sprejela svojo usodo in jo skušam čim bolj prenašati in čim bolj vplivati tudi na ljudi okrog sebe. Če kdo okrog mene tarna, ga skušam spraviti v dobro voljo.

7. Ste članica Društva paraplegikov ter Območnega društva invalidov Zgornje Posotelje, kjer ste včlanjeni ljudje z enakimi težavami. Kaj vam društva nudijo?

Dobro je biti včlanjen v društvo, saj smo tukaj združeni ljudje s podobnimi težavami in se med sabo po tej plati najbolj razumemo. Društva nam nudijo razna srečanja, izlete, druženja, pravno pomoč, letovanja, prevoze in še kaj.

8. S kakšnimi stroški se srečujete v vsakodnevnem življenju? Ste v kakšnih trenutkih jezni na družbo, državo, da vam ne nudi dovolj?

Marija Zupanec v lepem domskem okolju

Ne zdi se mi prav, da kdor nima dovolj finančnih sredstev za plačilo doma, mu morajo otroci ali celo vnuki doplačevati primanjkljaj. Dostikrat opažam, da je za kakšne neumnosti dovolj denarja, za ljudi, ki so zares potrebni pomoči, se pa ne najde.

9. Rogaška Slatina želi postati Občina po meri invalidov. Ste sodelovali pri tem in kakšne spremembe v kraju opazate?*

O projektu "Občina po meri invalidov" se veliko govori in piše in menim, da če bo storjeno, kar so si zadali za cilje, bo invalidom, ki živijo v Rogaški in tistim, ki pridejo sem na zdravljenje ali kot obiskovalci, izboljšalo kvaliteto življenja ali obiska. Projekt zajema vsa življenjska obdobja in različne invalidnosti, kot so gibalno ovirani, osebe z motnjami sluha, vida in osebe z duševnimi motnjami. Delovna terapevtka, ki pri projektu sodeluje, je opravila anketo in razgovore s stanovalci, zaposlenimi, svojci in prostovoljci Pegazovega doma o arhitekturnih ovirah in morebitnem interesu po dostopih v določene ustanove. Tako je imel vsakdo možnost izraziti želje in tudi morebitne težave, s katerimi se srečuje v povezavi z invalidnostjo. Nato nas je povabila na sprehod/vožnjo po kraju in ob tem fotografirala problematične točke, pa tudi tiste, ki smo jih pohvalili kot dobro izpeljane. To je bilo februarja letos in do danes se je veliko izboljšalo.

Imam električni invalidski voziček in ko se vozim po Rogaški, opazim vsako spremembo na bolje. Konkretno spremembe so na tlakih promenade in dostopih do raznih ustanov. Nujno potrebno je še dvigalo v Zdravstveni postaji, kar invalidi in starejši že težko čakamo in adaptacija pločnika do trgovine Tuš, ki je sedaj zelo nevarna, pa dostop po hodniku hotela Donat do specialističnih pregledov v Zdravstvu d.d. Seveda se zavedam, da vse to ogromno stane, a vsaka sprememba na bolje nam bo res izboljšala kvaliteto življenja, pa tudi zdravi občani bodo veseli določenih popravkov.

* Članek je nastal v času kandidiranja Občine Rogaška Slatina za pridobitev listine »Občina po meri invalidov«. Občina Rogaška Slatina je prejemnica listine »Občina po meri invalidov« v letu 2008.

SEM SPOŠTOVANA KOT ČLOVEK – OSEBNOST

Vida Rozman,

Društvo invalidov občin Radovljica Bled

V sedanjem Društvu invalidov občin Radovljica Bled sem aktivno vključena že celih 36 let. To je kar precej več, kot je trajala moja delovna doba. Upokojena sem bila po petindvajsetih letih službe.

Na tem svetu sem prvič zajokala leta 1948 kot šesti, predzadnji otrok v kmečki družini. Že ob rojstvu se je mami zdelo, da z mojimi nogami ni vse v redu. Zdravniki so ji šele kasneje povedali, da hrbtenica v križnem delu ni pravilno zraščena. To so kasneje operativno sanirali, ostale pa so posledice, težave s hojo, skratka - invalidnost.

Ko je prišel čas za šolo, sem šla v Kamnik, v Zavod za usposabljanje invalidne mladine. Tam sem končala osemletko in gimnazijo, v Ljubljani pa sem še dve leti stanovala v internatu in končala Višjo upravno šolo. Leta 1971, ko sem prišla končno spet domov, sem ugotovila, da sem bila več kot pol življenja ločena od svojih najbližjih. Kot otrok sem bila osem mesecev neprekinjeno v bolnici in ves ta čas nisem videla nikogar od domačih, niti mame. Tedaj otrokom niso dovolili obiskov – danes to komaj kdo more verjeti, a tako je bilo. V dvanajstih letih življenja v Kamniku sem se vračala domov le za nekaj počitniških tednov. Obiski pa tudi niso mogli biti prav pogosti, morda na štirinajst dni. Prevozno sredstvo je bilo za moje domače pretežno vlak, vse do leta 1965, ko so doma kupili avto . . . Kdor je prišel k meni na obisk, se je zamudil ves dan! Za nekaj ur obiska! Ločitev od doma me je po svoje utrdila, zgodaj sem bila dokaj samostojna. Tista leta so me zagotovo zaznamovala za celo življenje; tedaj sem mislila, kako hudo se mi godi, danes pa vem, da je bilo le dobro zame in imam le lepe spomine.

Zaposlila sem se sredi leta 1972, v Radovljici, na občini. Dobro pol leta zatem sem dobila tu tudi stanovanje. V Radovljici torej živim že celih 35 let! Društvo invalidov v Radovljici je bilo ustanovljeno slabo leto pred mojim prihodom. Takoj so me opazili in poprosili, da se vključim v društvo, potrebovali so tajnico . . . nisem odrekla. Po desetih letih sem bila na občnem zboru izvoljena za predsednico. Še vedno pa sem opravljala tudi večino tajniških opravil, predvsem pa pisala programe, poročila, da smo dobili denar za delovanje in programe.

Leto 2003 je bilo Evropsko leto invalidov. Naše društvo ga je praznovalo delovno – sredi leta smo organizirali okroglo mizo, na kateri smo želeli spregovoriti o življenju in delu invalidov v naši družbi. Medse smo povabili predstavnike vseh institucij, ki v našem okolju skrbijo za invalide ali se z njimi drugače srečujejo. Odziv je bil več kot odličen in tedaj niti še nismo vedeli, da je bil to prvi korak vključitve v projekt "Občina po meri invalidov". Občina je listino »Občina po meri invalidov« prejela na podlagi kasnejših aktivnosti in realizacij, decembra 2005.

Nisem ljubitelj posebnih pozornosti, prej nasprotno. Moram pa priznati, da vsa leta mojega poklicnega dela in dela v društvu, nisem občutila manjvrednosti zaradi moje

invalidnosti, ki je očem opazna in je ni moč spregledati. V službi, kjer sem bila 25 let, sem delo lahko uspešno opravljala tudi zato, ker sem se v kolektivu dobro počutila. Pomoč, ki sem jo včasih le potrebovala, so mi sodelavci nudili. Dana mi je bila zelo diskretno, nikdar mi niso ničesar očitali. To sem vedno cenila in se zaradi tega nisem počutila manjvredno.

Podobno je v vsakdanjem življenju. Zadnja leta imam več težav z zdravjem, težje hodim, potrebujem več pomoči. Pa ni problemov, vsaj velikih ne. Zato, ker si jih ne ustvarjam v glavi. Ni mi težko poprositi mimoidočega, pogosto kar skozi okno avta, da mi kaj postori. Pomemben je način, kako izraziš svojo prošnjo. Jaz običajno rečem: ali mi lahko . . . veste, sem slaba pod noge . . . pa nikdar se ne pozabim zahvaliti! Tri so besede, ki delajo čudeže: prosim, hvala, oprostite! Če je ob tem še iskren nasmeš z obeh strani, potem vem, da je vse prav. Ni težko, če le nimaš predsodkov in si česa ne domišljaš, dvomiš. To slednje je vedno povsem nepotrebno.

Zato upam reči, da kljub svoji vseživljenjski invalidnosti ali pa prav zaradi nje, v svojem okolju uživam spoštovanje, ne pomilovanje. Morda je kdaj tudi nekaj tega, pa tega nikomur ne zamerim in si ne jemljem k srcu. To je povsem človeško. Pravzaprav se nikoli nisem zares spraševala o tem, kako okolje gleda name. Če pa dobro pomislim, mi pa marsikdo celo reče: dobra si! In jaz to vzamem za vzpodbudo, zame in zanj. Ker verjamem, da je iskren.

Radovljica je kraj, kjer res rada živim. Ne samo zaradi lepe narave in okolice, predvsem zaradi ljudi, s katerimi živim in se srečujem. Nikjer in nikdar pa stvari niso tako urejene, da ne bi moglo biti še boljše.

KULTURA

Iz Standardnih pravil OZN za izenačevanje možnosti invalidov

10.1 pravilo: Države naj zagotovijo invalidom možnost, da izkoristijo svoje ustvarjalne, umetniške in intelektualne potenciale, ne le za lastno korist, temveč tudi za obogatitev svoje skupnosti, bodisi v urbanih ali podeželskih področjih. Primeri takšnih aktivnosti so ples, glasba, književnost, gledališče, upodabljajoča umetnost - slikarstvo in kiparstvo ter podobno. Zlasti v deželah v razvoju je potrebno dati poudarek tradicionalnim in sodobnim oblikam umetnosti, kot so lutkarstvo, recitiranje in pripovedništvo.

Iz Konvencije OZN o pravicah invalidov

30. člen: Države pogodbenice priznavajo invalidom pravico do sodelovanja v kulturnem življenju enako kot drugim in sprejmejo ustrezne ukrepe.

GRE ZA KULTURO SKUPNEGA ŽIVLJENJA

mag. Mateja Tajnšek,
Občina Slovenj Gradec

Mesto Slovenj Gradec se ponaša z bogato kulturno tradicijo, že od leta 1989 pa nosi tudi častni naziv Mesto Glasnik miru, ki mu ga je podelila Organizacija združenih narodov. Organizacija združenih narodov pa je tudi tista, ki je sprejela Standardna pravila za izenačevanje možnosti invalidov, pri čemer kultura v njih zaseda prav posebno mesto. Invalidi imajo namreč številna umetniška nagnjenja in sposobnosti, s katerimi bogatijo tako sebe, kakor tudi širšo skupnost, v kateri živijo, država oziroma lokalne skupnosti pa so tiste, ki so dolžne invalidom zagotavljati takšne možnosti, da se na področju kulture udeležujejo kot ustvarjalci in kot uporabniki kulturnih dobrin. Nadalje Agenda 22 določa, da naj bi država oziroma lokalne skupnosti invalidom zagotavljale enakopravno vključenost, pa tudi sodelovanje pri različnih kulturnih dejavnostih.

Tega se dobro zavedamo tudi v Mestni občini Slovenj Gradec. Prav kultura miru je namreč tista, s katero poudarjamo vrednote, stališča in ravnanja, ki odklanjajo nasilje in preprečujejo konflikte s prepoznavanjem vzrokov zanje ter vzpodbujajo reševanje problemov z dialogom in sporazumevanjem med posamezniki, skupinami in narodi. Ker vemo, da invalidi predstavljajo največjo manjšino v naši družbi, smo v letu 2007 aktivno pristopili k projektu »Občina po meri invalidov«, saj smo do takrat izpeljali že kar nekaj uspešnih akcij, s katerimi smo invalidom vsaj deloma olajšali življenje v našem mestu. Ena takšnih je bila tudi izgradnja dvigala v Galerijo likovnih umetnosti ter v Koroški pokrajinski muzej v Slovenj Gradcu, s katerim smo invalidom omogočili udeleževanje v različnih kulturnih dejavnostih in projektih. Na to pridobitev smo še posebno ponosni, saj invalidi dvigalo že od same izgradnje dalje z veseljem uporabljajo, dvignila pa se je tudi kvaliteta njihovega življenja, saj se lahko udeležujejo vseh tistih kulturnih prireditev in dogodkov, iz katerih so bili prej izključeni.

Kljub temu pa je bil projekt pomemben še v nekem drugem smislu: da smo predvsem neinvalidni ljudje sami pri sebi premislili, kakšen je naš odnos do drugačnosti oziroma invalidnosti in kaj lahko naredimo, da bi bili do drugačnosti čim manj diskriminatorni. Z vidika človekovih pravic je namreč pomembno predvsem to, da invalidom namenimo čim več možnosti in priložnosti v okolju, kjer vladata strpnost in spoštovanje do drugačnosti, kar invalidnost tudi je.

KULTURNE DOBRINE SO NAMENJENE VSEM OBČANOM - NAJ BODO DOSTOPNE TUDI INVALIDOM

**Lado Planko,
Knjižnica Velenje**

V času, ko se poudarjeno zavedamo prisotnosti invalidov in drugih oseb s posebnimi potrebami, bi človek pričakoval, da odstranjevanje fizičnih in drugih ovir ne bo poseben problem. Ko pa se srečaš s konkretnim življenjem, s papirji in živimi ljudmi, pa zadeva ni vedno tako preprosta.

Predpisi so seveda namenjeni vsakdanjemu življenju: gradbeniki so dolžni graditi tako, da gibalno ovirani nimajo težav z dostopom, knjižničarji obvezani, da ustrezno organizirajo notranje življenje knjižnice. Minimalna širina prehodov, vrat ipd. je določena, vertikalni dostop mora biti zagotovljen brez stopnic; v našem primeru je to rešeno z osebnim dvigalom. Pri adaptaciji velenjske knjižnice smo se - tako projektant kot knjižničarji - zavestno odločili, da pustimo prostoru dihati. Stekljeni, vizualno odprti fasadi se je tako pridružila za slovenske razmere 'potratno' široka postavitve opreme, ki v notranjost pušča mnogo svetlobe. Takšna zasnova prostora je med drugim tudi prijazna invalidom; dejstvo, da se v svetlem in prijaznem prostoru tudi vsi drugi obiskovalci bolje počutijo, v tem trenutku puščam ob strani.

Knjižnica Velenje – razdalja med regali je dovolj široka tudi za invalide na vozičkih

Strokovna tehnična priporočila knjižničarjem sicer kot minimalno razdaljo med regali še vedno nalagajo 80 cm, vendar smo se odločili, da se tega priporočila ne bomo držali. Priporočenih 80 cm razdalje med regali mogoče zadostuje v specialnih knjižnicah (npr. v strokovnih knjižnicah po podjetjih), kjer ni toliko obiska, za splošne knjižnice, ki so po definiciji namenjene vsem, je pa ta vrednost gotovo nesprejemljiva, čeprav zaradi prostorske stiske obstaja še v mnogih knjižnicah. Na nekaj izpostavljenih mestih (npr. pri razdaljah med antenami tehničnega varovanja pred krajom gradiva) je sicer ostalo nekaj ozkih grl, ki so pa široka vsaj 110 cm in tako brez nadaljnjega prehodna tudi za invalidske vozičke.

Večino opreme smo postavili tako, da je najmanjša razdalja med posameznimi kosi opreme 130 ali 150 cm. S tem smo vsem bralcem, ne le invalidom, zagotovili vsaj toliko svobode gibanja, kot so jo deležni pri nakupovanju v Sparu ali Mercatorju. Pri tem ne smemo pozabiti, da še vedno ostaja nekaj problemov, ki jih gibalno ovirani ne morejo rešiti sami, zato jih zanje rešujejo drugi, predvsem knjižnično osebje; mislim na seganje po gradivu na zgornjih ali spodnjih policah ipd.

Podobno smo bralcem na vozičkih namenili širšo in lahko dostopno delovno mizo z računalnikom in jo opremili z napisom, ki uporabnike opozarja, da je to delovno mesto namenjeno invalidom in šele v drugi vrsti uporabnikom brez gibalnih ovir.

Takšno razmišljanje bi lahko bilo tudi recept za rešitev nečesa drugega. Po mojem mnenju so namreč v tej hiši slabo rešene sanitarije za invalide, ki so na zunanjem robu hiše v kletni etaži in – seveda – zaklenjene. Ni si težko predstavljati, kako prijazno je to do nekoga, ki je težko pokreten, pa mora najprej ugotoviti, kako in kje do ključa... In vendar je integrativna varianta na dosegu roke, treba se je samo znebiti diskriminatornega načina razmišljanja: enega od stranišč za gibalno neovirane osebe bi bilo treba opremiti tako, kot je pač treba opremiti sanitarije za invalide, in ga nameniti prednostno invalidom, sicer pa tudi vsem drugim obiskovalcem. Invalidom predstavlja uporaba 'normalnih' sanitarij nepremostljiv problem, medtem ko za zdrave obiskovalce obratna pot, se pravi uporaba sanitarij za invalide, ni nič takega. Pa še denar bi prihranili, saj ne bi bilo treba graditi ločenih sanitarij, ki jih za povrh nihče ne uporablja.

Pod črto, upam, smem vendar zapisati, da je velenjska knjižnica invalidom na vozičkih prijazna, navsezadnje tudi zaradi osebja, ki so ga bralci ob različnih priložnostih zelo ugodno ocenili.

INVALIDOM PRIJAZNA KNJIŽNICA

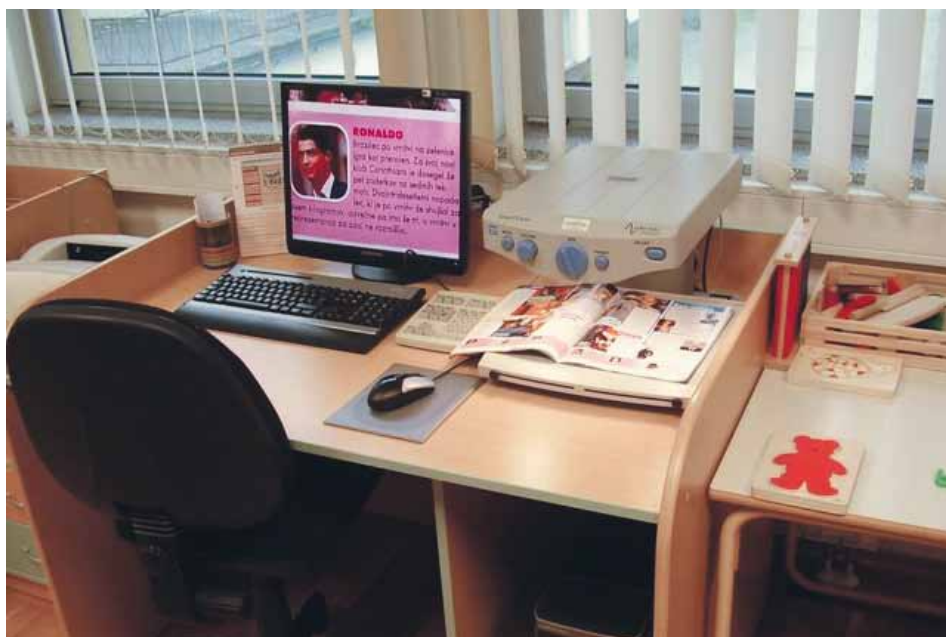
Irena Medvešek,
Knjižnica Mileta Klopčiča, Zagorje ob Savi - Enota Kisovec

Knjižnica Mileta Klopčiča Zagorje ob Savi ima tri enote: osrednjo oz. matično knjižnico v Zagorju in dve krajevni knjižnici - v Kisovcu in na Izlakah.

Krajevna knjižnica v Kisovcu je bila zgrajena leta 2003, na mirni lokaciji, v centru krajevne skupnosti Kisovec.

Dostopna je tako **gibalno, kot tudi senzorno oviranim osebam** - uporabnikom knjižničnih storitev.

- Knjižnica Kisovec ima primerno in lahko dostopno **dvigalo**, hodnik in prostori knjižnice pa so **dovolj prostorni tudi** za gibanje invalidov na vozičku.
- Urejene so posebne **sanitarije za invalide**.
- Knjižničarji nudijo invalidnim osebam **individualno pomoč** pri svetovanju, informiranju in iskanju gradiva. Na željo gradivo **dostavijo tudi** na parkirišče pred knjižnico, ga **pošljejo** po pošti, po dogovoru pa je možna tudi **dostava gradiva na dom**.
- Knjižnica sodeluje z osrednjo knjižnico Celje, ki organizira **izobraževanje knjižničarjev za delo s skupinami uporabnikov s posebnimi potrebami**. Teh izobraževanj

Elektronsko povečevalo v Knjižnici Mileta Klopčiča Zagorje ob Savi – Enota Kisovec

se zagorski knjižničarji redno udeležujejo in se na ta način usposablajo za delo z uporabniki s posebnimi potrebami.

- Slabovidni uporabniki imajo v Krajevni knjižnici Kisovec na voljo **elektronsko povečevalo**.
- Knjižnica ima poleg zbirke glasbenih zgoščenk na voljo tudi zvočne kasete in **zvočne knjige**. Po **medknjižnični** izposoji si na željo uporabnika izposodijo zvočne knjige in **gradivo v Braillovi pisavi** iz drugih knjižnic, v kolikor z željenim gradivom ne razpolagajo matična in krajevni knjižnici. Pri vsakoletni **nabavi** gradiva knjižnica upošteva tudi **potrebe invalidov**.
- Knjižnica omogoča **elektronsko naročanje** gradiva in **naročanje po telefonu**, ter izbor knjig po **elektronskem katalogu**.
- V enoti Kisovec smo letos popolnoma **posodobili računalniško opremo** za uporabnike in pridobili **zmogljivejšo komunikacijsko povezavo**.
- **Knjižnica sodeluje z vsemi institucijami, ki skrbijo za skupine oseb s posebnimi potrebami v zagorski občini**. Z OŠ Slavka Gruma – šolo s prilagojenim programom sodelujejo v projektu Rastem s knjigo. **Za Varstveno delovni center organizira knjižnica premično knjižnično zbirko, ki jo pogosto tudi menjava**. V Knjižnici Zagorje že več let uspešno deluje Študijski bralni krožek, katerega članice nudijo invalidom in starejšim individualno **pomoč v obliki branja**. (Tovrstno obliko pomoči izvajajo tudi učenci prostovoljci vključeni v projekt »Sadeži družbe«, ki se izvaja pri Centru za socialno delo Zagorje!).

Prilagojen vhod v Knjižnico Milet Klopčiča Zagorje ob Savi – Enota Kisovec

- Statistični podatki knjižnice kažejo, da se invalidi pogosto udeležujejo rednih prireditev in predavanj, ki jih organizira knjižnica. Jeseni knjižnica načrtuje **nove oblike sodelovanja** in vključevanja invalidov v dejavnost knjižnice.

REKREACIJA IN ŠPORT

Iz Standardnih pravil OZN za izenačevanje možnosti invalidov

11. pravilo: Države naj sprejemajo ukrepe, s katerimi bodo zagotovile invalidom enake možnosti za rekreacijo in šport.

Iz Konvencije OZN o pravicah invalidov

30. člen: Države pogodbenice sprejmejo ustrezne ukrepe, s katerimi invalidom enako kot drugim omogočajo sodelovanje pri rekreacijskih, prostočasnih in športnih dejavnostih.

BREZ REKREACIJE IN ŠPORTA NE GRE

Roman Velikonja

Šport invalidov iz leta v leto pridobiva vse večje število privržencev. Splošno ga razdelimo na letne in zimske športe (prav tako, kot to velja za šport zdravih). Razlika je samo ta, da so pravila prilagojena vrsti invalidnosti. Posamezniki so razdeljeni v kategorije glede na stopnjo invalidnosti, tako da so razlike med invalidi čim manjše in zato tekmovanje zanimivo. Ponekod pa je razlika samo ta, da se določen šport izvaja na vozičkih, s posebej prirejenimi smučmi..., pravila so pa bolj kot ne enaka različici zdravih. Taki športi so npr. atletika, košarka, tenis, smučanje ... Na drugi strani pa so športi, ki so samo "invalidski". So specifično prilagojeni samo za invalide. Ti športi so: sedeča odbojka, ki je sicer različica dvoranske odbojke, le da je tu višina mreže ustrezno nizka (115 cm pri moških); golbal, igra z zvenečo žogo, ki jo igrajo pretežno slepi in slabovidni; ter npr. Boccia, dvoransko balinanje, ki je namenjeno težjim invalidom. Kot posebej zanimiv šport bi tukaj omenil sedečo odbojko, saj v Sloveniji poznamo več ekip, kjer skupaj trenirajo tako invalidi kot neinvalidi. Pravila igre namreč omogočajo enakovredno sodelovanje, brez uporabe dodatnih pripomočkov. Osebe z motnjo v duševnem razvoju šport in športna tekmovanja razvijajo združeni v

Z državnega prvenstva invalidov v veleslalomu, Golte, 24.2.2008

Specialni olimpijadi Slovenije, ki s svojevrstnim načinom treningov, lokalnih, regijskih in državnih tekmovanj, skoraj 40 let razvijajo športno udejstvovanje, ne kot zgolj šport, ampak kot način življenja, vadbe in socializacije. To je del svetovnega gibanja Specialne olimpijade, ki danes vključuje preko 150 držav iz celega sveta. Vrh pa predstavlja udeležba na letnih in zimskih svetovnih igrah specialne olimpijade.

Šport invalidov, ki se izvaja na občinskem nivoju lahko delimo na rekreacijski, tekmovalni - regijska in državna prvenstva. Medtem ko so tekmovanja na mednarodni ravni, kot so svetovna prvenstva in paraolimpijske igre v domeni Zveze za šport invalidov Slovenije - Paraolimpijski komite.

Mateja Pintar - svetovno prvenstvo v namiznem tenisu, Montreux, Švica, 23. 9.–1. 10. 2006

Nekatere športne panoge športna invalidska društva in društva invalidov po občinah izvajajo že več kot trideset let. Gre predvsem za tradicionalne športe, kjer je številčnost bila in je še vedno velika, zato jih izvajajo skoraj vsa društva invalidov v Sloveniji. To so športi kot so kegljanje, balinanje, rekreativna telovadba, vodena rekreacija v bazenu, šah... Tu je tudi intenziteta treningov najbolj pogosta in se izvaja enkrat do dvakrat tedensko. Pri bolj specifičnih invalidskih športih kot so košarka na vozičkih, sedeča odbojka, golbal, se pojavlja problem številčnosti in usposobljenih trenerjev, zato se več društev med seboj povezuje in tvorijo regijske ekipe.

Skoraj pri vseh športih (razen seveda kot je na primer rekreativna telovadba, vodena telovadba v bazenu...) se organizirajo regijska in državna tekmovanja, ki so vedno pod okriljem Zveze za šport in invalidov Slovenije – Paraolimpijski komite.

Veliko število različnih zvrsti invalidskega rekreativnega in tekmovalnega športa je zagotovo velik kakovosten premik v pojmovanju izenačevanja možnosti invalidov. Pomeni, da lahko invalid izbere šport po svoji meri. Zato je potrebno preseči miselnost, da obstaja le nekaj športnih panog namenjenih invalidom. To je predvsem pomembno pri pridobivanju sredstev za izvajanje treningov. Društva se v povečini prijavljajo na občinske javne razpise za sofinanciranje športnih programov. Tu so občine mnogokrat presenečene nad vse večjim številom vlog, ki prihajajo iz različnih društev invalidov. Pri vse večjih denarnih zahtevah, tudi pri tako imenovanih športih za zdrave, se hitro pojavi nepravilno mnenje, da bi invalidi morali razvijati le nekaj tradicionalnih športnih panog namenjenih njim. Druga večja težava se pojavlja, ker nekatere občine dodelitev sredstev pogojujejo s sedežem društva v občini in ne, kot bi po mojem mnenju obvezno morale, po številu udeležencev iz celotne regije. To je nujno, ker nekateri specifični športi, kot sem že prej navedel, dosežejo večjo številčnost le z združevanjem več društev. Za invalida pa je tak šport edini, s katerim se želi in se lahko ukvarja. Kot tretje, ki pa je osnova vsemu, je primerna in dostopna športna infrastruktura. Tu morajo biti občine pri izgradnji še najbolj pozorne. Telovadnica ali bazen, ki ga omejujejo številne stopnice, neprimerne garderobe..., so za invalida neuporabne.

Paraolimpijske igre se po spektaklu in pomembnosti približujejo olimpijskim igram. To so nedavno potrdile še paraolimpijske igre v Pekingu. Razlika v pomembnosti medalj je v svetu vse manjša. Le veliko več truda in življenjskega sloga je potrebno vložiti, pa naj gre za zdravega športnika ali invalida – športnika.

In še zanimivost. Trenutno znan podatek je, da se invalidi aktivno udeležujejo v 28 različnih športnih panogah.

RELIGIJA

Iz Standardnih pravil OZN za izenačevanje možnosti invalidov

12.1 pravilo: Države naj - ob posvetovanju z verskimi organizacijami - vzpodbujajo ukrepe za odpravo razlikovanja in naredijo verske aktivnosti dostopne invalidom.

Iz Konvencije OZN o pravicah invalidov

Preambula p): Države pogodbenice konvencije so zaskrbljene zaradi težkih razmer, s katerimi se spoprijemajo invalidi, ki so žrtve mnogovrstnih ali hudih oblik diskriminacije zaradi rase, barve, spola, jezika, **vere**, političnega ali drugega prepričanja, nacionalnega, etničnega ali socialnega izvora, lastnine, rojstva, starosti ali druge okoliščine.

ODSTRANILI SMO "OVIRO" - OMOGOČILI DOSTOP V CERKEV

Franc Ornik, župnik
Župnijski urad Dol pri Hrastniku

Zelo lepo je, da se s projektom "Občina po meri invalidov" prizadeva k izboljšanju stanja pristopov in možnosti enakovrednosti za invalide in druge pomoči potrebne ljudi v naši skupnosti. Veliko je že narejenega. Veliko še potrebujemo. Takšnih in podobnih projektov bi bilo treba še pripraviti in izboljšati. Dobro bi se bilo sistematično lotevati stvari po celi Sloveniji.

V naši župniji smo naredili primeren dostop za invalide in druge osebe, da morejo sami vstopiti v župnijsko cerkev. S hvaležnostjo ga uporabljajo.

Res pa je, da nismo imeli predstave o višini - vrednosti investicije. Presenetila nas je, vendar nam sedaj ni žal. S trdom je narejeno.

Morda vas zanima sam potek priprave in izdelave klančine pri stranskem vhodu v župnijsko cerkev. Cerkev je bila gradjena med letom 1906 in 1909 v neoklasicističnem

Cerkev Dol – prilagojen vhod v cerkev, v neposredni bližini urejeno parkirišče za invalide

slogu, s prostorom za 1200 ljudi. Vedno bolj pa se je kazala potreba po klančini, da bi starejši in invalidi imeli primeren pristop v cerkev.

Odstranili smo stare stopnice, postavili temelje, zabetonirali osnovo, naredili nove stopnice - širše od obstoječih, da je prostor za manevriranje z vozičkom pred vrati - in zabetonirali smo osnovo klančine. V stopnicah, podestu in klančini smo montirali električno gretje s temperaturno sondo. Ta deluje samodejno ali pa ročno; kakršna je pač potreba in strošek električne energije. Čez vse smo položili estrih. Klančina je grobo obdelana proti zdrsom; podest in stopnice pa so obloženi s ploščami, ki so odporne na zimsko soljenje. Vse smo opremili še z inox ograjo, ki služi kot oprijemalo in varovalo. Idejni projekt in izdelavo so izvedli domači mojstri, za kar jim gre zahvala.

Med izvedbo in po končanem delu so prihajali mnogi iz lokalne skupnosti in občudovali opravljeno delo.

Mislim, da smo bili prvi ali med prvimi, ki smo v Občini Hrastnik poskrbeli invalidom in ostarelim primeren dostop.

OBLIKOVANJE POLITIKE IN PLANIRANJA

Iz Standardnih pravil OZN za izenačevanje možnosti invalidov

14.4 pravilo: Najvišja odgovornost držav za položaj invalidov ne razbremeni drugih njihove odgovornosti. Slehernega, ki je odgovoren za službe, aktivnosti ali zagotavljanje informacij v družbi, je potrebno vzpodbujati k temu, da sprejme odgovornost za to, da se izdelajo programi, ki so dostopni invalidom.

Iz Konvencije OZN o pravicah invalidov

29. člen: Države pogodbenice zagotavljajo invalidom politične pravice in možnost, da jih uživajo enako kot drugi.

NAČRTOVANJE – POGOJ ZA USPEŠNO REALIZACIJO PRAVIC INVALIDOV

Zora Tomič

Standardna pravila za izenačevanje možnosti invalidov terjajo načrtovanje politike, ki bo zagotavljala uresničevanje pravic invalidov na nacionalnem nivoju, pa tudi na regionalnem in lokalnem nivoju (14. člen). Države naj bi podpirale lokalne skupnosti pri razvijanju programov in ukrepov za invalide. Republika Slovenija ima Akcijski program za invalide 2007–2013 na osnovi ocene izvajanja individualnega varstva v obdobju 1991 – 2006, opredelila je cilje, ukrepe in nosilce, zlasti javnih institucij; vgradila je tudi pomembno vlogo invalidskih organizacij (pomena lokalne skupnosti za uresničevanje akcijskega načrta ni razbrati!?).

Lokalna skupnost - občina se mora skladno s svojo odgovornostjo kot temeljna samoupravna skupnost odzvati tudi na potrebe in interese oseb z invalidnostjo – občanov, ustvarjati pogoje in možnosti za njihovo socialno vključenost in nediskriminacijo, po-

Obisk Rike Detmers iz Nizozemskega sveta invalidskih organizacij, ki je v okviru Evropskega Invalidskega Foruma odgovorna za izvedbo programa "Uveljavljanje regionalne / lokalne politike invalidskega varstva, prostori Zveze delovnih invalidov Slovenije, 15.6.2005

vezati vse dejavnike v prostoru za usklajeno delovanje ter se tako odzivati in prispevati k uresničevanju Standardnih pravil za izenačevanje možnosti invalidov.

Prepričanje, da je načrtovanje ukrepov za uresničevanje pravic invalidov na lokalni ravni, za odstranjevanje »ovir« in ustvarjanje možnosti za njihovo socialno vključenost in polno sodelovanje v uresničevanju njihovih pravic, izjemnega pomena, je izhodišče za projekt Zveze delovnih invalidov Slovenije »Občina po meri invalidov«. Analiza položaja invalidov v občini z vidika uresničevanja Standardnih pravil in Akcijski načrt občine sta temeljna osnova za uspešno uresničevanje projekta. Občina tako osvešča javnosti v zvezi s pravicami, potrebami in možnostmi invalidov in ustvarja možnosti za stalno aktivno enakopravno sodelovanje invalidov v lokalni skupnosti.

V občini začno priprave za Akcijski načrt z organizacijo »okrogle mize«, ki jo skliče lokalno društvo v sodelovanju z drugimi invalidskim društvi in občinskimi organi/komisijo za pripravo akcijskega načrta. Okrogla miza ni le formalnost, ki jo predvideva Pravilnik Zveze delovnih invalidov Slovenije, temveč je osnova za nadaljnje aktivnosti v zvezi z vključevanjem občine v projekt. V analizi stanja naj sodelujejo vsa društva invalidov in posamezni zainteresirani invalidi, predstavniki vseh javnih služb, izvajalci, ki uresničujejo pravice invalidov in občinskih služb, gospodarstva, seveda pa tudi predstavniki sredstev javnega obveščanja. Prav to sodelovanje »vseh« je bistvenega pomena, da bi bili prepoznani vsi problemi in potrebe invalidov v okolju, saj gre istočasno tudi za mnenja in predloge, za sodelovanje vseh pri oblikovanju Akcijskega načrta. Zveza delovnih invalidov Slovenije je kot »pripomoček« pripravila Opomnik za pripravo analize stanja in pripravo občinskega akcijskega načrta. To sodelovanje na okrogli mizi pomeni, da je tudi odgovornost »vseh« za pripravo analize in akcijskega načrta ter za izvajanje načrta!

Priprava Akcijskega načrta je odgovorna naloga, ni le zbir programskih usmeritev in dobrih želja, temveč zelo konkretnih nalog, ki naj bi bile uresničene v naslednjem obdobju. Akcijski načrt je odziv občine na uresničevanje Standardnih pravil v dejanskem socialnem in gospodarskem okolju, je razvojni akt občine, sprejme ga občinski svet, ki tudi imenuje Svet invalidov občine. Akcijski načrt je sestavni del razvojne politike občine, sam mora upoštevati vsa področja življenja občanov, torej tudi invalidov. Zato mora biti v njem zelo jasno opredeljen cilj/namen in konkretna vsebina posamezne naloge, prav tako odgovorni nosilec/izvajalec naloge, rok za uresničitev naloge in način zagotovitve sredstev za izvedbo naloge.

Pri tem ne gre zanemariti potrebe, da se odgovorni nosilec/izvajalec naloge povezuje z drugimi zainteresiranimi subjekti v okolju, še zlasti z invalidi. Občina mora ustvarjati možnosti za stalno aktivno enakopravno sodelovanje invalidov v lokalni skupnosti in je dolžna seznaniti vse občane z Akcijskim načrtom, uresničevanje Akcijskega načrta je prispevek k večji kakovosti skupnega življenja vseh občanov.

V izvajanju Akcijskega načrta velja poudariti tako vlogo neposrednih izvajalcev posameznih nalog, pa tudi občinskega sveta za invalide in invalidskih organizacij/društev invalidov. Občinski svet za invalide, vanj morajo biti vključeni tudi predstavniki invalidov, spremlja uresničevanje Akcijskega načrta, organizira in po potrebi koordinira izvajanje posameznih nalog, vključuje občinski svet in občinske službe,

poroča o izvajanju posameznih nalog in o eventualnih problemih, podpira in nadzoruje/spremlja izvajanje posameznih nalog, pripravlja poročila o izvajanju akcijskega načrta za župana in občinski svet ter Zvezo delovnih invalidov Slovenije. Je v stalnem stiku s sredstvi javnega obveščanja s ciljem, da bi javnost prepoznala ne le posebne potrebe invalidov, njihove pravice, temveč tudi odgovornost »vseh« občanov za kakovost skupnega življenja v občini. Sredstva javnega obveščanja so dolžna dati svoj prispevek k osveščanju javnosti ter ustvarjanju ugodne družbene klime za izvajanje Akcijskega načrta in sožitje vseh občanov, ne glede na njihove različne potrebe in interese.

Invalidi, invalidske organizacije/društva so dolžni uresničevati svoje obveznosti skladno s svojim poslanstvom s ciljem, da se invalidi uveljavijo kot subjekt v reševanju svojih življenjskih vprašanj, v zadovoljevanju vsakodnevnih potreb in interesov, da so vključeni v življenje skupnosti in pripravljeni za sodelovanje v življenju skupnosti. S svojim delovnim načrtom društva invalidov ne spremljajo le izvajanje Akcijskega načrta, temveč uresničujejo tudi svoje naloge in obveznosti iz tega načrta. Zelo pomembno je, da se dejansko okrepi sodelovanje med društvi invalidov v občini pri odzivanju na Akcijski načrt. Pri tem gre za usposobitev društev in invalidov za aktiven odnos do svoje situacije, za to, da se v svojem lokalnem okolju uveljavijo kot dejavnik in partner v uresničevanju Akcijskega načrta.

Uresničevanje Akcijskega načrta občine spremlja tudi Zveza delovnih invalidov Slovenije – Projektni svet, ki oblikuje predloge Upravnemu odboru Zveze delovnih invalidov Slovenije, tako za uvrstitev občine med kandidatke za pridobitev Listine »Občina po meri invalidov«, kot za pridobitev Listine. To nalogo opravlja na osnovi poročil, z neposredno udeležbo na dogodkih v občini in neposrednim seznanjanjem z izvajanjem posameznih nalog iz akcijskega načrta v občini.

S projektom »Občina po meri invalidov« Zveza delovnih invalidov Slovenije vzpodbuja lokalne skupnosti k načrtovanju in ustvarjanju možnosti, da bi invalidi uresničevali svoje pravice tudi v lokalnem okolju, da se izboljšajo pogoji za njihovo socialno vključenost in pogoji za delovanje društev invalidov in za sodelovanje v lokalni skupnosti: **DA SE SLIŠI IN UPOŠTEVA GLAS INVALIDOV – DA NE BI BILI NEVIDNI OBČANI.**

ZAKONODAJA

Iz Standardnih pravil OZN za izenačevanje možnosti invalidov

15.1 pravilo:. Nacionalna zakonodaja, ki uzakonja pravice in obveznosti državljanov, naj vključuje pravice in obveznosti invalidov. Države so dolžne omogočiti invalidom, da uresničujejo svoje pravice, vključno s človeškimi, civilnimi in političnimi pravicami, na enakopravni podlagi z drugimi državljani. Države morajo zagotoviti, da so invalidske organizacije vključene v razvijanje nacionalne zakonodaje za pravice invalidov, kot tudi pri stalnem vrednotenju te zakonodaje.

Iz Konvencije OZN o pravicah invalidov

4. člen: Države pogodbenice se zavezujejo, da bodo zagotovile in spodbujale polno uresničevanje vseh človekovih pravic in temeljnih svoboščin za vse invalide brez kakršne koli diskriminacije zaradi invalidnosti.

ODZIVNOST LOKALNE SKUPNOSTI NA ZAKONODAJO

mag. Senka Vrbica,

Pravno-informacijski center nevladnih organizacij - PIC

- Ali je bila lokalna oblast kdaj deležna kritike glede neizpolnjevanja zakonodaje, ki se nanaša na invalide?
- Če je tako, ali je lokalna oblast sprejela ustrezne ukrepe, da se takšen položaj ne bi ponovil?

Vprašanja se nanašajo predvsem na odzivnost lokalne skupnosti (občine) na potrebe invalidov, ki živijo na območju te lokalne skupnosti. Za prepoznavanje potreb invalidov in njihovo zadovoljevanje lahko lokalne skupnosti razvijejo različne mehanizme sodelovanja z invalidi.

Ugotavljanje potreb

Ker bi bilo tako sodelovanje na individualnem nivoju praktično nemogoče, se invalidi v Sloveniji združujejo v organizacije – društva invalidov, v katerih uresničujejo svoje skupne cilje po boljši kakovosti življenja. Tako lokalna skupnost lahko razvije različne oblike formalnega ali neformalnega sodelovanja s takimi društvi, lahko pa razvije tudi sodelovanje s širšo mrežo subjektov, vpletenih ali zainteresiranih glede pravic in interesov invalidov (vzgojno-izobraževalne institucije, ki izobražujejo tudi invalide, lokalna podjetja kot delodajalci invalidom). Predvsem društva invalidov pa so tista, ki lahko lokalni skupnosti predstavijo konkretne potrebe invalidov v posamezni lokalni skupnosti (npr. odpravljanje arhitekturnih ovir v poslovnih in stanovanjskih objektih).

Zadovoljevanje potreb

Najenostavnejša oblika zadovoljevanja potreb invalidov v lokalni skupnosti so javni razpisi, ki so namenjeni izboljševanju kakovosti življenja invalidom v posamezni lokalni skupnosti. Ker javni razpisi temeljijo predvsem na sredstvih lokalne skupnosti, ki praviloma ne zadoščajo za pokritje razvoja na področju uresničevanja pravic invalidov in izboljševanja kakovosti njihovega življenja, je možno vzpostaviti tudi druge oblike sodelovanja, ki omogočajo financiranje potreb invalidov. Tak model je lokalna razvojna fundacija, ki je v grobem rečeno organizacija, ki jo upravljajo člani skupnosti za člane skupnosti in združuje tako nevladne organizacije, kot gospodarske subjekte in lokalno skupnost. Zbira, upravlja in razdeljuje donacije, ki jih dobi od večjega števila večinoma lokalnih donatorjev. Glavni cilj take fundacije je izboljšanje kakovosti življenja na določenem geografskem območju, ponavadi na območju lokalne skupnosti. V Sloveniji je že vzpostavljenih nekaj takih fundacij.

Pri zadovoljevanju potreb invalidov v določeni lokalni skupnosti je čim širše sodelovanje med vključenimi v problematiko toliko pomembnejše, saj se dvigovanje kakovosti ne nanaša zgolj na bivanje invalidov v neki lokalni skupnosti, temveč tudi na njihovo

izobraževanje in delo. Na določenem območju delujejo tako organizacije, ki vzgajajo, šolajo in zaposlujejo invalide, ki živijo na tem območju, pa tudi organizacije, v katere se invalidi interesno združujejo. Z dogovarjanjem skupnih aktivnosti vseh teh akterjev pride lahko do večjih, sinergičnih učinkov prizadevanj vseh, tako v pogledu pridobivanja potrebnih sredstev, kot pri zadovoljevanju potreb invalidov.

Sodelovanje in civilni dialog

Sodelovanje in civilni dialog med nevladnimi organizacijami, ki zastopajo interese invalidov in lokalno skupnostjo je potrebno upoštevati z več zornih kotov in sicer:

1. vključenost nevladnih organizacij v procese sprejemanja odločitev, ki so pomembne ali imajo lahko posledice tudi za invalide;
2. odzivnost lokalne skupnosti na opozorila glede morebitnega nespoštovanja predpisov;
3. skupnega zaznavanja potreb in reševanja problemov invalidov v lokalni skupnosti.

Sodelovanje javnosti pri odločanju prinaša mnogo pozitivnih rezultatov. Javnost v proces prinaša nove poglede, znanja, dviguje ozaveščenost, spodbuja razprave in spremlja delo odgovornih. Zakon o dostopu do informacij že omogoča občanom prosto pridobivanje informacij javnega značaja, kar pomeni prvi pogoj za dobro vključevanje javnosti v procese odločanja, to je informiranje. Lokalne skupnosti lahko pri tem naredijo tudi korak več in na svoji spletnih straneh objavijo več informacij, kot zgolj tiste, ki so obvezne po Zakonu o dostopu do informacij javnega značaja. Posebej pomembno je, da lokalna skupnost že v najzgodnejši fazi procesa odločanja o zadevah, ki se tičejo tudi invalidov, poskrbi za primerno obveščenost in možnost vključitve invalidskih organizacij v proces oblikovanja končne odločitve.

Po Zakonu o lokalni samoupravi je neposredna oblika sodelovanja občanov v lokalni skupnosti tudi zbor občanov, na katerem obravnavajo posamezne zadeve, oblikujejo stališča, dajejo predloge, pobude, in mnenja ter odločajo. Poleg zakonsko določenih primerov lahko župan skliče zbor občanov tudi na lastno pobudo. Zbor občanov je tako ena izmed primernih oblik vključevanja javnosti v procese odločanja.

Organi lokalnih skupnosti pa bi lahko tudi izven zakonsko določenih obveznosti organizirali skupne neformalne posvete z organizacijami, ki zastopajo interese invalidov ali z invalidi, kar bi omogočalo dolgoročno bolj učinkovito zadovoljevanje potreb invalidov v lokalni skupnosti. Zelo koristni bi bili redni periodični, npr. letni posveti med invalidskimi organizacijami in svetniki in/ali županom.

Lokalna skupnosti bi morala razviti odprtost do pobud, predlogov in opozoril občanov in nevladnih organizacij na organiziran način. To pomeni, da bi določila:

- kam lahko kadarkoli občani (tudi invalidi) in nevladne organizacije neformalno podajajo pobude, predloge, pripombe in opozorila na kršitve,

- kdo bo obravnaval pobudo, predlog ali opozorilo in kakšni bodo ukrepi – glede invalidov bi morala lokalna skupnost zagotoviti tudi glede pravic in problematike invalidov usposobljen kader,
- kako bo posredovana povratna informacija pobudniku o obravnavi pobude, predloga, pripombe ali opozorila,
- in vse to objavila vsaj na spletni strani, ter nato tudi resno izvrševala.

Že z ukrepi, navedenimi zgoraj, bi prišlo do redne izmenjave informacij o potrebah in možnostih zadovoljevanja teh potreb, vsaj na organiziranem nivoju, to je med organi lokalne skupnosti in nevladnimi organizacijami, ki zastopajo interese invalidov. Za invalide v lokalni skupnosti pa bi bilo možno organizirati tudi »info točko«, kjer bi lahko posamezniki invalidi dobili vsaj osnovne informacije o svojih pravicah ali kje lahko te informacije pridobijo (pravice glede invalidskega zavarovanja, zdravstvenega in socialnega zavarovanja, pridobitve brezplačne pravne pomoči, vključitve v invalidske organizacije in podobno)

Poleg navedenega je pomembno, da lokalna skupnost izvaja tudi ukrepe za vzpodbujanje prostovoljstva v lokalni skupnosti, kar dolgoročno prispeva k dvigovanju kvalitete bivanja v lokalni skupnosti in splošni dobrobiti njenih prebivalcev.

Obisk članov projektnega sveta Zveze delovnih invalidov Slovenije za projekt "Občina po meri invalidov" na Mestni občini Velenje - dobitnici listine "Občina po meri invalidov" za leto 2004, dne 28.9.2006, zaradi spremljanja uresničevanja akcijskega načrta

OBČINSKE SLUŽBE IN INVALIDI

**Majda Dežman,
Občina Radovljica**

V letu 2004 sem se kot strokovna delavka za družbene dejavnosti, zadolžena tudi za področje socialnega varstva, po podpisu Dogovora župana z Zvezo delovnih invalidov Slovenije, z veseljem vključila v takoimenovani projekt "Občina po meri invalidov" kot koordinatorka in tudi kot strokovna delavka, saj sem po poklicu socialna delavka. Do tedaj se v lokalni skupnosti namreč organizirano nismo kaj več poglobljali v stanje na področju invalidskega varstva kot le v okviru sodelovanja z invalidskimi in socialno humanitarnimi organizacijami pri sofinanciranju njihove dejavnosti.

Tako smo ob sodelovanju vseh dejavnikov, javnih služb in institucij in invalidskih in humanitarnih organizacij ter občinske Komisije za invalidska vprašanja pripravili Analizo stanja in predloge ukrepov za izboljšanje neodvisnega življenja invalidov v občini, ki jo je sprejel tudi občinski svet. V vseh teh letih pa spremljamo uresničevanje ukrepov s poročili in pripravljamo letne plane ukrepov za to področje.

Kot zelo dober pripomoček smo tedaj pri pripravi analize in ukrepov na priporočilo ZDIS in takratnega vladnega Urada za invalide uporabili Standardna pravila OZN za izenačevanje možnosti invalidov, Agendo 22, kar je bilo možno uporabiti za lokalni nivo. Do tedaj namreč ni bilo z nivoja države še nobenih metodoloških priporočil, kako se lotiti te problematike v lokalni skupnosti. Obenem pa sem prešturirala vso obstoječo zakonodajo za področje invalidskega vključevanja v skupnost in evropske deklaracije o tem, katerih sopodpisnica je tudi naša država.

V letu 2005 je tako naša občina po izpolnjevanju razpisnih meril prejela laskavo priznanje Zveze delovnih invalidov Slovenije "Občina po meri invalidov", ki je seveda prineslo tudi obveze za dobro in odgovorno delo v bodoče.

Ugotovila sem, da je to za lokalno skupnost in lokalno oblast in pristojnosti dejansko novo obsežno področje dela, kateremu je potrebno preko pristojnih ministrstev, invalidskih organizacij in občinskih najvišjih organov nameniti mnogo večjo pozornost in nenazadnje tudi zagotoviti sredstva, da zadeve ne ostajajo še vedno preveč zgolj na deklarativni ravni.

Kajti izboljšanje kvalitete življenja invalidov ali ljudi z omejitvami na vseh področjih življenja in dela pomeni dejansko izboljšanje kvalitete življenja prav vseh prebivalcev občine.

V marcu 2006 pa sem se v imenu Skupnosti občin Slovenije in na povabilo Odбора za socialno kohezijo pri Svetu Evrope udeležila seje odbora v Italiji in kot primer dobre prakse iz Slovenije predstavila našo analizo z ukrepi. Predstavitev je bila zelo dobro sprejeta in pohvaljena ter postavljena za zgled resnično pravega pristopa v lokalni skupnosti k izboljšanju življenja ljudi z omejitvami tudi ostalim evropskim državam.

Vse to mi kot strokovni delavki v občinski upravi pomeni velik izziv za čim boljše delo na tem res širokem delovnem področju tudi v bodoče, seveda ob podpori in sodelovanju vseh dejavnikov in občinske oblasti.

EKONOMSKA POLITIKA

Iz Standardnih pravil OZN za izenačevanje možnosti invalidov

16.1 pravilo: Države naj vključijo financiranje programov za invalide v proračune vseh nacionalnih, regionalnih in lokalnih teles.

16.4 pravilo: V mnogih državah bo morda smotrno ustanoviti invalidski razvojni sklad, ki bi lahko podpiral razne pilotske projekte in programe samopomoči na elementarnem nivoju.

Iz Konvencije OZN o pravicah invalidov

4. člen: Glede ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic se vsaka država pogodbenica zavezuje sprejeti največ možnih ukrepov v okviru razpoložljivih sredstev in po potrebi mednarodnega sodelovanja, da se postopno dosega popolno uresničevanje teh pravic brez poseganja v tiste obveznosti iz te konvencije, ki so po mednarodnem pravu takoj veljavne.

TUDI "DENAR" JE POMEMBEN

Roman Velikonja

Načrt izvedbe projekta "Občina po meri invalidov" zahteva konkreten finančni program. Kot povsod, se tudi tu postavlja večno vprašanje, od kod denar. Prvi, bežen izračun lahko hitro pove, da so obveznosti velike in denarja premalo. Tudi v občini Ajdovščina smo v začetni fazi prišli do astronomsko visokih zneskov, ki so nas že v začetku odvrčali od samega projekta. Takrat smo še gojili vero, da nam bo finančno pomagala država in bomo celo pridobili evropska denarna sredstva. Če sem povsem pošten, smo zato tudi vstopili v tak projekt, oziroma smo si dejali, da velja poizkusiti. Kot mnogokrat, je sicer obljubljena denarna pomoč, splavala po vodi. Ostali smo sami, brez podarjenega denarja, vendar že s konkretnimi pogovori, načrti in obljubi oziroma zavezi župana in občinskega sveta, da pristopijo k temu, v Sloveniji, inovativnemu projektu.

Ideja, usklajena z vsemi invalidskimi organizacijami, ki delujejo na območju občine in podprta s strani občine, zato ni mogla končati v »skladišču«. Občina je našla dovolj dodatnega denarja za začetek izpeljave programa, ki smo si ga zadali v prvem letu. Šlo je predvsem za odpravo najbolj perečih arhitekturnih in komunikacijskih ovir. Prišli smo do presenetljivega spoznanja, da sam projekt pravzaprav ne zahteva kakšnih velikih dodatnih denarnih sredstev v občinskem proračunu. Da se ta v večini že nahaja v občinskih razvojnih načrtih, ki jih je potrebno le uskladiti in dopolniti. Prav sprotni pogovori (pri tem veliko vlogo igra Svet za invalide, ki ga ustanovi Občinski svet), daje garancijo, da gre na daljše obdobje za gospodarnejšo rabo denarja, saj se kasnejši popravki izkažejo kot dražje in ne najboljše rešitve.

Zato si upam trditi, da je projekt "Občina po meri invalidov" zasnovan v prihodnost, ki omogoča neodvisno življenje v največjem obsegu za posameznika, se prilagaja različnim življenjskim obdobjem, zagotavlja izbiro, prožnost, dolgoročnost. Ali še drugače povedano – prinaša dobro počutje posamezniku in skupnosti. V njej naj bi bilo poskrbljeno tudi za mamo, ki se z otroškim vozičkom, torbo in vrečami vrača iz službe in vrtca; za najstnika, ki si je morebiti zlomil nogo; za družinskega člana, ki je hudo zbolel in pristal na vozičku in zdravega človeka, ki se kot spremljevalec srečuje s tem.

Denar je pravzaprav majhna ovira pri izvedbi tega projekta. Veliko časa, neplodnih pogovorov in jeze stresamo v življenju, ko se spopadamo z najrazličnejšimi težavami, pa naj si bo to vsakdanjem pogovoru, pri delu v različnih društvih in organizacijah ter pred državnimi ustanovami. Čudimo se, kako pristojni ne znajo in nočejo rešiti »najpreprostejših težav«. Pri tem pa znamo natresti kopico sila enostavnih rešitev. A kaj, ko nas nihče ne posluša, kaj šele, da bi kaj storil. Žal se ista situacija ponavlja pokaže tudi pri delu posameznih društev oz. invalidskih organizacij, ki bi sicer morale imeti skupni interes po kvalitetnejšem in samostojnejšem življenju invalidov. Zato svojih potreb, spoznanj in izkušenj ne znamo prikazovati usklajeno. Preprosto ne presežemo svojih okvirov in smo obremenjeni le s svojimi težavami. Vidimo jih kot

edine in reševanje le teh bi po našem prepričanju, morale imeti prednost. In kar nekaj časa preteče, ko ugotovimo, da nas to nikamor ne pripelje.

Ta začarani krog je treba prekiniti s sodelovanjem vseh delujočih invalidskih organizacij v občini, ki imajo tam sedež ali so del regijskih društev. Če v projekt niso aktivno vključene vse invalidske organizacije, ki delujejo v občini, je že vnaprej obsojen na neuspeh.

To je osnovni pogoj, ki se ga moramo vsi zavedati, preden vstopamo v ta zahteven projekt. Glede na to, da so društva invalidov, ki imajo sedež v občini praviloma z največjim številom članov - invalidov, je realno pričakovati, da bodo oni prevzeli pobudo. V društva invalidov so včlanjeni invalidi ne glede na vrsto invalidnosti. Univerzalna vključenost vseh invalidov ima za posledico slabše poznavanje posameznih vrst invalidnosti (slepota, gluhot, poškodbe oz. dolgotrajne bolezni, nesreče pri delu,...). Zato imajo njihova vodstva veliko moralno odgovornost povezovanja z vsemi ostali specifičnimi društvi invalidov. Predvsem, če še te vloge ni nihče prevzel. Društvo invalidov naj bo najprej pobudnik znotraj invalidskih organizacij in nato kot prvi med enakimi usklajeno deluje kot enakovredni partner z občino. **Skratka iz obtožb, kaj bi kdo moral storiti, na trden dogovor, kdo bo kaj naredil.**

Občina potrebuje zanesljivega in odgovornega partnerja. Že pridobitev priznanja je sad trdega dela. In podelitev priznanja je šele konec začetka. Občine in društva čaka še dolga, dolga pot, včasih tudi s trnjem posejana. Partner občini mora imeti dobre kadrovske in materialne pogoje (primeren in dostopen prostor, mrežo sodelavcev, gojiti skrb za dobro medijsko obveščenost...). Seveda ne mislim, da bi v vsakem primeru morale biti to društva invalidov. Vsekakor pa mora biti društvo invalidov eden izmed pobudnikov in vseskozi aktivno sodelovati v projektu. Nenazadnje tudi zato, ker je to projekt Zveze delovnih invalidov Slovenije, ki vključuje 69 društev po vsej Sloveniji. To je najštevilčnejša organizacija z največ društvi invalidov in številu članov – invalidov, ki je za inovativnost projekta »Občina po meri invalida« prejela državno priznanje. Istočasno pa projekt sproti dopolnjuje z novimi spoznanji, ki jih nato preko društev invalidov prenaša v občine kandidatke in dobitnice listine.

KOORDINACIJA DELA

Iz Standardnih pravil OZN za izenačevanje možnosti invalidov

17. pravilo: Države so odgovorne za ustanavljanje in krepitev nacionalnih koordinacijskih odborov ali podobnih teles, ki naj bi služili kot osrednje nacionalno koordinacijsko telo za zadeve invalidov.

Iz Konvencije OZN o pravicah invalidov

33. člen: Civilna družba, zlasti invalidi in njihove reprezentativne organizacije, so vključeni v postopek spremljanja in v njem polno sodelujejo.

KOORDINIRANO OBLIKOVANJE ODLOČITEV

Boris Šuštaršič,
Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije

Čeprav je Republika Slovenija Konvencijo o pravicah invalidov, kot obvezujoči mednarodni dokument, podpisala že konec marca 2007 v New Yorku in jo na začetku aprila 2008 ratificirala v Državnem zboru Republike Slovenije, šele postopoma prihaja v našo vsakdanjo zavest, da je ta Konvencija tudi prava usmerjevalna podlaga za razvijanje civilizacijskega odnosa naše države do invalidov. Zelo pomembno je, da Konvencija ni preklicala Standardna pravila OZN za izenačevanje možnosti invalidov iz leta 1994, kajti v vseh 22 standardnih pravilih so podrobne vsebinske opredelitve različnih sestavin Konvencije, ki bi bile sicer lahko omejevalno razumljene in razlagane.

Na splošno invalidi ocenjujemo, da so sicer v slovenski sistemski zakonodaji na področju invalidskega varstva uresničene številne invalidske zadeve iz obeh mednarodnih dokumentov, vendar, gledajoč z ožjega pragmatičnega vidika, pa je najresnejši in najučinkovitejši projekt "Občina po meri invalidov", ki ga je zasnovala Zveza delovnih invalidov Slovenije po vzoru švedske metodologije "Agenda 22" ter praktično uveljavila že v devetih občinah, medtem ko potekajo dobro zasnovane priprave še v večjem številu občin za uvedbo tega projekta.

Za izvajanje projekta "Občina po meri invalidov" je neposredno uporabno 17 standardno pravilo, ki zahteva, da je na področju invalidskega varstva potrebno usklajevalno in povezovalno delovanje vseh partnerjev projekta. Podobno, kakor povezovanje in usklajevanje invalidskega varstva na državni ravni opravlja Svet Vlade Republike Slovenije za invalide, s strokovno in tehnično podporo Direktorata za invalide v okviru Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, je iz vsebinskih in organizacijskih razlogov upravičeno ustanavljati invalidske koordinacijske odbore po občinah, v katerih se oblikujejo in izvajajo posamezni tovrstni projekti.

V občinske koordinacijske odbore invalidov naj se poleg predstavnikov reprezentativnih in drugih invalidskih organizacij vključijo predvsem predstavniki različnih občinskih dejavnikov pa morda tudi drugih nevladnih organizacij z namenom, da se doseže medsektorsko multidisciplinarno sestavo. Predstavniki invalidov naj imajo znaten vpliv v teh koordinacijskih odborih, da je mogoče doseči ustrezne povratne informacije o njihovih zadevah, kar je seveda v neposredni podpori županom, občinskim svetom in posameznim občinskim službam, da sprejemajo dobro preučene odločitve.

Projekt "Občina po meri invalidov" nesporno podpira lokalne skupnosti v njihovem funkcionalnem odpiranju ne samo do invalidov, ampak zaradi ustvarjanja prijaznega okolja prav tako še za starejše ljudi in druge socialno ogrožene skupine prebivalstva, čeprav ima projekt zaradi jasne družbene identitete v svojem nazivu omenjene le invalide. Velika vrednost projekta je v tem, da dejansko opredeljuje vse bistvene sestavine življenja invalidov v lokalnih skupnostih ter tako omogoča celovit in realističen odnos do prav vsake značilne skupine invalidov, hkrati pa tudi do vsakega invalida posebej.

Želim poudariti, da karkoli se v občini naredi specifičnega za invalide, je v resnici povsem uporabno tudi za starejše ljudi, ki jih je vse več med nami.

Moje osebno mnenje je, da je uresničevanje 17. standardnega pravila v Republiki Sloveniji v premem sorazmerju s tem, v kakšni meri se izvaja civilni dialog med predstavniki države in lokalnih skupnosti na eni strani ter predstavniki reprezentativnih invalidskih organizacij na drugi strani. Formalno je ta možnost sicer zagotovljena, npr. o obveznem posvetovanju s kvalificiranimi predstavniki invalidskih organizacij govori celo 4. člen Zakona o invalidskih organizacijah, vendar pa je v praksi kultura tega dialoga še dokaj nizka, ker se invalidi ne obravnavajo vedno kot dovolj resni sogovorniki. Vzroka za tako stanje ne vidim samo na strani državnih predstavnikov in drugih pristojnih zastopnikov javnih institucij, temveč tudi na strani samih invalidov, ki se včasih v posameznih zadevah premalo pripravijo za civilni dialog.

ORGANIZACIJA INVALIDOV

Iz Standardnih pravil OZN za izenačevanje možnosti invalidov

18.1 pravilo: Države naj vzpodbujajo ter ekonomsko in na druge načine podpirajo formiranje in krepitev organizacij invalidov in nudijo podporo družinskim članom invalidov in/ali njihovim zagovornikom. Države naj priznajo, da morajo te organizacije imeti pomembno vlogo pri razvijanju invalidske politike.

Iz Konvencije OZN o pravicah invalidov

4. člen: Pri pripravljanju in izvajanju zakonodaje in usmeritev za izvajanje te konvencije in pri drugih postopkih odločanja, ki se nanašajo na invalide, se države pogodbenice temeljito posvetujejo z invalidi, tudi invalidnimi otroki, ter jih dejavno vključujejo prek njihovih reprezentativnih invalidskih organizacij.

INVALIDSKE ORGANIZACIJE KOT DEJAVNIK V URESNIČEVANJU PRAVIC INVALIDOV

Zora Tomič

Republika Slovenija je prepoznala družben pomen delovanja invalidskih organizacij ter jim je priznala pomembno vlogo v uresničevanju invalidskega varstva v državi. Svoj odnos do invalidskih organizacij v državi je opredelila s posebnim Zakonom o invalidskih organizacijah, ki na svojevrsten način opredeljuje njihovo vlogo v okviru sistema, z Zakonom o Fundaciji za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji je zagotovila delno financiranje delovanja reprezentativnih invalidskih organizacij in za izgradnjo poslovnih/delovnih prostorov, kot tudi z Akcijskim programom za invalide 2007 – 2013, v katerem je med »izvajalce« uvrstila tudi invalidske organizacije. Republika Slovenija je med prvimi ratificirala Konvencijo Združenih narodov o pravicah invalidov.

Invalidskim organizacijam je omogočeno, da se s svojimi dejavnostmi – posebnimi socialnimi in razvojnimi programi, preko razpisov, neposredno vključijo v izvajanje nacionalnih programov na področju socialnega varstva, zaposlovanja, izobraževanja

Sestanek koordinacije invalidskih organizacij Občine Radovljica, november 2005

in zdravstva. Invalidske organizacije lahko pridobijo koncesijo za izvajanje t.i. javnih programov/služb na različnih področjih pod določenimi pogoji.

Vlada je ustanovila Svet za invalide in Direktorat za invalide, ki je umeščen v Ministrstvo za delo družino in sociale zadeve. Pomembno vlogo pri uresničevanju pravic invalidov ima Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije kot reprezentativni organ vseh invalidskih organizacij v Sloveniji. Invalidske organizacije imajo vpliv na oblikovanje politike/usmeritve/odločitve na nacionalni ravni.

Prostovoljno združevanje in ustanavljanje društev invalidov v lokalnem okolju ima že svojo zgodovino. Zraslo je iz potrebe po druženju oseb, ki se soočajo s podobnimi problemi in stiskami, iščejo rešitve in možnosti, da si posameznik izboljša svoje življenje, uresniči svoje pravice. Istočasno jih je vzpodbudilo k odzivanju z društvenimi dejavnostmi v »pomoč« svojim članom in v iskanju podpore v javnosti. Zavest, da lahko društvo/invalid sodeluje v oblikovanju »politike«, vključevanje društev kot civilno družbenih organizacij in aktivnih subjektov na področju invalidskega varstva, je okrepila odgovornost vseh. Kasneje, da bi bili »močnejši«, da bi lahko sodelovali pri dogajanjih na državni ravni in razvijali skupne programe, izmenjavali izkušnje in se usposabljali za društveno delo, so se oblikovale zveze društev – organizacij, kot reprezentativnih predstavnikov invalidov na državni ravni. Društvo invalidov se je tako še okrepilo kot osnovna celica, ki združuje invalide v okolju, kjer živijo in so njihove potrebe in interesi vidni, v katerem ima sleherni invalid možnost, da neposredno sodeluje.

Dejstvo, da invalidske organizacije/društva invalidov delujejo na lokalnem nivoju, terja tudi odzivnost tega okolja – zlasti odgovornih lokalnih dejavnikov za uresničevanje družbenih in državnih usmeritev na tem področju ter določitev njihove odgovornosti skladno z njihovo družbeno vlogo. »Primanjkljaj« skupne odgovornosti za življenje invalidov v njihovem neposrednem socialnem okolju je vzpodbudil njihovo pobudo za večje angažiranje lokalne skupnosti – občine v prizadevanju za večjo kvaliteto življenja invalidov v tem okolju. Skupna ocena je bila, da ni dovolj le manjša finančna podpora društvu za delovanje, udeležba na prireditvi invalidov ali odstranitev ovire na cesti. Večja kvaliteta življenja in socialna vključenost invalidov je terjala izoblikovanje novega pristopa v občini – samoupravni lokalni skupnosti. Pobude društvenih delavcev in prepoznavanje potrebe po večji aktivnosti lokalnega okolja so Zvezo delovnih invalidov Slovenije motivirale za pripravo novega pristopa, za izdelavo projekta »Občina po meri invalidov«.

Projekt ne terja le veliko prizadevnost in dejavnost lokalnega društva invalidov, temveč vseh invalidskih društev, vseh društvenih delavcev v lokalnem okolju. Skupna presoja razmer v njihovem okolju in pripravljenost okolja, občine in njenih organov, še zlasti župana, v prepoznavanju vloge in odgovornosti občine, je pomembna sestavina odločitve za vključitev v uresničevanje projekta. V projektu je nujno povezovanje in sodelovanje vseh društev invalidov, pa tudi posameznikov, je pogoj. Projekt je namenjen vsem skupinam invalidov in mora upoštevati tudi različne/posebne in skupne interese vseh invalidov. Zato je sodelovanje v projektu ne le solidarnostna obveza, temveč potreba.

Z združevanjem moči morajo biti izoblikovani realni cilji in konkreten akcijski načrt občine za vse invalide. Ne glede na to, da je pobudnik za vključitev v projekt lokalno društvo invalidov, ki prijavi na razpis Zvezi delovnih invalidov Slovenije občino za kandidatko, je odgovornost na občini, županu, ki tako na svojevrsten način priznava vlogo invalidskih društev/invalidov na urejanje razmer v okolju. Odgovornost je tudi na vseh invalidskih organizacijah v okolju, da s svojim delovanjem in medsebojnim sodelovanjem prispevajo k uresničevanju akcijskega načrta občine, doseganju optimalnih rešitev. Pri tem je popolno upoštevanje samostojnosti in poslanstva slehernega invalidskega društva pogoj za uspešno sodelovanje.

V zvezi s prepoznavanjem potreb in možnosti smo pridobili dragocene izkušnje z organizacijo okroglih miz v lokalnem okolju, na katerih imajo glavno besedo invalidi. V analiziranje položaja invalidov v občini se odgovorno in tvorno vključujejo strokovnjaki, ki skladno z zakoni uresničujejo pravice invalidov, pa tudi humanitarne organizacije. Pomembno je, da že v začetnem obdobju daje svoj pristanek občina, njene službe, imenovanje komisije za pripravo analize in akcijskega načrta občine in imenovanje Sveta za invalide. Le tako že v začetni fazi s sodelovanjem vseh zainteresiranih ustvarijo dobre osnove za pripravo akcijskega načrta in za njegovo uresničevanje v praksi.

Občine – dobitnice Listine »Občina po meri invalidov« so s svojim delovanjem potrdile in okrepile vlogo invalidov in njihovih društev v lokalnem okolju, prepoznale, da gre za mnogo več kot le interese in potrebe invalidov, da gre za kvaliteto življenja vseh občanov.

USPOSABLJANJE STROKOVNEGA OSEBJA

Iz Standardnih pravil OZN za izenačevanje možnosti invalidov

19.1 pravilo: Države naj zagotovijo, da bodo imele vse službe, ki nudijo pomoč invalidom, ustrezno usposobljene kadre.

Iz Konvencije OZN o pravicah invalidov

24. člen: Države pogodbenice sprejmejo ustrezne ukrepe za zaposlovanje učiteljev, tudi invalidov, ki so usposobljeni za znakovni jezik in brajico, ter usposabljanje strokovnjakov in osebja na vseh ravneh izobraževanja, da bi prispevale k zagotavljanju uresničevanja te pravice. Tako usposabljanje vključuje ozaveščanje o invalidnosti in uporabo ustreznih povečevalnih in alternativnih načinov, sredstev in oblik zapisa sporočila, izobraževalnih tehnik in gradivo za pomoč invalidom.

IZOBRAŽEVANJE - GIBALO USPEŠNEGA RAZVOJA NEVLADNIH ORGANIZACIJ

dr. Bojan Regvar,
Socialna zbornica Slovenije

Zaradi potrebe po uspešnosti in stalnih družbenih spremembah, kot enega izmed zunanjih dejavnikov, nastaja potreba po stalnem spreminjanju notranjih dejavnikov v nevladnih organizacijah, ki se na ravni države odražajo predvsem v paradoksalni potrebi po zmanjševanju stroškov na vseh ravneh in sočasno razvojno dejavnostjo, kar je notranji konflikt delovanja. S tem paradoksom pa so povezane stalne spremembe v nevladnih organizacijah z namenom boljšega izkoriščanja obstoječih materialnih in človeških virov, kar v končni fazi pripomore k uspešnosti nevladne organizacije. Med stroški, ki so izrazito podvrženi potrebi po racionalizaciji, so na državni ravni najbolj izpostavljeni stroški za delovanje sistema socialnega varstva, saj je sistem socialnega varstva v vseh državah Evropske unije največji potrošnik državnih proračunov, zato so pod stalnim pritiskom tudi nevladne organizacije na področju socialnega, invalidskega in družinskega varstva. Vsaka reorganizacija sistema socialnega varstva pa se v vseh državah srečuje s posebno paradigmo, saj uspešnost delovanja tega sistema predstavlja eno od najpomembnejših kohezivnih sil v posameznih državah, kot tudi v celotni Evropski uniji, zato so radikalni posegi v vsebine sistema socialnega varstva dolgoročno škodljivi, manj pa to velja za posege v organiziranost tega sistema. Za rešitev tega notranjega paradoksa pa je potrebnega veliko znanja, del teh stalnih nihanj pa umirjajo tudi mednarodne smernice delovanja in mednarodne konvencije, ki urejajo področja skrbi za različne skupine ljudi, med katere sodijo tudi Standardna pravila za izenačevanje možnosti invalidov.

V ekonomsko razvitih družbah je mogoče osnovno soodvisnost socialnega varstva z ostalimi sistemi pojasniti s povezavo, da ukrepi socialne politike na kvaliteten način sledijo gibanju ekonomskih zakonitosti in na racionalen ter učinkovit način odpravljajo obstoječe socialne probleme. Financiranje socialnega varstva postaja vse bolj soodvisno od ekonomskih možnosti države, v pomembni meri pa je odvisno tudi od obsega potreb socialnega varstva. Potrebe so praviloma obratno sorazmerne z možnostmi, to nasprotje pa je izrazito poudarjeno v obdobju gospodarske recesije. Strategije razvoja sistema socialnega varstva zaradi organizacijskih razlogov ni mogoče ločiti od dejavnikov strategije družbenega razvoja. Zato je potrebno priporočljiv sistem organiziranosti socialnega varstva povezati s številnimi dejavniki gospodarskega in ekonomskega življenja v Republiki Sloveniji, saj je gibanje obsega uporabnikov socialnega varstva v tesni soodvisnosti z uspešnostjo ekonomske politike. Uspešnost obravnav na področju socialnega, družinskega in invalidskega varstva je ravno tako neposredno odvisna od znanja kadrov in možnosti za financiranje tovrstnih programov.

V kontekstu izvajanja dejavnosti je posebej izpostavljen sistem razvoja kadrov, saj je od tega sistema odvisno veliko število delovnih mest, sposobnost in ustvarjalnost ka-

Usposabljanje Zveze delovnih invalidov Slovenije, Terme Radenci, 7.-8.3.2008

drov, ki je povezana s tem sistemom, pa omogoča odziv na negativne vplive družbenih sprememb, posledično pa to vpliva na obseg uporabnikov socialnega varstva. Razvoj kadrov je za vsako organizacijo nujen proces, v nasprotnem primeru se dogaja, da kadri v svojem razvoju stagnirajo¹. V osnovi imajo organizacije vedno na izbiri, ali svoje kadre formirajo, ali pa jih z ustavitvijo razvoja pravzaprav deformirajo. Dihotomija med vodstvi društev in strokovnim kadrom je v mnogih nevladnih organizacijah izrazita, vendar je mogoče trditi, da je smiselno, da nevladne organizacije razvijajo predvsem dodano znanje, ki ga je mogoče implementirati v razpoložljivih časovnih in materialnih okvirih. Imperativ, da strateški pristop do razvoja kadrov v nevladnih organizacijah dolgoročno vpliva na uspešnost vsake nevladne organizacije, je vsekakor prisoten tudi v Sloveniji. Ta izhodišča poudarjajo nujnost razvoja kadrov kot pomembnega podstata nevladnih organizacij, ki lahko pripomore k njeni večji uspešnosti in kateri, tudi v primerjavi s kapitalom in razpolaganjem z dobrinami za gospodarjenje, pridobiva čedalje pomembnejše mesto. Danes pojmujeemo razvoj kadrov kot sistematičen in načrtovan proces priprave, izvajanja in nadzorovanja vseh kadrovske izobraževalnih postopkov in ukrepov, namenjenih strokovnemu, delovnemu in osebnostnemu razvo-

1 Drucker F. P.: Managing the Non-profit Organization, Harper Collins Publishers, New York, 1992, str. 147.

ju vseh zaposlenih. Uspešnost tega procesa je neposredno povezana z uspešnostjo nevladnih organizacij na makro ravni, le-ta pa vpliva na uspešnost celostne skrbi za člane društev na področju socialnega varstva, ki so pogosto tudi uporabniki storitev.

Razvoj kadrov je dolgoročna naložba – osnovana pa je s stabilnim izobraževanjem skozi daljše obdobje. Temeljni cilj razvoja kadrov je pravočasno in učinkovito prilagajanje zaposlenih spremembam v organizaciji in okolju. V tem kontekstu je posebej izpostavljen pomen strateškega managementa in pomen dolgoročnih opredelitev v doseganju ciljev. Pod pojmom strateški razvoj kadrov razumemo predvsem identifikacijo in razvoj (**rast, povečanje**) tistih srednjeročno in dolgoročno potrebnih sposobnosti (**znanj, veščin, vrednot**) in izkustvenih zmožnosti zaposlenih, ki so nujen pogoj za doseganje strateških ciljev organizacije.

Med vsako strategijo in izvedbo neke storitve na področju dela nevladnih organizacij, je vzpostavljen sistem organizacije, ki poleg tega, da izvedbo omogoča, izvedbo lahko tudi spodbuja ali zavira. Sistemi organiziranosti nevladnih organizacij so različni, spremenljivi in odvisni od številnih pogojev ter ciljev, dejstvo pa je, da vsi sistemi stremijo k osnovam organiziranosti v skladu s strateško opredeljenimi cilji, napovedljivimi tveganji ter ostalimi potrebami, katerim je potrebno zadostiti za učinkovito delovanje. To velja tako za majhne kot tudi za velike nevladne organizacije, saj brez organiziranosti ni mogoče izvesti nobenega ukrepa ali aktivnosti, ob tem pa je potrebno poudariti, da stalne družbene spremembe postajajo eden od pomembnih dejavnikov strategije razvoja nevladnih organizacij.

Temeljna naloga razvoja kadrov je, da zagotavlja optimalno poklicno, izobrazbeno in kvalifikacijsko strukturo vseh zaposlenih, ob hkratnem upoštevanju interesov zaposlenih in interesov organizacije. Instrumenti razvoja kadrov so med seboj povezani in prepleteni, kar velja za sisteme sprejemanja, razmeščanja, napredovanja in izobraževanja kadrov. Brez da bi se podrobneje ukvarjali z vlogo navedenih sistemov pa lahko trdimo, da je temeljni instrument razvoja kadrov predvsem izobraževanje in izpopolnjevanje zaposlenih. Na področju socialnega varstva izobraževanje ponuja trenutno 25 organizacij in ena od teh je tudi Socialna zbornica Slovenije, ki prvenstveno skrbi za strokovni razvoj strokovnih delavcev in sodelavcev na področju socialnega varstva.

Razvoj kadrov je proces, na katerega vpliva več med seboj povezanih in prepletenih dejavnikov družbenega in gospodarskega razvoja, političnih, kulturnih, ekonomskih in tehnološko-tehničnih, ki terjajo stalno prilagajanje in spreminjanje poklicno izobrazbene in kvalifikacijske strukture zaposlenih v nevladnih organizacijah. Dolgotrajnejše vplive in ekonomske učinke izobraževanja je relativno težko meriti zlasti zato, ker je učinke izobraževanja kot ekonomske dejavnike težko osamiti in obravnavati ločeno od drugih subjektivnih in objektivnih dejavnikov, ki vplivajo na razvoj nevladne organizacije. Še teže je morda povezati uspešnost nevladne organizacije z znanji zaposlenih, predvsem zaradi tega, ker mnoge nevladne organizacije ne zasledujejo ekonomskih ciljev, kot primarno nalogo, temveč v okviru proračunskih okvirov izpolnjujejo naloge, ki so zastavljene, zato so cilji opredeljeni kvalitativno in količinsko. Toda zveza med celostno uspešnostjo nevladnih organizacij in akumuliranim znanjem znotraj nevla-

dnih organizacij je trdna in lahko jo opazujemo tudi v slovenskem prostoru. Glede na funkcijsko soodvisnost elementa razvoja kadrov z uspešnostjo nevladnih organizacij je mogoče trditi, da brez razvoja kadrov ni mogoče pričakovati rasti in uspehov nevladne organizacije, zmanjšanja težav uporabnikov in posledično upada obsega uporabnikov socialnega varstva. Zveze med temi dejavniki je mogoče potrditi z analizo trendov ustreznih podatkov in tudi s preprostimi dejstvi, saj v praksi opažamo, da nevladne organizacije s premajhno kritično maso strokovnjakov ali z odpiranjem strokovnjakov postanejo marginalne, začnejo se utapljati v politizaciji vprašanj, z medsebojnimi konflikti in dezintegracijo organizacije. Tovrstnih primerov je veliko.

Strategija ravnanja z ljudmi sledi strategiji organizacije², teži k neodvisnosti od zunanjih dejavnikov, vendar le dokler niso izzvane večje spremembe. Strategija ravnanja z ljudmi je neodvisna od velikosti organizacije, spreminja pa se z organizacijsko zgradbo. Zaradi procesa družbenih sprememb je mogoče izpostaviti pomen zunanjih dejavnikov, ki narekujejo spremembe tako v Evropi, kot tudi v svetu. Ravnanje s kadrovskimi viri zajema globalni, strateški vidik obravnavanja zaposlenih v smeri razvoja in uspešnosti vseh sodelujočih. Strateške opredelitve v načelu omogočajo tudi bolj učinkovito vodenje³, saj je smiselno, da vodilni kadri, ki želijo biti učinkoviti, vedo, kdaj mora biti njihova odločitev osnovana na generalnih principih oziroma strateških zasnovah in kdaj je lahko osnovana na pragmatičnih razlogih. Odgovornost predsednikov invalidskih organizacij je zato bistveno višja, kot se zdi na prvi pogled in predvsem vsi, ki niso ustrezno izobraženi in nimajo ustreznih strokovnih kadrov, težko dohitevajo razvoj sorodnih organizacij, ki imajo izpolnjena ta dva pogoja.

Osnovno gibalno uspešnega razvoja nevladnih organizacij je, da se uspešno delovanje izkazuje v nevladnih organizacijah, ki imajo znanje, slabše delovanje pa je zastopano v tistih organizacijah, ki znanja strokovnjakov ne spoštujejo in ne razvijajo. Znanja pa je v Sloveniji veliko in ga je mogoče poiskati, zato je predvsem nevladnim organizacijam mogoče priporočiti proaktivno vlogo. Slednje bo imelo dolgoročne učinke na stabilnost delovanja in na kvaliteto dela z uporabniki storitev.

2 Ackerman K.: A Contingency Model of Human Resource Strategy, Management Forum Bond 6, 1986, str. 65-66.

3 Drucker P. F.: The Effective Executive, Harper Collins Publishers, New York, 1993, str. 114.

NACIONALNO SPREMLJANJE IN VREDNOTENJE PROGRAMOV ZA INVALIDE IN URESNIČEVANJE PRAVIL

Iz Standardnih pravil OZN za izenačevanje možnosti invalidov

Pravilo 20.1: Države naj občasno in sistematično evalvirajo nacionalne programe za invalide in objavljajo tako podlage kot rezultate evalvacij.

Iz Konvencije OZN o pravicah invalidov

33. člen: Države pogodbenice v skladu s svojimi pravnimi in upravnimi sistemi v državi vzdržujejo, krepijo, določijo ali vzpostavijo okvir, po potrebi tudi eno ali več neodvisnih teles za spodbujanje, varovanje in spremljanje izvajanja te konvencije. Ob določanju ali vzpostavljanju takega telesa države pogodbenice upoštevajo načela, ki se nanašajo na status in delovanje nacionalnih institucij za varovanje in uveljavljanje človekovih pravic.

ODGOVORNOST IN NADZOR

Zora Tomič

Odgovornost in nadzor se ne izključujeta, se na svojevrsten način dopolnjujeta, oba pa izhajata iz osnovne podmene / izhodišča, da osebe ali organi, ki izvajajo določene funkcije, ravnamo skladno z zakoni in sprejetimi obveznostmi.

Način, kako je Občina Slovenske Konjice poskrbela za dodatno ozaveščanje občanov, komu so namenjeni parkirni prostori za invalide.

Na tabli piše: "Zasedli ste moje mesto. Prevezamete tudi mojo invalidnost?"

Odgovornost ima mnogo "obrazov", je odvisna od konkretnih osebnih in družbenih okoliščin, v katerih posameznik živi in deluje. Odgovornost se potrjuje v konkretnih življenjskih situacijah in medčloveških odnosih. Nosilec odgovornosti je posameznik glede na različne vloge v življenju. Odgovornost spremlja človeka celo življenje, če se tega zaveda ali ne, in kako jo poimenuje.

Torej smo odgovorni tudi kot člani - ustanovitelji naše organizacije - društva invalidov, da deluje skladno z zakoni in uresničuje namen in cilje delovanja - svoje poslanstvo. Odgovorni smo za upravljanje društva in da delujejo v tem duhu tudi vsi organi društva.

Odgovornost posameznih voljenih in imenovanih delovnih teles, komisij in drugih za uresničevanje programskih usmeritev in nalog mora biti prepoznavna. Odgovorno

se morajo odzivati na probleme, interese in stiske članstva, sodelovati z dejavniki v okolju in stalno "preverjati" svoje delovanje v dobro članstva.

Odgovornost strokovne službe je v nujenju strokovne podpore organom pri njihovem delu, ne pa prevzemanje njihovega dela in odgovornosti pri uresničevanju poslanstva, usmeritev in posameznih nalog, skladno z njihovo vlogo v društvu - organizaciji. Prostovoljci v organizaciji so prav tako odgovorni za svoje delo, za izvajanje nalog, ki so jih prevzeli. Odgovoren mora biti tudi posameznik - invalid do sebe in se odgovorno vključevati v program in izgrajevanje vloge društva v socialnem okolju. Društvo - organizacija ima tudi svoj nadzorni organ, ki spremlja uresničevanje programa dela in delo vseh odgovornih nosilcev, nadzira tudi uresničevanje finančnega načrta, odgovorno gospodarjenje s premoženjem in finančnimi sredstvi. O tem poroča tudi zboru članov, ki s potrditvijo ali zavrnitvijo poročila o delu in finančnega načrta, opravi "zadnje odgovorno dejanje".

Vso odgovornost se povezuje v celovito odgovornost društva - organizacije za dobro delovanje organizacije v interesu vseh članov skladno z Zakonom o društvih in Zakonom o invalidskih organizacijah. Družbena skupnost pričakuje odgovorno obnašanje društva - organizacije pri uresničevanju njenega poslanstva, skladnost delovanja z zakoni in drugimi predpisi, izpolnjevanje pogodbenih obveznosti in programov, pa tudi skrbno gospodarjenje s premoženjem organizacije in finančnimi sredstvi.

Številni dejavniki, ki delno ali v celoti financirajo dejavnost ali posamezen program, od občine, do ministrstev, donatorji in sponzorji, terjajo "poročila" o opravljenem delu, tako po vsebinski kot finančni plati. Vendar ne le zelo konkretna pisna poročila, temveč tudi sami neposredno redno preverjajo porabo sredstev in skladnost porabe z namenom financiranja. Med te "nadzornike" spadajo tako: Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v RS, Ministrstvo za zdravje in Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, občine, javnost, ki spremljajo delo posameznega društva in organizacije kot celote. Društvo invalidov "odgovarja" za svoje delovanje tudi zainteresirani javnosti.

Zveza delovnih invalidov Slovenije odgovarja za svoje delovanje ustanoviteljem Zveze, odgovarja državnim organom in institucijam, ki so finančno podprle njeno delovanje in javnostim. Nadzor nad njenim delovanjem je stalen, tako z vidika zakonitosti dela kot uresničevanja nalog - njenega dela v javnem interesu.

Invalidi - občani in državljani, društva in organizacije invalidov imajo pravico in dolžnost spremljati in nadzorovati, kako država in občine uresničujejo svoje obveznosti, ki so zapisane v Standardnih pravilih OZN za izenačevanje možnosti invalidov in v Konvenciji OZN o pravicah invalidov. Zlasti je pomembno programsko in akcijsko načrtovanje, pri katerem morajo invalidi sodelovati v vseh fazah, tako na državni kot lokalni ravni. Društva invalidov so tisti družbeni dejavniki, ki morajo biti vključeni v ocenjevanje / evalvacijo teh dokumentov.

MEDNARODNO SODELOVANJE

Iz Standardnih pravil OZN za izenačevanje možnosti invalidov

Pravilo 22.3: Države naj vzpodbujajo in podpirajo izmenjavo znanj in izkušenj med:

- a) nevladnimi organizacijami, ki se ukvarjajo z vprašanji invalidnosti;
- b) razvojnimi institucijami in posameznimi raziskovalci, vključenimi v invalidsko problematiko;
- c) predstavniki strokovnih programov in poklicnih skupin na področju zaposlovanja;
- d) invalidskimi organizacijami;
- e) nacionalnimi koordinacijskimi odbori.

Iz Konvencije OZN o pravicah invalidov

32. člen: Države pogodbenice se zavedajo pomena mednarodnega sodelovanja in njegovega spodbujanja za podporo nacionalnim prizadevanjem za uresničevanje namena in ciljev te konvencije ter sprejmejo ustrezne in učinkovite ukrepe na državni in meddržavni ravni ter po potrebi v partnerstvu z ustreznimi mednarodnimi in regionalnimi organizacijami ter civilno družbo, zlasti invalidskimi organizacijami.

MEDNARODNO SODELOVANJE - IZMENJAVA IZKUŠENJ

mag. Tanja Hočevar,
Zveza delovnih invalidov Slovenije

Zveza delovnih invalidov Slovenije ima v svojih internih aktih zapisano, da bo aktivno delovala kot redna članica Mednarodne zveze telesnih invalidov – FIMITIC, da bo spoštovala in upoštevala mednarodne dokumente s področja invalidskega varstva, še posebej Standardna pravila OZN za o izenačevanje možnosti invalidov in da bo neposredno sodelovala z mednarodnimi invalidskimi organizacijami.

Koristnost povezovanja nacionalnih invalidskih organizacij v sorodne evropske in mednarodne asociacije se kaže pri izmenjavi informacij, prav tako pa gre za razne druge oblike sodelovanja - odvisno pač od vrste invalidnosti in aktualnosti problematike.

Mednarodna povezovanja nam omogočajo spoznavanje stvari, ki so jih drugod že odkrili in s tem ne trošimo energije po nepotrebnem. Za naše potrebe uporabimo vzore in primere dobre prakse kot obliko pritiska na našo lastno državo.

Govorimo o dveh temeljnih načelih in sicer:

Prvo temeljno načelo je pravica invalidov, da polnovredno in enakopravno prispevajo k aktivni družbi v vseh njenih oblikah, v vseh njenih kontekstih v vsem bogastvu in raznolikosti.

Drugo temeljno načelo je pravica invalidov, da v polni meri sodelujejo pri razvijanju strategije in ustrezne akcije, ki izhajajo iz tega načela. Če hočemo, da bosta politika in praksa zares učinkoviti in vključujoči, morajo invalidi sodelovati v procesu ustvarjanja politike na evropski, nacionalni in lokalni ravni.

Zveza delovnih invalidov Slovenije je članica Mednarodne zveze telesnih invalidov – FIMITIC, ki je bila ustanovljena leta 1953 in je mednarodna nevladna organizacija telesnih invalidov. FIMITIC sestavljajo in vodijo invalidi sami in ima svetovalen status pri ekonomskem in socialnem svetu Združenih narodov, kakor tudi pri Svetu Evrope in je registrirana na posebnem seznamu Mednarodne organizacije dela. FIMITIC je članica Evropskega invalidskega foruma (EDF). Delo FIMITIC temelji na Standardnih pravilih organizacije Združenih narodov za izenačevanje možnosti invalidov.

FIMITIC je zagovornica invalidov, saj se bori proti zmanjševanju socialnih pravic.

Zelo pomembni so regionalni stiki med sosednjimi državami ter med člani zvez kot krovnih organizacij v različnih državah preko meja, v obliki dvostranskega ali večstranskega sodelovanja; dobro je, če temeljijo na podpisanih protokolih.

Posebej smo ponosni na pristne stike s sorodnima invalidskima organizacijama na Hrvaškem in Madžarskem. Skupno z njima soustvarjamo vezi na področju Srednje Evrope, vsak po svojih močeh prispevamo k razvoju humane invalidske zakonodaje, prispevamo k uveljavitvi mednarodnih invalidskih standardov na področju nacionalne

zakonodaje, informatike, razvojnih programov oziroma zagotavljanja posameznih skupin človekovih pravic.

Do izmenjave informacij, izkušenj in primerov dobre prakse pride tudi ob obiskih tujih delegacij in ob obiskih pri tujih organizacijah, ki nas povabijo k sebi.

Izmenjava izkušenj med invalidskimi organizacijami okvirno zajema naslednja področja:

1. splošen položaj invalidov v različnih državah in na vseh področjih življenja, ki zadevajo invalide; na primer na področju zaposlovanja, izobraževanja in usposabljanja, zdravstvene nege, javnih prevozov in prevoznih sredstev, tehničnih pripomočkov, ostale zakonodaje, ipd.
2. nevladne invalidske organizacije v družbi – nameni in cilji, pravni in finančni status, vrste nalog, učinkovitost njihovega dela.
3. odnos javnosti do invalidov – javni uslužbenci, mediji, seznanjanje javnosti z problemi in težavami ter posebnimi potrebami invalidov.

Konferenca Evropskega Invalidskega Forum ob Mednarodnem dnevu invalidov v Bruslju 1.-2. decembra 2008 na temo: "*Acting locally for a society for all*", katere sta se udeležila tudi predstavnika Zveze delovnih invalidov Slovenije, Miran Krajnc in Tatjana Bečaj. V program so bile vključene teme o dostopnosti v lokalni skupnosti in predstavljeni primeri dobrih praks iz več evropskih držav.

4. dejanska prizadevanja – zakonodaja proti diskriminaciji in za enake možnosti, orodja za dvig osveščenosti, prizadevanja za spremembo stališč družbe in invalidov v pozitivno smer, nove naloge, nove organizacijske oblike, opolnomočenje invalidov, opiranje na lastne sposobnosti, socialno vključevanje invalidov, vseživljenjsko učenje invalidov.

Invalidske organizacije na lokalni ravni morajo igrati pomembno vlogo pri izmenjavi takšnih izkušenj, in to na dva načina: tako, da s pomočjo sodobnih tehnologij zbirajo in širijo informacije, pa tudi tako, da organizirajo osebna srečanja – primer dobre prakse v lokalni skupnosti je vključevanje invalidskih organizacij pri načrtovanju in izpeljavi srečanj in aktivnosti, ki jih organizira lokalna skupnost z drugo lokalno skupnostjo v tujini (takoimenovano pobratenje med lokalnimi skupnostmi).

Ocenjujemo, da si je naša nacionalna invalidska organizacija pridobila veliko koristnih izkušenj, najprej od invalidskih organizacij v visoko razvitih evropskih državah. Iz vsake države smo zbrali drugačne informacije, vendar jih ne bi mogli neposredno prilagoditi našim razmeram, so pa bile dober temelj in oporna točka pri naših prizadevanjih v dialogu z vlado.

Takšne koristne informacije oziroma izmenjave izkušenj so bile na področju zakonodaje, dostopnosti, o načinih razmišljanja o invalidnosti, o spreminjanju odnosa javnosti do invalidov v pozitivnem smislu, o državnih subvencijah, o invalidskih podjetjih in o socialnem vključevanju invalidov.

PRIMER DOBRE PRAKSE

OBČINA ROGAŠKA SLATINA – "OBČINA PO MERI INVALIDOV" ZA LETO 2008 - PRIMER DOBRE PRAKSE

Zora Tomič

Upravni odbor Zveze delovnih invalidov je s Pravilnikom o pridobitvi listine »Občina po meri invalidov« opredelil osnovni namen projekta in postopke za pridobitev listine »Občina po meri invalidov«. Imenoval in določil je projektni svet kot tisto strokovno telo, ki vodi postopke, spremlja uresničevanje projekta in predlaga upravnemu odboru izbor občine za kandidatko v sodelovanju v projektu in za dobitnico listine »Občina po meri invalidov«.

Utemeljitev za Občino Rogaška Slatina

Občina Rogaška Slatina je svojo skrb in odgovornost za socialni položaj invalidov, za izboljšanje kvalitete njihovega življenja in vključenost v življenje občine, za odpravo številnih ovir in njihovo prepoznavnost v okolju nadgradila s sprejetjem akcijskega načrta za neodvisno življenje invalidov v Občini Rogaška Slatina za obdobje 2008 – 2010 na občinskem svetu, z imenovanjem Sveta za invalide ter vključevanjem vseh dejavnikov v okviru občine. Ustvarila je osnovne pogoje, da so postala Standardna pravila OZN za izenačevanje možnosti invalidov sestavina delovanja vseh. To je izjemno pomembno, saj je uresničevanje Konvencije o pravicah invalidov obveza vseh dejavnikov v Sloveniji, državi, ki je med prvimi ratificirala to konvencijo, ki je postala del naše zakonodaje.

Svet za invalide, ki je spremljal in koordiniral dejavnost posameznih izvajalcev akcijskih nalog in obveščal tako občinski svet kot javnosti, je s polno odgovornostjo opravljal svojo vlogo v sodelovanju z županom mag. Brankom Kidričem, občinskimi

službami in javnimi službami, pa tudi invalidskimi organizacijami. Oblikoval je dobre temelje za nadaljnje delo.

Poročilo Občine Rogaška Slatina se odziva na uresničevanje posameznega pravila za izenačevanje možnosti invalidov z akcijskimi nalogami – je poročilo vseh, ki so vsak na svoj način v občini uresničevali akcijski načrt ob prepoznavanju specifičnosti svoje vloge in svojega kraja, dejstva, da je Rogaška Slatina tudi pomemben zdraviliški in turistični kraj, v katerem gre za kvaliteto življenja občanov, pa tudi tistih, ki prihajajo le na obisk ali zdravljenje, še več, da je njihov kraj lahko za zgled drugim, kaj je možno storiti tudi za invalide.

Poročilo je obsežno in poučno, v njem je mnogo »dobre prakse« in inovativnih pristopov. Vsega ni mogoče zaobjeti. Zato le nekaj poudarkov:

- osveščanje javnosti o invalidih kot enakopravnih državljanih in občanih je intenzivno in načrtno potekalo preko sredstev javnega obveščanja (o tem pričajo številne priloge poročilu!), v vzgojno izobraževalnih ustanovah od vrtcev do srednjih šol, z razstavami, organizacijo srečanj, posebnim ozaveščanjem invalidom, novimi projekti kot na primer »tačke pomagačke« ter v podpori društvom invalidov pri organizaciji in izvedbi njihovih akcij;
- podelitev visokega priznanja občine Območnemu društvu invalidov Zgornje Posotelje ob 40. letnici delovanja je znak priznanja za delo in pomembno vlogo, ki jo ima društvo za življenje občanov - invalidov in uresničevanje njihovih pravic v občini;
- zdravstveno varstvo je zagotovljeno skladno s pravicami invalidov tako v javni kot zasebni zdravstveni službi, pomembna pridobitev je novo reševalno vozilo, ki omogoča vstop ter prevoz invalidov na vozičkih in priprave za izgradnjo dvigala v zdravstvenem domu v Rogaški Slatini;
- rehabilitacija je prepoznana širše kot samo odgovornost podpornih – strokovnih služb, temveč tudi kot podpora posamezniku, da skozi različne aktivnosti tudi sam prispeva h kvaliteti svojega življenja in ga pri tem tudi skupnost finančno omogoči, sofinancira; ali pa z nabavo raznih tehničnih pripomočkov;
- strokovno podporne socialne službe, kot sta Pegazov dom in Center za socialno delo, so nadgradile svoje strokovno delo z novimi vsebinami;
- dostopnost, kot pomembno pravilo, je bila uresničevano skozi številne projekte za odpravo grajenih ovir in s številnimi posegi v poslovno in bivalno okolje. Omeniti velja, da so v občinski zgradbi na novo zgrajene sanitarije za invalide, da je bilo pripravljeno volišče dostopno za invalide, da se v knjižnici pripravlja samostojen neoviran dostop invalidov v vse oddelke, prav tako tudi dostop do vseh institucij in objektov pomembnih za invalide, kakor tudi nadzor pri novogradnjah;
- na področju vzgoje in izobraževanje je dan poseben poudarek tudi v letnih načrtih »učenju« za sprejemanje in spoštovanje različnosti, za strpnost in tovariške odnose, pa tudi razumevanje invalidnosti. Sprejet je sklep o triletnem razvojnem programu na tem področju, kot tudi načrt sodelovanja na tem področju med vrtcem, osnovnimi

šolami, glasbeno šolo in šolskim centrom. Odprte so tudi možnosti za zaposlovanje invalidov na tem področju. Na rednih roditeljskih sestankih in organiziranih srečanjih s starši se razpravlja o medsebojnih odnosih v zavodu in okolju;

- zaposlovanju invalidov, njihovi rehabilitaciji in usposabljanju namenjajo posebno pozornost, tako so zaposlili štiri brezposelne invalide in to 1 v občinski upravi, 1 invalidko v osnovni šoli, 2 invalida preko javnih del. Svet za invalide pripravlja »seminar« za zaposlene in brezposelne invalide, v novoustanovljeni agenciji za delo bo še naprej posebna pozornost namenjena delovnim invalidom, zaposlitvene dejavnosti bodo razvijali v Pegazovem domu;
- za zagotavljanje socialne varnost skladno s Pravilnikom o dodeljevanju socialnih pomoči posebej upoštevajo invalidnost;
- z organizacijo pomoči in s finančno podporo kot pomočjo za prilagajanje bivalnega okolja podpirajo družinsko življenje in osebno integriteto invalida;
- invalidske organizacije – invalidi in otroci s posebnimi potrebami so vključeni v kulturno življenje občine, s svojimi nastopi, razstavami in prireditvami (literarni večer) se predstavljajo občanom in bogatijo kulturno življenje v občini. Z odpravo grajenih ovir in drugimi tehničnimi pripomočki jim je omogočeno neposredno vključevanje v skupno kulturno življenje v občini;
- rekreacija in šport se uvrščata med pomembnejše aktivnosti invalidov, društvo invalidov je organizator teh aktivnosti v povezavi z lokalnim športnim društvom in drugimi invalidskimi društvi v Sloveniji v okviru Zveze delovnih invalidov Slovenije; pri tem velja posebej poudariti pomen športno rekreacijskega srečanja invalidov na Boču;
- duhovna oskrba je zagotovljena v Pegazovem domu;
- izjemno je informiranje javnosti o aktivnostih za uresničevanje akcijskega načrta (projekta!), dejavnostih invalidov in invalidskih organizacij kot tudi drugih dejavnikov in pričevanj invalidov preko TV, tiskanih medijev, radia, glasil posameznih invalidskih organizacij, na svetovnem medmrežju, v informatorju Steklarne, na javnih prireditvah in v mednarodni javnosti. Posebej velja izpostaviti, da je župan Občine Rogaška Slatina predstavil prizadevanja v občini za ljudi s posebnimi potrebami 12 članski evropski komisiji v okviru ocenjevanja evropskih mest »entente florale 2008« in širši domači javnosti na zaključni prireditvi po pridobitvi posebnega mednarodnega priznanja »entente florale 2008« za ljudi s posebnimi potrebami v Rogaški Slatini;
- pravilo o potrebnosti načrtovanja aktivnosti za zagotavljanje enakih možnosti za invalide se kaže v rezultatih, v uresničevanju »Akcijskega načrta za neodvisno življenje invalidov 2008 – 2010«. Akcijski načrt je zavezujoč dokument za vse občane na čelu z županom gospodom Brankom Kidričem, ob dejavni podpori tajnika občine gospoda Marjana Čuješa, je del razvojnega načrta občine. Pri tem ne gre le za odpravljanje grajenih in drugih komunikacijskih ovir, gre za nove poglede na realnost skupnega življenja na tem prostoru, gre za sprejemanje in spoštovanje razlikosti, tudi za ukrepe, izboljšujejo skupno življenje v občini, se odzivajo tudi

na posebne potrebe posameznih občanov ali skupin, gre za krepitev odgovornosti vseh za dobre medčloveške odnose, za odgovornost, da nihče ne bo ostajal neviden na obrobju naše skupnosti in bo imel tudi možnosti sodelovati;

- v okviru Območnega društva invalidov Zgornje Posotelje invalide seznanjajo s pomembnimi spremembami in dopolnitvami zakonodaje, pravni svetovalec nudi invalidom v okviru možnosti tudi brezplačno svetovanje, pripravljajo se na spremembo evropske direktive v zvezi z zaposlovanjem invalidov;
- posebej velja omeniti pomembno pridobitev novih poslovnih prostorov društva tudi s podporo občine;
- sredstva za uresničevanje Akcijskega načrta za obdobje 2008 – 2010 in delo Sveta za invalide se v največji meri zagotavljajo iz občinskega proračuna iz različnih postavk; del sredstev so prispevale vzgojno izobraževalne organizacije, sponzorji, donatorji, nekaj jih je bilo zbranih z organizacijo prireditev, določen del je pridobljen iz evropskih skladov in zasebnih družb;
- za koordinacijo delo je uspešno skrbel Svet za invalide, ki mu predseduje gospa mag. Karla Škrinjarič, s strani občine pa župan mag. Branko Kidrič, tajnik občine

Listina "Občina po meri invalidov" in skulptura, katero je Zveza delovnih invalidov Slovenije podelila Občini Rogaška Slatina dne 3.12.2008

gospod Marjan Čuješ ter vodja oddelka za družbene dejavnosti gospa Polonca Golob Kovačič. Vse delo je potekalo v sodelovanju z Območnim društvom invalidov Zgornje Posotelje in ostalimi invalidskimi organizacijami. Tajnik občine je oseba, ki dejansko celovito spremlja invalidsko problematiko v občini;

- Območno društvo invalidov Zgornje Posotelje razvija skladno s svojim programom različne dejavnosti, sodeluje z drugimi društvi invalidov v Republiki Sloveniji in na Hrvaškem; z drugimi društvi invalidov sodeluje v okviru občinskega sveta za invalide, upravni odbor je obravnaval in sprejel poročilo o uresničevanju akcijskega načrta za leto 2008;
- stalnemu izobraževanju/usposabljanju zaposlenih strokovnih delavcev in prostovoljcem je posvečena posebna pozornost v okviru različnih strokovnih institucij in združenj, pa tudi v okviru Zveze delovnih invalidov Slovenije, ker se v polni meri zavedajo, da je tudi od večje strokovne usposobljenosti, inovativnosti, odvisna kakovost dela in podpora, pomoč in zadovoljstvo invalida;
- zadovoljstvo invalidov, da so prepoznane njihove stiske, problemi in interesi, da se skupnost odziva po svojih močeh z njimi na nje, da so vključeni v skupno življenje, je merilo za oceno, da je občina tudi po meri invalidov;

Naj sklenem z ugotovitvijo projektne sveta, ko je oblikoval predlog upravnemu odboru Zveze delovnih invalidov Slovenije, da podeli Občini Rogaška Slatina listino »Občina po meri invalidov«, da ta lokalna skupnost živi s projektom, da je zainteresirana za uresničevanje akcijskega programa in je prepoznala, da je ta projekt v dobro vseh občanov. Zaveda se, da biti imetnik listine »Občina po meri invalidov« ni le priznanje za opravljeno delo, temveč velika odgovornost za kvaliteto skupnega življenja tudi v bodoče.

Celovito poročilo o izvajanju akcijskega načrta Občine Rogaška Slatina za leto 2008 zasluži objavo v občinskem glasilu in kot primer dobre prakse v dokumentih Zveze delovnih invalidov Slovenije.

Rogaška Slatina, 3.12.2008

IZJAVE ŽUPANOV OBČIN - DOBITNIC LISTINE "OBČINA PO MERI INVALIDOV"

Občina Ajdovščina

Mestna občina Velenje

Občina Radovljica

Občina Trbovlje

Občina Hrastnik

Občina Radlje ob Dravi

Občina Rogaška Slatina

Mestna občina Slovenj Gradec

Občina Zagorje ob Savi

**OBČINA AJDOVŠČINA
ŽUPAN**

Občina Ajdovščina je še pred projektom ZDIS »Občina po meri invalidov« imela svoj projekt »Ajdovščina mesto dostopno vsem, prijazno do invalidov in ostarelih«. Ta projekt je bil tudi predstavljen v Strassbourgu in predvideno je bilo, da bi Ajdovščina postala vzorčno mesto Evrope na tem področju. Seveda smo v naši občini z veseljem pristopili tudi k Projektu Občina po meri invalidov.

Občina Ajdovščina je v letu 2003 sprejela Občinski program za neodvisno življenje invalidov za obdobje 2003-2006, ki se je izvajal tudi v letu 2007, v katerem je opredelila štiri ključne cilje, ki jih je želela v tem obdobju doseči, in sicer: izboljšati obveščanje in osveščanje občanov o invalidih, zagotavljanje pogojev za vključevanje invalidov v sprejemanje odločitev, razvoj javnih služb in drugih programov, ki omogočajo enake možnosti vključevanja invalidov v družbo ter odpravljanje arhitekturnih in komunikacijskih ovir.

Občina Ajdovščina je cilje programa realizirala. Invalidske organizacije imajo možnost brezplačnih objav o svojem delovanju na občinskih straneh časopisa Latnik. V tem obdobju so se razvijale javne službe in dodatni programi, ki nudijo storitve tudi za invalide in jim omogočajo boljše vključevanje v družbeno življenje, in sicer sistem javne službe pomoč družini na domu, ki jo izvajata Center za socialno delo in Zavod Pristan, in sistem družinskega pomočnika, ki se sofinancira iz občinskega proračuna. Občina je začela bolj sistematično odpravljati nekatere najbolj pereče arhitekturne ovire, pri novih javnih objektih pa se upošteva predpise in standarde za odpravo arhitekturnih ovir. Uveljavil se je program dnevnega centra za mlajše osebe s težavami v duševnem zdravju, ki ga izvaja neprofitna organizacija ŠENT, organiziran je tudi poseben prevoz za invalide na medobčinski ravni, ki ga izvaja Društvo paraplegikov Severne Primorske. Občina v proračunu vsako leto tudi zagotavlja sredstva za invalidske, humanitarne ter druge neprofitne organizacije, katera društva črpajo preko javnega razpisa. V obdelavi je tudi že predlog programa za invalide za obdobje 2008-2010, s katerim bo zagotovljeno izvajanje akcijskega programa tudi v naslednjih letih.

ŽUPAN
Marjan POLJŠAK

Podelitev listine "Občina po meri invalidov" za leto 2003 Občini Ajdovščina, 10. decembra 2003.
Na sliki od leve proti desni: Miran Krajnc, predsednik Zveze delovnih invalidov Slovenije, dr. Vlado Dimovski, minister za delo, družino in socialne zadeve, Marjan Poljšak, župan Občine Ajdovščina

Leta 2004 je Mestna občina Velenje od Zveze delovnih invalidov Slovenije prejela listino »Občina po meri invalidov«. Tega sem bil izjemno vesel – kot župan in kot občan Velenja. Vsekakor je občutek, da živiš in delaš v skupnosti, ki ji ni vseeno, ki ima posluh za vse in vsakega od svojih članov, dober. Navdaja te s ponosom, z upanjem, hkrati pa te obvezuje.

Na podlagi Programa za izboljšanje življenja invalidov v Mestni občini Velenje za obdobje 2005-2009 smo v preteklih letih že izvedli številne aktivnosti, z njimi pa bomo v prihodnje seveda nadaljevali in jih nadgrajevali. V naša prizadevanja vključujemo tudi vse javne zavode, ki delujejo v naši občini, saj želimo, da bi bili vsi prostori in vsebine invalidom dostopni enakovredno kot drugim občanom. V zadnjih letih smo z mislijo na invalide obnovili Zdravstveni dom Velenje, Dom kulture Velenje, Knjižnico Velenje, posebno skrb varovancem, učencem, dijakom, zaposlenim in obiskovalcem s posebnimi potrebami posvečamo tudi v vseh vzgojnih in izobraževalnih ustanovah. Na javnih cestah in ulicah urejamo dostope oziroma klančine za invalide, ta vidik upoštevamo tudi pri vseh novogradnjah ...

Prepričan sem, da bo v prihodnosti posebno pozornost vsem ranljivim skupinam prebivalcev v vedno večji meri namenjalo vse več lokalnih skupnosti pa tudi podjetij, institucij ... skratka, verjamem, da bo svet, ki je od vseh, vedno bolj tudi po meri vseh. Tako je tudi edino pošteno in prav. Grajenje takšnega sveta seveda ni enostavno. Dostikrat terja veliko volje, napora in energije.

Vendar – tisti, ki zmoremo, tudi moramo!

Srečko Meh,
Župan Mestne občine Velenje

Obisk članov projektne sveta Zveze delovnih invalidov Slovenije za projekt "Občina po meri invalidov" na Mestni občini Velenje – dobitnici listine "Občina po meri invalidov" za leto 2004, 28. septembra 2006, zaradi spremljanja uresničevanja akcijskega načrta. Prvi iz leve: župan Mestne občine Velenje Srečko Meh

OBČINA RADOVLJICA
ŽUPAN

Občina Radovljica se je na podlagi Okrogle mize o položaju invalidov v občini v Evropskem letu invalidov v letu 2003 odločila resneje spoznati to področje. Zato je skupaj s Komisijo za invalidska vprašanja v letu 2004 pripravila Analizo o položaju invalidov in sprejela še Akcijski načrt ukrepov za zagotovitev enakovrednejših možnosti za vključevanje vseh skupin invalidov v življenje v skupnosti. Pri tem je kot metodološki pripomoček upoštevala Standardna pravila OZN za izenačevanje možnosti invalidov iz leta 1993 – Agenda 22, s poudarkom na tistih pravilih, ki se nanašajo na življenje invalidov v lokalnih skupnostih.

Pristop je bil pravilen in zelo uspešen. Projekt je bil dobro sprejet na vseh najvišjih nivojih v lokalni skupnosti in ga v vseh teh letih spremljamo, uresničujemo in dograjujemo. Za dober pristop k enakovrednem vključevanju invalidov v življenje in delo v lokalni skupnosti je naša občina v decembru 2005 od Zveze delovnih invalidov Slovenije prejela pomembno priznanje »Občina po meri invalidov«. Naš projekt pa je bil v marcu 2006 kot zelo dober primer dobre prakse iz Slovenije v lokalni skupnosti predstavljen na Odboru za socialno kohezijo pri Svetu Evrope.

Vse to nam je dalo in nam daje dodatne vzpodbude in zaveze za nadaljnje delo na tem obsežnem novem področju enakovrednega vključevanja invalidov v življenje in delo v lokalni skupnosti.

Janko S. Stuček
ŽUPAN

Janko S. Stušek, župan Občine Radovljica – dobitnice listine "Občina po meri invalidov" za leto 2005, na slavnostni podelitvi, 6. decembra 2005

OBČINA TRBOVLJE
ŽUPAN

Eden strateških ciljev, ki si jih zastavljata Evropska unija in naša država v prvem desetletju 21. stoletja, je spopad s socialno izključenostjo. Invalidi nimajo vedno enakih možnosti kot drugi državljani. Četudi se jim z zakonodajo zagotavljajo socialne pravice, jim ni vedno zagotovljena pravica do enake udeležbe.

Občina Trbovlje je v letu 2004 pričela z aktivnostmi za pridobitev listine »Občina po meri invalidov«. V naslednjem letu smo Občina Trbovlje, Društvo invalidov Trbovlje in Zveza delovnih invalidov Slovenije sklenili dogovor o vključitvi naše občine v izvajanje projekta za pridobitev listine ZDIS z nazivom »Občina po meri invalidov«. Že v decembru 2005 smo listino, po izpolnitvi zahtevanih pogojev, tudi prejeli.

Postopek pridobivanja listine, na katero smo v občini Trbovlje zelo ponosni, ter tudi obveznosti iz tega naslova, ki jih imamo vse leto, so nas še bolj vzpodbudile, da v svojem delovanju upoštevamo različnost potreb svojih občanov in zato načrtno razvijamo, vzpodbujamo in realiziramo dejavnosti ter ukrepe, ki bistveno prispevajo k večji kakovosti osebnega življenja invalidov in njihovih družin. Želimo ustvarjati možnosti za socialno vključenost invalidov in za aktivno udeležbo v družabnem življenju občine z namenom, da udejanja pravice človeka in državljana. Naša stalna prioriteta je, da morajo invalidi sodelovati v družbi in biti vanjo vključeni kot vsi občani, saj je to njihova temeljna pravica.

Bogdan Barovič
ŽUPAN

Bogdan Barovič, župan Občine Trbovlje – dobitnice listine "Občina po meri invalidov" za leto 2005, s slavnostne podelitve, 15. decembra 2005

Na slavnostni podelitvi je bil prisoten tudi predsednik Republike Slovenije dr. Janez Drnovšek. Z levo proti desni: Zora Tomič, mag. Andreja Fatur Videtič; mag. Tanja Hočevar, sekretarka ZDIS; mag. Cveto Uršič, generalni direktor direktorata za invalide MDDSZ; Miran Krajnc, predsednik ZDIS; dr. Janez Drnovšek, predsednik Republike Slovenije

Občina Hrastnik

Vključitev Občine Hrastnik v projekt »Občina po meri invalidov« je predstavljala za občino na eni strani zelo velik izziv, na drugi strani pa obvezo, da s sodelovanjem in združitvijo vseh potencialov v občini ustvarimo pogoje za boljšo kvaliteto življenja ne le invalidom, temveč tudi vsem občanom. Skozi realizacijo sprejetega Akcijskega načrta za neodvisno življenje invalidov v občini Hrastnik za obdobje 2006-2010 nam to tudi v celoti uspeva. To se odraža v medsebojni koordinaciji in delu ter pripravi terminskih planov dela vseh akterjev, vključenih v realizacijo tega projekta. V občini smo odpravili že mnoge ovire, ki so bistveno vplivale na neodvisno življenje invalidov. Odpravljanje arhitekturnih ovir za invalidne osebe pa predstavlja le eno od aktivnosti. Poudarek je dan tudi obveščanju in osveščanju občanov, vključevanju invalidov v procese odločanja, in razvijanju podpornega okolja za čimbolj neodvisno življenje invalidov. Tako smo uspešno povezali delo invalidskih organizacij z vsemi dejavniki družbenega življenja v občini (šolstvo, kultura, šport, sociala, zdravstvo), preko Knjižnice Antona Sovreta Hrastnik pa poskrbeli za računalniško opismenjevanje invalidov. Ustanovitev Aktiva invalidov Društva invalidov Hrastnik v invalidskem podjetju Sinet, d.o.o. Hrastnik štejemo za pomembno dejanje, saj omogoča da so zaposleni invalidi organizirano vključeni v sprejemanje odločitev, ki jih neposredno zadevajo.

V letu 2006 prejeta listina »Občina po meri invalidov« nas zavezuje, da z uspešnim delom nadaljujemo in v celoti realiziramo akcijski načrt, ki se preko zelo aktivnega dela Sveta za invalide pri Občini Hrastnik dograjuje, realizacija pa tekoče spremlja.

Miro JERIC
Župan Občine Hrastnik

S podelitve listine "Občina po meri invalidov" za leto 2006 Občini Hrastnik, 5. decembra 2006.

Na sliki od leve proti desni: Zora Tomič, predsednica projektne sveta Zveze delovnih invalidov Slovenije za projekt "Občina po meri invalidov", Drago Novak, predsednik Zveze delovnih invalidov Slovenije, Zvone Majes, predsednik Društva invalidov Hrastnik in Miran Jerič, župan Občine Hrastnik

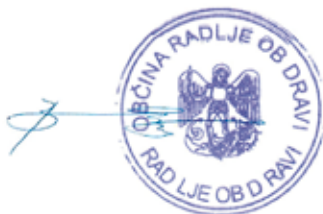

OBČINA RADLJE OB DRAVI

Občina Radlje ob Dravi je v povezavi z Medobčinskim društvom invalidov »Drava« pristopila k projektu pridobitve listine, s katero ji je bil podeljen naziv »Občina po meri invalidov«. Že v letu 2006 smo z velikimi pričakovanji začeli pot do pridobitve. Ob tej priložnosti pa lahko ponosno zapišem, da je naša Občina Radlje ob Dravi 4. decembra 2007 ponosno prejela omenjeno listino.

Projekt je bil dolgoročne narave, ker se vanj postopoma vključujejo občine, ki izpolnjujejo določene pogoje in kriterije. Predvsem smo se zavzemali, da se bi kot temeljna samoupravna skupnost - skladno z odgovornostjo v svojem delovanju - odzivali na potrebe invalidov – občanov, ustvarjali pogoje in možnosti za njihovo socialno integracijo in nediskriminacijo, povezali vse dejavnike v prostoru za usklajeno delovanje ter tako konkretno prispevali k uresničevanju Standardnih pravil o izenačevanju možnosti invalidov in Madridske deklaracije. Invalida smo želeli uveljaviti kot subjekt v reševanju njegovih življenjskih vprašanj, v zadovoljevanju njegovih vsakodnevnih potreb in interesov, ga vključiti v življenje v skupnosti in ga vzpodbuditi za sodelovanje v njej. Pomemben dejavnik je bilo osveščanje javnosti ter ustvarjanje ugodne družbene klime za sožitje vseh občanov, saj ne gre za privilegije invalidov, temveč za enakopravne možnosti vseh občanov.

Naša temeljna naloga je torej bila ustvariti možnost za stalno aktivno enakopravno sodelovanje invalidov v lokalni skupnosti, kar nam je uspelo, in za kar je dokaz prejeta listina.

Alan BUKOVNIK
Župan Občine Radlje ob Dravi

S podelitve listine "Občina po meri invalidov" za leto 2007 Občini Radlje ob Dravi, 4. decembra 2007.
Na sliki desno: Alan Bukovnik, župan Občine Radlje ob Dravi, levo: Kristjan Helbl, predsednik Medob-
činskega društva invalidov "Drava", Radlje ob Dravi

**OBČINA
ROGAŠKA SLATINA**

Ob pristopu k projektu »Občina po meri invalidov« je po naših izkušnjah pomembno, da se je občina že poprej v povečanem obsegu posvečala vsebinam, vezanimi na življenje invalidov. Odločitev organov občine, da se v sodelovanju z društvom invalidov prijavi na javni razpis Zveze delovnih invalidov Slovenije, je le nadgradnja že poprej začelih aktivnosti.

Skrbno pripravljena okrogla miza o invalidski problematiki v občini je prvi javni poziv širši javnosti za vključitev v skupna prizadevanja za neodvisno življenje invalidov. Takrat se izkaže obseg in vsebina problematike, ki jo v nadaljevanju boljše prouči delovna skupina ob pripravi Analize položaja invalidov v občini glede na standardna pravila OZN o izenačevanju možnosti invalidov. Ta dokument kasneje služi kot podlaga za pripravo Akcijskega načrta za neodvisno življenje invalidov v občini, za obdobje mandata župana oz. občinskega sveta.

Pomembno je, da so v delovno skupino za pripravo Analize in Akcijskega načrta ter kasneje v Svet za invalide imenovani člani, ki so se pripravljali osebno angažirati na projektu, ki poznajo kompleksnost problematike in se od njih lahko pričakuje strokovno reševanje. Pri pripravi analize, načrtovanju in evalvaciji projekta je zelo dobro, če se držimo modela, ki so ga razvile švedske invalidske organizacije oz. Agende 22. Uspešno uresničevanje projekta v občini je moč pričakovati le ob podpori širšega okolja, še posebej pa je pomembna aktivna vloga invalidskih organizacij. Občina kot lokalna skupnost je tista, ki s svojimi aktivnostmi ter pozitivno naravnostjo vzpodbuja ter usklajuje prizadevanja za doseg skupnih ciljev. Naše izkušnje kažejo, da projekt »Občina po meri invalidov« pomembno prispeva h kvaliteti bivanja, ne le invalidnih, temveč vseh občanov občine.

mag. Branko KIDRIČ
ŽUPAN

mag. Branko Kidrič, župan Občine Rogaška Slatina – dobitnice listine "Občina po meri invalidov" za leto 2008, na slavnostni podelitvi, 3. decembra 2008

MESTNA OBČINA SLOVENJ GRADEC

Urad župana

V letu, ki se počasi že izteka, si je Mestna občina Slovenj Gradec s svojim zavzetim delom pridobila listino Občina po meri invalidov. S pridobitvijo te listine je Slovenj Gradec kot mesto kulture in mesto miru postal tudi mesto po meri invalidov, kar predstavlja za našo občino veliko priznanje. Vsa naša prizadevanja in napor, ki smo jih zadnje leto in pol usmerjali na področje reševanja invalidske problematike, so tako obrodili bogate sadove. Rečem lahko, da čeprav podeljena listina predstavlja neko potrditev, da naša občina izpolnjuje vse pogoje za to, da je invalidom prijazna občina, listina sama po sebi ne bo ničesar pomenila, če bo v nas zamrl humanitarni duh, ki nas nenehno sili k temu, da vsem našim občanom omogočamo enakovredno vključitev v vsa dogajanja v občini. Veliko je stvari, ki smo jih na tem področju že naredili. Veliko pa je tudi takšnih stvari, ki jih bomo realizirali v bližnji prihodnosti. Seveda materialni vidik izvajanja projekta pri vsem tem ni nepomemben, vendar pa se tukaj lahko vprašamo: Kaj nam pomeni, če si pridobimo ves svet, pri tem pa izgubimo svojo dušo? Naše mesto svoje duše zanesljivo ne bo izgubilo. Zagotovo smo jo s podeljeno listino samo še oplemenitili in v prihodnosti jo bomo z različnimi projekti, ki bodo namenjeni enakovrednejšemu življenju invalidov v naši občini, samo še obogatili.

ŽUPAN MESTNE OBČINE SLOVENJ GRADEC:
Matjaž ZANOŠKAR

Matjaž Zanoškar

Matjaž Zanoškar, župan Mestne občine Slovenj Gradec – dobitnice listine "Občina po meri invalidov" za leto 2008, na slavnostni podelitvi, 4. decembra 2008

Republika Slovenija
OBČINA ZAGORJE OB SAVI

ŽUPAN

Občina Zagorje ob Savi je ob številnih izzivih pred katerimi stoji danes lokalna samouprava ter ob čedalje večji globalizaciji sveta, v katerem paradoksalno lokalna skupnost in lokalna iniciativa pomenita način samoizpolnjevanja posameznika ter rešitev pred njegovo vse večjo odtujenostjo, prepoznala v letu 2008, da projekt »Občina po meri invalidov« pomeni projekt, s katerim bo lahko občina izkazala svojo zavezanost narediti občino Zagorje ob Savi prijazno vsem njenim občanom, predvsem pa tistim kategorijam občanov, ki so tako ali drugače ovirani in rabijo večjo skrb za socialno integracijo in za odpravo različnih ovir za polno življenje. Pri pripravi »Akcijskega načrta za neodvisno življenje invalidov v Občini Zagorje ob Savi za obdobje 2008 – 2012« je Občina Zagorje ob Savi izhajala iz tradicije kraja, ki mu je dolga leta narekoval tempo razvoja rudarstvo in z njim povezana socialna solidarnost in kolegialnost rudarjev in drugih zaposlenih v tej prevladujoči gospodarski panogi. Skrb za sodelavce, za bolne, za vdove in za delovne invalide, ima v občini dolgo tradicijo, zato so se cilji in ukrepi akcijskega programa lahko hitreje implementirali v praksi. Tudi institucije podpornega okolja (Društvo invalidov, javne ustanove idr.) so v občini dobro razvite, njihovi člani izkazujejo veliko stopnjo pripadnosti in so motivirani za uresničevanje ciljev teh ustanov. Naj izpostavim tudi splošno in prevladujoče razpoloženje spoštovanja različnosti, ki je v kraju dobro razvito in je v marsičem omogočilo podporo vseh občinskih struktur – tako politično- oblastnih, javnih ustanov, civilne družbe, občanov – ciljem projekta.

Skratka naj ob zaključku povzamem mojo misel, da je za uspešno vključitev v projekt »Občina po meri invalida« pomembno tudi splošno vzdušje v lokalni skupnosti, njena tradicija na področju spoštovanja medsebojnih razlik, spoštovanja drugačnosti in solidarnosti med različnimi družbenimi sloji in skupinami.

Matjaž Švagan, župan Občine Zagorje ob Savi

Matjaž Švagan, župan Občine Zagorje ob Savi - dobitnice listine "Občina po meri invalidov" za leto 2008, na slavnostni podelitvi, 8. decembra 2008

PREGLED DOKUMENTOV

DOKUMENTI ZVEZE DELOVNIH INVALIDOV SLOVENIJE PRI PROJEKTU "OBČINA PO MERI INVALIDOV"

- Pravilnik Zveze delovnih invalidov Slovenije o pridobitvi listine "Občina po meri invalidov"
- Opomnik za pripravo analize stanja in pripravo občinskega akcijskega načrta
- Dogovor o vključitvi občine v izvajanje projekta za pridobitev listine ZDIS z nazivom "Občina po meri invalidov"

Upravni odbor Zveze delovnih invalidov Slovenije je na svoji 14. seji dne 22.10.2008 (dopolnitve na 1. izredni seji dne 10.11.2008) sprejel

PRAVILNIK o pridobitvi listine "OBČINA PO MERI INVALIDOV"

1. člen

S tem pravilnikom Zveza delovnih invalidov Slovenije (v nadaljevanju: ZDIS) podrobneje ureja vprašanja povezana s pridobitvijo listine "Občina po meri invalidov", postopke in pogoje za vključitev posamezne občine v projekt in za pridobitev listine. Za vodenje in spremljanje postopkov upravni odbor ZDIS imenuje projektni svet za projekt "Občina po meri invalidov" (v nadaljevanju: projektni svet).

2. člen

Listina "OBČINA PO MERI INVALIDOV" je priznanje občini, ki v svojem delovanju upošteva različnost potreb vseh svojih občanov; načrtno razvija, vzpodbuja in realizira dejavnosti in ukrepe, ki bistveno prispevajo tudi k večji kakovosti osebnega življenja vseh invalidov in njihovih družin, ustvarja možnosti za njihovo socialno vključenost in za aktivno udeležbo v družbenem življenju občine z namenom udeleževanja pravic človeka in državljana.

3. člen

Listino lahko pridobi občina, ki izpolnjuje naslednje pogoje:

- da je bila izvedena okrogla miza v organizaciji društva invalidov / občine z odgovornimi predstavniki javnosti, ki se srečujejo s problematiko invalidov in invalidskimi organizacijami, ki delujejo na območju občine,
- da je župan soglašal z vključitvijo v projekt "Občina po meri invalidov" in sprejel odgovornost za izvedbo projekta v njegovem mandatnem obdobju,
- da je župan / občinski svet imenoval posebno delovno skupino, v katero so bili enakopravno vključeni predstavniki invalidskih organizacij, ki delujejo na območju občine, za pripravo:
 - Analize o položaju invalidov v občini glede na Standardna pravila OZN o izenačevanju možnosti invalidov in Agendo 22,
 - konkretnega Akcijskega načrta kot sestavino delovnega programa občinskega sveta z jasno opredeljenimi cilji in nalogami, roki in odgovornimi nosilci,
- da je župan predlagal v obravnavo in sprejem občinskemu svetu Analizo o položaju invalidov v občini in konkreten Akcijski načrt
- da je župan / občinski svet imenoval Svet za invalide, v katerega so bili enakopravno vključeni predstavniki invalidskih organizacij, ki delujejo na območju občine.
- da je občina pri realizaciji vseh svojih aktivnosti upoštevala posebne potrebe vseh invalidov,

- da je občina povezala in vzpodbudila sodelovanje različnih dejavnikov na območju občine: od javnih služb, invalidskih in drugih nevladnih organizacij do gospodarstva za realizacijo akcijskega načrta,
- da je Svet za invalide spremljal in koordiniral aktivnosti za uresničevanje akcijskega načrta in praviloma enkrat letno poročal županu in občinskemu svetu,
- da je občina stalno spremljala izvajanje akcijskega načrta in obravnavala v delovnih telesih občinskega sveta in dajala pobude drugim dejavnikom za realizacijo njihovih nalog in je pri tem upoštevala tudi ocene invalidskih organizacij in mnenja neposrednih uporabnikov,
- da je občina osveščala javnosti v zvezi s pravicami, potrebami in možnostmi invalidov in promovirala akcijski načrt in vlogo vseh izvajalcev za doseganje večje kvalitete skupnega življenja v občini,
- da je občina vsestransko podpirala dejavnosti invalidskih organizacij in jih vključevala kot partnerje v aktivnosti za vse invalide.

4. člen

Upravni odbor ZDIS na podlagi sklepa vsako leto decembra objavi razpis za pridobitev listine "Občina po meri invalidov" za prihodnje leto, ki ga pošlje na društva invalidov - člane ZDIS. Besedilo razpisa pripravi projektni svet. Sestavni del razpisa je tudi rok za oddajo prijav (praviloma 31.1. prihodnjega leta) in rok za odpiranje prijav (praviloma do 5.2. prihodnjega leta).

Predlagatelj za vključitev občine v projekt za pridobitev listine "Občina po meri invalidov" oz. prijavitelj na razpis je društvo invalidov - član ZDIS. Društvo invalidov mora predložiti sledečo dokumentacijo:

- Utemeljen predlog društva invalidov;
(Utemeljen predlog mora upoštevati dosedanje aktivnosti na tem področju v občini in pripravljenost najodgovornejših nosilcev v občini, da sprejmejo obveznosti ter mora vsebovati mnenja oz. podporo drugih dejavnikov v občini takemu projektu);
- Soglasje občine za sodelovanje v projektu "Občina po meri invalidov";
- Vabilo, zapisnik, lista prisotnosti izvedene okrogle mize v organizaciji društva invalidov / občine z odgovornimi predstavniki javnosti, ki se srečujejo s problematiko invalidov in invalidskimi organizacijami,
- Sklep župana / občinskega sveta o imenovanju posebne delovne skupine, v katero so enakopravno vključeni predstavniki invalidskih organizacij, ki delujejo na območju občine za pripravo analize o položaju invalidov v občini glede na Standardna pravila OZN o izenačevanju možnosti invalidov;
- Analizo o položaju invalidov v občini glede na Standardna pravila OZN o izenačevanju možnosti invalidov, ki jo je pripravila omenjena posebna delovna skupina;
- Konkreten akcijski načrt kot sestavino delovnega programa občinskega sveta z jasno opredeljenimi cilji in nalogami, roki, odgovornimi nosilci nalog in prioritetskimi nalogami in ga je sprejel župan / občinski svet ;

- Sklep o imenovanju Sveta za invalide, ki ga imenuje župan / občinski svet, v katerega se imenuje tudi predstavnike invalidskih organizacij na področju delovanja posamezne občine.

5. člen

Prijave na razpis odpira strokovna služba ZDIS. Odpiranje prijav ni javno. Strokovna služba ZDIS izdela zapis iz odpiranja vlog, kjer ugotovi število prijav na razpis in, ali je poslana vsa dokumentacija zahtevana v razpisu. O zapisu iz odpiranja prijav strokovna služba ZDIS seznani projektni svet.

Projektni svet pregleda formalno in vsebinsko dokumentacijo posameznih predlagateljev/prijaviteljev, zaprosi za eventualna dopolnila ter predlaga upravnemu odboru ZDIS uvrstitev posameznih občin med kandidate za pridobitev listine (do 5 kandidatk), najpozneje do 30.4.

Upravni odbor ZDIS sprejme sklep o uvrstitvi občine med kandidatke za pridobitev listine "Občina po meri invalidov" in o tem obvesti občino / društvo.

6. člen

Po opravljenem izboru ZDIS, društvo - predlagatelj/prijavitelj in izbrana občina – kandidatka sklenejo Dogovor o vključitvi občine v izvajanje projekta za pridobitev listine "Občina po meri invalidov" (v nadaljevanju: dogovor).

V dogovoru se posebej opredeli vloga župana in vloga društva invalidov v času kandidiranja občine za pridobitev listine "Občina po meri invalidov" in za izvedbo občinskega akcijskega načrta, kakor tudi poročanje o izvajanju občinskega akcijskega načrta.

V primeru, da po sklenitvi in podpisu ne pride do realizacije predvidene vsebine dogovora, se, po sklepu projektnega sveta, občina – kandidatka obvesti o mirovanju dogovora.

V tem primeru se občina lahko ponovno prijavi na naslednji razpis ZDIS za pridobitev listine "Občina po meri invalidov". Ob ponovni prijavi na razpis lahko občina predloži vso že do sedaj pripravljeno dokumentacijo.

7. člen

Projektni svet v letu kandidiranja spremlja konkretno realizirane naloge iz akcijskega načrta, preko pisnih poročil izvajalcev oz. z ogledi, in ugotavlja, ali so pogodbenice izpolnile obveznosti dogovora.

Skladno s to ugotovitvijo projektni svet predlaga upravnemu odboru ZDIS občine za pridobitev listine "Občina po meri invalidov".

Upravni odbor ZDIS sprejme sklep o pridobitvi listine "Občina po meri invalidov" najpozneje do 15.11.

Svečana podelitev listine je v prvi polovici meseca decembra.

8. člen

Občina, ki pridobi listino "Občina po meri invalidov" se zavezuje, da bo, vsako leto do izteka akcijskega načrta, pripravila letno poročilo o uresničevanju akcijskega načrta, ga obravnavala na občinskem Svetu za invalide in sprejela na občinskem svetu. Tako sprejeto poročilo bo dostavila / poslala ZDIS do 31.1. za preteklo leto.

Poročilo obravnava projektni svet, ki, po potrebi, zaprosi za morebitne dopolnitve.

Projektni svet strokovno podpira izvajalce projekta ter preko poročil ali z obiski občine - dobitnice listine spremlja delo občine pri uresničevanju in izvajanju akcijskega načrta.

9. člen

Projektni svet kontinuirano spremlja aktivnosti v občinah - dobitnicah listine.

10. člen

Z uveljavitvijo tega pravilnika preneha veljati Pravilnik o podelitvi listine "Občina po meri invalidov" z dne 18. 6. 2003.

Ljubljana, 10.11.2008

Zveza delovnih invalidov Slovenije
Predsednik
Drago Novak

OPOMNIK ZA PRIPRAVO ANALIZE STANJA IN PRIPRAVO OBČINSKEGA AKCIJSKEGA NAČRTA

1. **KAKO** na nivoju občine kandidatke poteka **osveščanje** o invalidih, njihovih posebnih potrebah, pravicah in zmožnostih?
2. **KAKO** občina kandidatka **skrbi za zdravje**, kar pomeni preprečevanje, zmanjševanje in odpravljanje posledic bolezni, okvar in invalidnosti? ALI so posebne skrbi deležni otroci in mladostniki s posebnimi potrebami ter invalidi?
3. **ALI** se v občini kandidatki izvajajo **rehabilitacijski programi**, ki omogočajo invalidom, da dosežejo in ohranjajo največjo možno samostojnost in kvaliteto življenja?
4. **KAKO** so **razvite strokovno - podporne storitve**? ALI je razvita ustrezna mreža servisnih služb za samostojnejše življenje invalidov?
5. **KAKO** je zagotovljena **dostopnost** in poskrbljeno za odpravo gradbenih in komunikacijskih ovir?
6. **ALI** je **izobraževanje** otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami ter invalidov, del splošno vzgojnega in izobraževalnega sistema čim bližje domu teh oseb v občini kandidatki?
7. **ALI** občina kandidatka oblikuje politiko, ki invalidom omogoča uresničevanje njihove **pravice do dela**?
8. **KAKO** občina kandidatka invalidom in njihovim družinam zagotavlja stalno **materialno varnost** in ji vzpodbuja za aktivno delovanje?
9. **KAKO** občina kandidatka **vzpodbuja družinsko življenje in spoštuje osebno integriteto**, ki zagotavlja invalidom najbolj običajno in kvaliteto življenje?
10. **KAKO** občina kandidatka zagotavlja možnosti, da se invalidi udeležujejo na področju **kulture** kot ustvarjalci in uporabniki kulturnih dobrin?
11. **KAKO** so v občini kandidatki prilagojeni **športni** objekti, da jih invalidi lahko uporabljajo kot športniki, rekreativci in gledalci?
12. **ALI** so v občini kandidatki odstranjene vse ovire tako, da lahko invalidi enakovredno sodelujejo pri **verskih** aktivnostih?
13. **KAKO** občina kandidatka **informira** javnosti o vseh vprašanih življenja invalidov in ocenjuje položaj in potrebe invalidov?
14. **KAKO** so v občini kandidatki vključeni invalidi v **oblikovanje politike in načrtovanje invalidskega varstva**?
15. **ALI** občina kandidatka s svojimi **akti** ureja vprašanja za uresničevanje invalidovih pravic?
16. **ALI** občina kandidatka **financiranje** programov za invalide vključuje v svoj redni proračun?
17. **ALI** ima občina kandidatka **vpogled v delovanje** posameznih izvajalcev na področju invalidskega varstva, ki delujejo na področju občine?

18. **KAKO** občina kandidatka materialno in vsebinsko podpira delovanje **invalidskih organizacij** in se z njimi posvetuje pri odločanju o invalidskih zadevah?
 19. **KAKO** občina kandidatka usposablja **strokovni kader** za komuniciranje in neposredno delo z invalidi?
 20. **KAKO** občina kandidatka sproti **spremlja in ugotavlja** učinke sprejetih ukrepov za invalide?
 21. **ALI** ima občina kandidatka razvito **mednarodno** sodelovanje tudi v invalidskem varstvu in so v to sodelovanje vključene invalidske organizacije?
- občina ni le župan, občinski svet in občinska uprava, temveč vsi dejavniki (javne službe – zdravstvo, šolstvo, ...; gospodarstvo – zasebniki, javna podjetja, ...; NVO – invalidske, dobrodelne, humanitarne, kulturne, športne, gasilske organizacije, ...).

OBČINA _____, ki jo zastopa župan/ja _____,
DRUŠTVO INVALIDOV _____, ki ga zastopa predsednik/ca _____

in

ZVEZA DELOVNIH INVALIDOV SLOVENIJE, ki jo zastopa
predsednik/ca _____

sklenejo

skladno s Pravilnikom o pridobitvi listine »OBČINA PO MERI INVALIDOV«

DOGOVOR

O VKLJUČITVI OBČINE _____ V IZVAJANJE PROJEKTA ZA PRIDOBITEV LISTINE ZVEZE DELOVNIH INVALIDOV SLOVENIJE Z NAZIVOM »OBČINA PO MERI INVALIDOV« ZA LETO _____

1. Društvo invalidov _____ je Zvezi delovnih invalidov Slovenije (ZDIS) predlagalo Občino _____ za pridobitev naziva »OBČINA PO MERI INVALIDOV« za leto _____ in je svoj predlog utemeljilo na pozitivnem odnosu občine do sprejemanja ukrepov, ki bistveno vplivajo na položaj invalidov v občini in pripravljenost občine, da izpolni kriterije za pridobitev listine skladno s 3. členom Pravilnika o pridobitvi listine »OBČINA PO MERI INVALIDOV«.
2. Zveza delovnih invalidov Slovenije je Občino _____ izbrala za kandidatko v okviru tega projekta, ker je:
 - bila poslana vsa potrebna dokumentacija skladno s Pravilnikom ZDIS o pridobitvi listine "Občina po meri invalidov",
 - izpolnjevala osnovne razpisne pogoje za vključitev v projekt za pridobitev listine "Občina po meri invalidov" za leto _____.
3. **Župan/ja občine JE** v ta namen:
 - sprejel/a odgovornost za izvedbo projekta,
 - imenoval/a posebno delovno skupino, v katero so bili enakopravno vključeni predstavniki invalidskih organizacij, ki delujejo na območju občine in, ki je pripravila Analizo o položaju invalidov v občini glede na Standardna pravila OZN za izenačevanje možnosti invalidov in Agendo 22,
 - predlagal/a v obravnavo in sprejem občinskemu svetu Analizo o položaju invalidov v občini in konkreten akcijski načrt kot sestavino delovnega programa občinskega sveta z jasno opredeljenimi cilji in nalogami, roki in odgovornimi nosilci,
 - imenoval/a Svet za invalide, v katerega so bili enakopravno vključeni predstavniki invalidskih organizacij, ki delujejo na območju občine.

Župan/ja občine **BO** v ta namen:

- zagotovil/a, da bo Svet za invalide stalno spremljal izvajanje akcijskega načrta in obravnavo posameznih vprašanj oz. problemov v občinskem svetu, službah občine ter pri drugih dejavnostih,
- zagotovil/a, da bodo v vseh razpravah in pri odločitvah upoštevana in razvidna mnenja invalidov oziroma njihovih organizacij,
- obveščal/a javnost o pravicah, potrebah in možnostih invalidov ter tako vplival/a na ustvarjanje invalidom naklonjene družbene klime,
- dejavno podpiral/a invalidske organizacije pri izvajanju njihovega poslanstva,
- promoviral/a projekt "Občina po meri invalidov".

4. **Društvo invalidov** bo v ta namen:

- v svoj program dela vključilo naloge društva invalidov in obveznosti iz akcijskega načrta občine,
- neposredno vključeno v izvajanje in spremljanje občinskega akcijskega načrta,
- okrepilo svoje sodelovanje z drugimi invalidskimi organizacijami, ki delujejo na območju občine,
- okrepilo svoja prizadevanja pri pridobivanju dodatnih sredstev za uresničevanje nalog v okviru akcijskega načrta.

5. **Zveza delovnih invalidov Slovenije** bo v ta namen:

- preko projektnega sveta ZDIS za projekt "Občina po meri invalidov" v letu kandidiranja spremljala konkretno realizirane naloge iz akcijskega načrta, preko pisnih poročil izvajalcev oz. z ogledi in ugotovila, ali so pogodbenice izpolnile obveznosti tega dogovora.

Skladno s to ugotovitvijo bo Zveza delovnih invalidov Slovenije sprejela sklep o pridobitvi listine »OBČINA PO MERI INVALIDOV« najpozneje do 15.11._____ ter svečano proglasila ter promovirala delovanje občine in župana/je v dobro invalidov.

6. V primeru, da Občina _____ pridobi listino "Občina po meri invalidov" se zavezuje, da bo do uresničitve akcijskega načrta, letno, po obravnavi na Svetu za invalide in sprejemu na občinskem svetu, tako sprejeto poročilo o izvajanju akcijskega načrta dostavila Zvezi delovnih invalidov Slovenije do 31.1. za preteklo leto.

Zveza delovnih invalidov Slovenije bo strokovno podpirala izvajalce projekta ter preko poročil ali z obiski občine - dobitnice listine spremljala delo občine pri uresničevanju in izvajanju akcijskega načrta.

Zveza delovnih invalidov Slovenije bo podpirala dejavnosti društva invalidov, s katerimi lahko društvo invalidov skladno s svojim poslanstvom aktivno sodeluje v udejanjanju občinskega akcijskega programa.

Občina _____ Društvo invalidov _____ Zveza delovnih invalidov Slovenije
 _____, župan/ja _____, predsednik/ca _____, predsednik/ca

TEMELJNI DOKUMENTI NA PODROČJU URESNIČEVANJA PRAVIC INVALIDOV (POVEZAVA NA SPLETNE STRANI)

- **Konvencija OZN o pravicah invalidov**
http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/konvencija_o_pravicah_invalidov.pdf
- **Standardna pravila OZN za izenačevanje možnosti invalidov**
<http://www.zdis.si/index.php?module=ContentExpress&func=display&ceid=71&meid=>
- **Akcijski program za invalide 2007 - 2013**
http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/api_07_13.pdf
- **AGENDA 22**
http://www.zdis.si/content/obcina_po_meri_invalidov_agenda22.pdf

